

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1915 kl. 8 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Petersson i Lidingö villastad, Lindhagen, af Ekenstam, Söderbergh, Trana, Stärner, Gezelius, greve Lagerbjelke*, Alexanderson, Valerius Olsson, Pettersson i Södertälje, Lindqvist i Stockholm, Pettersson i Bjälbo, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro och Schotte.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 29 januari 1915 dagtecknad proposition, nr 18, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till

- 1) lag om äktenskaps ingående och upplösning;
- 2) lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning;

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 9 saml. 29 häft. (Nr 32.)

- 3) lag om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken;
- 4) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken;
- 5) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken;
- 6) lag om ändrad lydelse av 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866;
- 7) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen;
- 8) lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall;
- 9) lag om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående;
- 10) lag om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
- 11) lag om upphävande av § 29 i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723;
- 12) lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap; och
- 13) lag om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet.

I samband med denna proposition, som hänvisats till lagutskottet, har utskottet till behandling förehåft följande med anledning av propositionen väckta motioner nämligen

inom första kammaren

- nr 67 av herrar *O. Bergqvist, P. Valerius Olsson, Sam. Stadener, C. Meurling* och *Ernst Klefbeck*,
 nr 68 av herr *Karl Johan Ekman*,
 nr 69 av herr *Sam. Clason* och
 nr 70 av herr *C. H. von Mentzer*; samt

inom andra kammaren

- nr 187 av herrar *Ernst Hage, Oskar Kloo, C. Winberg, Z. Höglund, J. Henry Erikson, Christian Ericson, Axel Lindström, Ernst Lindley, J. Persson, K. A. Borg, Lars Borggren, G. W. Hansson, H. E. Nordström, W. K. Skareen, Axel Gylfe, Nils P. Sköld, Karl Magnusson, Rikard*

Eronn, O. W. Edbom, G. W. Källman, Josef N. Ericsson, Edv. Uddenberg, K. Lundberg, C. A. Svensson, Emil Molin, Ivar Vennerström, Verner Hedlund, J. R. Sundström, Helge Bäcklund, E. A. Leksell, Martin Holmström, O. V. Stenudd, Thure Widlund, Gust. Nilsson och Algot Törnkvist,

nr 188 av herrar *Karl Magnusson* och *G. F. Lundgren*, med instämmande av herrar *S. Welin, David Norman* och *Harald Hallén*,

nr 189 av herr *Sc. Bengtsson*,

nr 190 av herrar *Wilh. Hellberg, Cornelius Olsson* och *Gust. Rydén*,

nr 191 av herrar *P. Rydholm, G. F. Lundgren* och *Harald Hallén*,

nr 192 av herr *P. Rydholm*,

nr 193 av herr *Wärner Rydén*,

nr 194 av herrar *Bernhard Nilsson* och *Per Gabrielsson*,

nr 195 av herr *J. Rehn*, och

nr 196 av herrar *G. F. Lundgren, Ernst Hage* och *Nils Olsson*.

Vidare har utskottet till behandling i samband med propositionen förehaft ett i anledning av densamma inom andra kammaren vid propositionens remitterande till utskottet av herr *Hellberg* i Ljungskile avgivet yttrande.

Beträffande det närmare innehållet av de ifrågavarande lagförslagen får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till den kungl. propositionen jämte de därvid fogade utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll.

I fråga om vad motionärerna hemställt samt vad de till stöd för sina yrkanden anfört, tillåter utskottet sig hänvisa till motionerna, i den mån desamma icke finnas införda här nedan i samband med behandlingen av de delar av lagförslagen, som ifrågavarande motioner för varje särskilt fall avse.

Utskottets yttrande.

Förevarande förslag utgör ett första resultat av lagberedningens arbete på revisionen av giftermålsbalken. Ingen lärer bestrida, att den gällande rättens bestämmelser på detta område, ett av rättslivets allra viktigaste, äro i många stycken föråldrade och att en genomgripande omgestaltning här jämväl i fullständighetens, klarhetens och överskådlighetens intresse är i hög grad påkallad.

Lagberedningen har, i överensstämmelse med vad som skett vid revisionen av jordabalken, valt utvägen att framlägga sina förslag i särskilda avdelningar. Utskottet anser ock för sin del, att med hänsyn till det förevarande rättsområdets stora omfattning övervägande skäl tala för denna ordning för revisionsarbetets bedrivande, om det än också varit förenat med avsevärda fördelar att tillfälle givits att i ett sammanhang överblicka familjerätten i dess avsedda nya daning särskilt i fråga om barnens rättsliga ställning och förmögenhetsförhållandet mellan makarna.

Den avdelning av giftermålsbalken, som nu framlagts, berör ett flertal frågor av djupt ingripande betydelse för samhället lika väl som för den enskilde, och lagstiftaren ställes på detta område ofta inför synnerligen grannlaga och svårlösta uppgifter. Det ligger också, må hända här mer än eljest, i förhållandenas egen natur, att den lösning, lagen giver, icke på varje punkt kan tillfredsställa alla. Utskottet vill emellertid såsom sin mening uttala, att svårigheterna i det hela blivit på ett lyckligt sätt lösta och samhällets såväl som den enskildes intressen vederbörligen tillgodosedda. På enskilda punkter har utskottet dock funnit sig icke kunna tillstyrka det samma i oförändrat skick utan förordar vissa förändringar.

Förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning har i väsentliga delar tillkommit under samarbete med danska och norska kommitterade, och de av dem avgivna förslagen överensstamma i dessa delar i stort sett med det här föreliggande.

Förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning.

I KAP.

1 §.

Såsom framgår av lagberedningens utredning i detta ämne, föreligger enligt 1734 års lag, sådan den tolkas av den högsta dömande myndigheten, en trolovning, då man och kvinna, eventuellt med samtycke av giftoman, överenskommit att ingå äktenskap med varandra och antingen överenskommelsen slutits i viss form eller ock kontrahenterna gjort sitt uppsåt att ingå äktenskap kunnigt. Enligt lagens bokstav har en dylik förbindelse ganska vittgående verkningar. Särskilt är att märka, att trolovningen, tills den blivit formligen upplöst, utgör hinder för vardera kontrahenten att gifta sig med annan än sin trolovade. Vad lagen i denna del stadgar har emellertid, såsom beredningen framhåller, blivit för rättsmedvetandet främmande. Har lysning ej uttagits och kvinnan ej heller blivit hävdad av mannen, lär det aldrig eller så gott som aldrig förekomma, att den ena trolovade söker med lagens hjälp hålla den andra kvar, om han vill bryta förbindelsen och gifta sig med någon annan; för de allra flesta torde det vara okänt, att lagen vid varje trolovning erbjuder en dylik utväg. »Med en mera fördjupad etisk uppfattning, enligt vilken äktenskapet bör i främsta rummet byggas på kontrahenternas redan prövade känslor av kärlek och sympati för varandra, har», yttrar lagberedningen, »trolovningens egenskap av äktenskapshinder sålunda förlorat rotfäste i rättsmedvetandet»; trolovningen skall i främsta rummet vara en prøvotid, men är för detta ändamål föga skickad, om den i princip utesluter kontrahenternas valfrihet och redan i sig utgör ett band för livet.

Det lär sålunda stå i god samklang med vår tids rättsuppfattning, då förslaget ej upptager trolovning bland hindren mot äktenskap. Av förslagets ståndpunkt i denna del följer icke, att detsamma ställer sig likgiltigt till de omständigheter, under vilka en trolovning brytes; den ena av de trolovade kan väl ej hindra den andra att »slå upp», men är den ena huvudsakligen vållande till brytningen, medför den för honom vissa ekonomiska konsekvenser (2 och 3 §§).

Nu förekomma emellertid, vid sidan av trolovningar i den gällande lagens mening, även andra avtal om framtida äktenskap, avtal, vilka slutas utan iakttagande av lagens former och utan att kontrahenterna sedermera

göra sina giftermålsplaner på ett eller annat sätt kunniga. Moraliskt sett, måste det sägas vara lika förkastligt att bryta sitt ord i ett sådant fall, och det lärer då även från rent principiell synpunkt framstå såsom det riktiga, att den, som bär den huvudsakliga skulden till att en sådan förbindelse brytes, av lagen behandlas lika med den, som bryter en formlig trolovning. Ord och avtal böra gälla i ena fallet lika väl som i det andra. Enligt förslaget behandlas ock liksom i modern lagstiftning i allmänhet alla förberedande äktenskapsavtal lika. Så vitt fråga är om verkan av blotta avtalet, innefattar detta en avvikelse från den gällande rätten, vilken av skäl, dem lagberedningen belyser ur historisk synpunkt, uppställer de i det föregående omnämnda förutsättningarna för att en trolovning skall anses föreligga. Sina viktigaste rättsverkningar får emellertid trolovningen enligt förslaget, därest hävd tillkommit, och för detta fall medför redan enligt gällande rätt varje förberedande äktenskapsavtal, icke blott trolovningen utan även det formlösa och kanske fullständigt hemlighållna äktenskapslöftet, praktiskt sett enahanda rättsverkningar.

Av det nu anförda lärer framgå, att sammanförandet av alla de förberedande äktenskapsavtalen till ett enhetligt rättsinstitut icke innefattar det brott mot vår rättsutveckling, som mången vid första påseende måhända trott sig finna. Frågan om förslagets ställning till sådana fall, då till dylikt avtal kommit lysning eller hävd, skall utskottet i annat sammanhang beröra.

Emellertid har i flera motioner föreslagits ändring i den uti förevarande paragraf innefattade bestämmelsen, att varje överenskommelse om äktenskaps ingående skall räknas såsom en trolovning. I sina förenämnda motioner hemställa herr *K. J. Ekman* samt herrar *Nilsson* i Linnås och *Gabrielsson*:

Herr *Ek-*
mans motion
och herr
Nilsson i
Linnås m. fl.
motion.

»att 1 kap. 1 § i förslaget till lag om äktenskaps ingående och uppsökning måtte erhålla följande lydelse:

»Trolovning är sluten, då man och kvinna skriftligen eller med två vittnen överenskommit att ingå äktenskap med varandra eller de i syfte att sluta trolovning växlat ringar.»

Till stöd för sitt yrkande anför herr *K. J. Ekman* följande:

»Redan inför förslagets 1 kap. 1 § måste man ställa sig tveksam. Stadgandet lyder: »Trolovning är sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra.»

Trolovning skall sålunda kunna ingås utan iakttagande av viss form allenast genom en mellan fyra ögon träffad muntlig överenskommelse. Men om sedan endera nekar till överenskommelsen, bliva rättsverkningarnas ikraftträdande beroende på den bevisning, den andra kan åstadkomma. Sammanställes härmed stadgandet i promulgationsförordningens § 8, att

barn, som är avlat i trolovning, är äkta barn, så inses lätt, hurusom i många fall särskilt de unga kviunorna kunna lockas in på en väg, där de tror sig genom en dylik formlös överenskommelse hava säkerställt åtminstone barnets rätt och framtid, under det att de i själva verket äro urständssatta att förebbringa den bevisning, som är nödvändig för att rätten skall kunna göras gällande.

Med anledning härav synes det mig vara nödvändigt att stadga, att trolovning skall ingås under en eller annan yttre form, varigenom dess förhandenvaro öppet konstateras. Därigenom skulle också, vid många lösa förbindelser, kvinnan lättare kunna framtvinga en verklig, bevislig trolovning med den, särskilt för barnen, mera tryggade ställning, som därav följer. Skriftlig försäkran, brevväxling, vittnen eller utbyte av ringar torde vara medel, som redan nu i nämnda syfte allmänt äro i bruk och utan olägenhet kunna sanktioneras i lagstiftningen.»

Herrar *Nilsson* och *Gabrielsson* åberopa en härmed överensstämmande motivering.

Herr *Clason* anför i denna fråga:

»Mot lösligheten av förslagens bestämmelser om 'trolovning' i 1 kap. 1 § har herr *Karl Johan Ekman* i sin motion i denna kammare, nr 68, riktat en såsom mig synes välgrundad kritik. Utan att för närvarande vilja avgöra, om hans ändringsförslag är det bästa möjliga, vill jag ytterligare understryka det betänkliga i en så formlös utgestaltning av ett institut med så viktiga rättsverkningar. Lagrådets anmärkningar i saken (propositionen sid. 50 ff.) synas mig även bära vittnesbörd därom. Formlösheten inbjuder till missbruk, och det är ringa tröst för den part, som därigenom blir lidande, om det sedan ådagalägges, att denna part tagit miste i sin tro, att en för framtiden verkligt bindande överenskommelse förelegat. Sakläget blir så mycket betänkligare, som institutets benämning, 'trolovning', i följd av den vackra klang, detta ord både genom språkbruk och tradition äger, lätt kan komma att förleda till uppfattningen, att här skulle föreligga en trohetsförpliktelse i djupare mening, något, som icke synes vara avsett. Lagberedningen förutsätter ju till och med (sid. 117) att 'till trolovning skall hänföras även ett sådant fall, då mannen lovar kvinnan äktenskap, under förutsättning att hon tillmötesgår hans önskan om köns Umgänge och hon därav låter locka sig'. Att detta innebär en ytterlig degradering av begreppet 'trolovning' låter sig svårligen bestridas. Överhuvud är det motbjudande, att rikets lag skall såsom trolovning beteckna ett avtal, som 'liksom det slutes formlöst, bör ock kunna formlöst brytas', och vars karaktäristikum skall vara, att vardera parten för sig skulle äga frihet att 'på vad sätt som helst' och 'efter behag' bryta

Herr
Clasons
motion.

det (jfr Lagberedningen sid. 109). Förslaget synes alltså i denna del behöva väsentligt omarbetas.»

Slutligen hemställer herr *Hellberg* i Ljungskile m. fl.

Herr *Hell-*
bergs i
Ljungskile
m. fl. mo-
tion.

»att vid ingående av trolovning kontrahenterna böra upprätta skriftlig handling, trolovningsbevis, enligt av Kungl. Maj:t fastställt formulär i två exemplar, av vilka vardera tager ett, vilkas företeende alltid tjänar som lagligt bevis, att trolovning dem emellan ingåtts.»

Till stöd för denna hemställan hava motionärerna anfört:

»Här föreliggande definition på trolovning innebär en så väsentlig utvidgning av trolovningens begrepp, i jämförelse med vad för närvarande gäller, att ganska ofta ingen annan än kontrahenterna själva, och kanske ej alltid ens de, kan konstatera om trolovning föreligger eller icke. Den goda avsikt i vilken definitionen blivit så avfattad, och varigenom även hemliga trolovningar inbegripas inom lagens skydd, torde dock hava bra litet praktiskt värde. Enligt lagberedningens motivering vid denna punkt vill densamma medelst denna definition t. o. m. omsluta det fall, då mannen lovar kvinnan äktenskap under förutsättning, att hon tillmötesgår hans önskan om könsumgänge och därav låter locka sig'. Frånsett att det i sådana fall, då allt beror på mannens bekännelse, är ytterst svårt att förnä mannen till att påtaga sig de rättsföljder, som ett erkännande från hans sida, att trolovning ägt rum, skulle för honom medföra, torde kvinnan i dylikt fall hava ställt sig själv i en sådan ställning, att det knappast är påkallat att för hennes skull göra en sådan avfattning av denna §, att man därigenom gör rättsställningen för kvinnan i allmänhet så osäker, som fallet bleve genom en så allmänt hållen definition av begreppet trolovning. Uppenbart är, att samhället icke kan taga hänsyn till en trolovning, förr än den är bevisad, och att ställa så, att denna bevisning i regel är hänvisad till parternas erkännande, kan just för kvinnan bliva ödesdiger nog, enär i de fall, och detta de flesta, då det gäller hennes och barnens rätt, mannens nej gäller lika mycket som hennes ja. Hon tror sig stå skyddad av lagen, men finner sig plötsligt stå utan sådant skydd. Skall lagtillämpningen bli fotad på sakliga fakta, så måste samhället fordra objektiva bevis.

Att stadga en viss form, vid vars iakttagande trolovningen erhåller en rättsgiltig karaktär, är sålunda av nöden och auktoritativt stöd för detta påstående utgör lagrådets yttrande angående denna §. Samhället kan helt enkelt icke utan sådan yttre form göra något ingripande i saken, och lagstiftningen om rättsåtgärder bliver under sådana förhållanden resultatlös genom enkelt nekande å den ena partens sida, något som just i dylikt kritiskt fall är att vänta.

En fullt effektiv yttre form för trolovning vore *trolovningsbevis*, vartill formulär utfärdades av Kungl. Maj:t och som av kontrahenterna ifylldes vid trolovnings ingående, ett av vardera parten. Därmed vore förenämnda olägenheter upphävda. Trolovningen skulle då ej anses bruten med mindre utbyte av de resp. trolovningsbevisen skett så, att de erhållit var sitt tillbaka. Skulle endera neka den andre detta, skulle han äga rätt att i vittnens närvaro delgiva den andre sitt beslut om brytning av trolovningen, som därigenom och från den dagen, då delgivning skedde, upphörde att vara rättsligt gällande.»

De i dessa motioner framförda önskemålen stämman överens så till vida, som det i kvinnans intresse påyrkas, att trolovningens laga verkan måtte göras beroende av att en eller annan yttre form iakttagits, varigenom dess förhandenvaro konstateras. Ett dylikt stadgande skulle, menar man, utgöra en vädjan till kvinnan att förse sig med bevis angående mannens löfte och sålunda vara ägnat att förebygga rättsförluster för henne och för barn, som kunde bli en frukt av förbindelsen. Denna tankegång synes emellertid stå i viss mån fjärran från förhållandena, sådana de gestalta sig i det verkliga livet. Erfarenheten giver vid handen, att en formföreskrift, särskilt på ett område sådant som detta, lätt undgår menige mans uppmärksamhet och på den grund ofta försummas. Ej heller till den del uppmärksamheten bleve riktad på föreskriften i fråga och på vikten av dess iakttagande, kunde den enligt utskottets uppfattning förväntas få större betydelse. Den form, vari avtal av denna art ingås, lär nämligen i allmänhet bestämmas av andra hänsyn än omsorgen att säkerställa sin rätt för fall av en framtida brytning. Även om lagen föreskreve avtalets offentliggörande på ett eller annat sätt, komme det liksom hittills ofta att hållas hemligt, och att i alla dylika fall den övergivna ställes rättslös, kan utskottet ej finna med billighet överensstämmande; särskilt där det kunde antagas, att den, som sedermera vållat brytningen, i syfte att undandraga sig de rättsliga påföljderna därav, förmått den andra att avstå från tanken på ett offentliggörande, kunde en dylik sakernas ordning befinnas för rättskänslan sårande. Utskottet är sålunda för sin del ense med lagberedningen, då den yttrar: »Lagstiftningen torde böra avstå från alla försök att åstadkomma ändring i nu rådande seder och bruk på detta område. Dess uppgift lär allenast vara att se till, i vilken utsträckning trolovningsavtalet, sådant det faktiskt förekommer i det dagliga livet, bör utrustas med rättsliga verkningar.»

Böra sålunda överenskommelser om framtida äktenskap hava enahanda rättsverkningar utan hänsyn till den form, vari de slutits, torde de även böra sammanfattas under en enhetlig benämning. I förslaget an-

vändes härvid termen trolovning, och utskottet betvivlar, att någon lämpligare står till buds. Alla de överenskommelser, varom här är fråga, innebära ju att mannen och kvinnan lova varandra sin tro, och utskottet kan för sin del ej ansluta sig till herr Clasons uppfattning, att det skulle innebära någon degradering av ordet trolovning, i fall detta för framtiden vunnne användning jämväl beträffande hemliga avtal. Motionären anser det även motbjudande, att rikets lag över huvud taget skall såsom trolovning beteckna ett avtal, som vardera parten äger möjlighet att formlost bryta. I anledning härav vill utskottet från det föregående erinra, att frågan om en trolovnings bindande verkan redan nu allmänt torde anses vara av företrädesvis moralisk och icke juridisk innebörd, ävensom att förslaget ingalunda ställer sig likgiltigt inför frågan om anledningen till att en trolovning brytes. Vad slutligen angår hänvisningen till lagrådets yttrande beträffande förevarande paragraf, vill utskottet framhålla, att de spörsmål, som där beröras, torde uppstå, även om åt trolovningen förlänas karaktären av formalavtal.

3 §.

Utskottet.

I motsats till den gällande rätten känner förslaget icke s. k. ofullkomnade äktenskap, men stadgandet i första stycket av förevarande paragraf avser att utgöra en ersättning för reglerna i nämnda ämne. De ofullkomnade äktenskapen äro, såsom framgår av lagberedningens betänkande, en företeelse med djupa historiska rötter, vilken numera saknar egentlig motsvarighet i annan främmande lagstiftning än den finska. De äro en kvarleva från den tid, då ett äktenskap med fulla rättsverkningar kunde ingås utan offentlig myndighets medverkan. Vid förarbetena till 1734 års lag var, såsom lagberedningen påvisar, det ursprungligen meningen att ej bryta med den äldre borgerliga rättens ståndpunkt till denna fråga, utan att bygga äktenskapsrätten på trolovningen såsom det grundläggande avtalet. Då emellertid sedermera vigsel stadgades såsom villkor för uppkomsten av ett äktenskap med fulla rättsverkningar, bibehöll man vid sidan därav det äldre borgerliga äktenskapet såsom en lägre, »ofullkomnad» form av äktenskap. Övergången från den ena principen till den andra förde emellertid det med sig, att stor oklarhet kom att vila över reglerna om ofullkomnade äktenskap, liksom därav även blev en följd att trolovningen, såsom förut nämnts, kom att bibehålla ganska vittgående rättsverkningar.

Ofullkomnade äktenskap förutsätta för sin uppkomst en överenskommelse om äktenskaps ingående — en trolovning eller ett äktenskapslöfte — samt ett därpå följande könsumgänge. Har det bakomliggande avtalet naturen av trolovning, föreligger ett äktenskap, så snart könsumgänge kommit till, låt vara att rättsverkningarna väsentligen förstärkas, i fall endera parten, i anledning av att den andra undandrager sig vigsel, på sin begäran av domstol förklaras för dennes äkta make. Vid hävd under äktenskapslöfte åter uppstår ett äktenskap först då mannen låter kyrkotaga kvinnan såsom sin äkta hustru eller förbindelsen på hennes yrkande domfästes. Det gemensamma för alla former av ofullkomnade äktenskap är, att de utgöra hinder mot nytt gifte, tills de blivit i laga ordning upplösta. Härutöver är särskilt att märka, att den, som utverkar förbindelsens domfästande, för sin del vinner giftorätt i den andres bo; däremot är det synnerligen ovisst, huruvida ens i domfästa äktenskap någon underhållsskyldighet föreligger makarna emellan.

Liknande rättsliga företeelser hava tidigare förekommit i ett stort antal främmande länder, men efter hand avskaffats, och att så ej skett även i vårt land, lärar snarast utgöra ett bevis på, vilken ringa praktisk betydelse institutet här ägt. Det kan nämligen icke förnekas, att skälen emot att bibehålla det ifrågavarande rättsinstitutet äro både många och tungt vägande. De ofullkomnade äktenskapen äro i allmänhet äktenskap allenast till namnet och ej förenade med äktenskapligt samliv. Lagen förbjuder makarna i ett dylikt äktenskap att sammanflytta, innan vigsel sker, och en dom på sådant äktenskap är i allmänhet ett otvetydigt tecken, att all tanke på ett äktenskap i verklig mening parterna emellan är oåterkalleligen förbi. Förbindelserna i fråga äro vidare i sin högsta form tvångsäktenskap, något som är stridande mot vår tids uppfattning av äktenskapets natur. Med den nya lagstiftningens syfte skulle det ej heller stämma väl överens, om vid sidan av det fullgiltiga äktenskapet upptoges jämväl en annan, lägre form av äktenskap. Hänsynen till de internationella rättsförhållandena på äktenskapsrättens område, för vilkas klarläggande så mycket gjorts under senare år, tala ock starkt emot ett bibehållande av denna ålderdomliga företeelse utan motsvarighet i främmande rätt i allmänhet. Det torde ock förhålla sig så, att de erfarenheter, man haft från det ringa antal fall, då reglerna i ämnet tagits i bruk, ingalunda varit av gynnsam art. Ofta har det för käranden mindre gällt, att skaffa sig själv upprättelse än att hindra den andra parten, med vilken han eller hon kanske sedan mycket lång tid ej haft något gemensamt, från att ingå äktenskap med annan. I allmänhet är det dock en av omständigheterna kanske fullt betingad ekonomisk upprättelse, som eftersträvas. Men för

nåendet av detta syfte erbjuder institutet i fråga en synnerligen otymplig omväg. Ett äktenskap, som från början är dömt att bliva allenast ett sken, bringas till stånd blott för att snarast möjligt åter upplösas och därvid giva den, som förklarats för äkta make, tillfälle att uttaga giftorätt i den andres egendom. Huruvida den ersättning, som i denna form beredes, svarar emot vad i betraktande av omständigheterna kan anses såsom billigt, beror på rena tillfälligheter; om den, mot vilken anspråket riktas, väl äger stora inkomster men saknar samlad förmögenhet, uteblir ersättningen mer eller mindre fullständigt, och likaså i fall han till exempel äger en värdefull fastighet men ej några avsevärda tillgångar av den beskaffenhet, att giftorätt i dem kan vinnas. I andra fall kan kanske giftorätten bereda en betydande vinst, oaktat skulden till den brytning, som föranledde giftorätts utdömande, helt och hållet ligger den till last, som njuter förmånen.

Från alla håll erkännes väl ock, att de ofullkomnade äktenskapen i sin nuvarande form ej äro förenliga med en ny äktenskapslagstiftning. Då dessa regler tagits i bruk i rättegång, har syftet, som nämnts, i allmänhet varit att skaffa upprättelse i form av ekonomiska förmåner, och det lär knappast kunna bestridas, att detta syfte nås bättre på den väg, förslaget i 1 kap. 3 § anvisar. Såsom skäl för bibehållande i en eller annan form av de ofullkomnade äktenskapen anföres emellertid stundom även, att man ej får bedöma deras värde med hänsyn tagen allenast till förhållandena, sådana de te sig i de fall, då det kommer till rättegång mellan parterna; blotta tillvaron av bestämmelserna om ofullkomnade äktenskap verka, säger man, skärpande på vårt folks ansvarskänsla och hedersbegrepp. Lagberedningen säger på tal om denna uppfattning:

»Även om häri må ligga en viss sanning, lärer dess bättre ej vara nödvändigt att tillgripa ur andra synpunkter så betänkliga utvägar för att vinna nyssnämnda syfte. För det stora flertalet människor är det förvisso helt andra motiv än hänsynen till de rättsliga påföljderna, som bestämma över deras handlingssätt i de stycken, varom här är fråga. För dem åter, vilkas hedersbegrepp äro mindre utvecklade, kunna säkerligen de regler om ersättningsskyldighet, som lagberedningen föreslår och vilka lämna utrymme för hänsyn till graden av visad ansvarslöshet, att innefatta ett lika allvarligt hot som nu gällande bestämmelser. Under diskussionen för och emot de ofullkomnade äktenskapen har även framhållits, hurusom bland allmogen i vissa trakter av vårt land det överensstämmer med allmänt vedertaget skick och bruk, att det äktenskapliga samlivet tager sin början, så snart trolovning skett, eller i allt fall före vigseln. Det är helt naturligt, att man i dessa orter dömer övergivandet av hävdad fästekvinna särskilt strängt, men till den del kvinnan där behöver skyddas genom lagbud,

torde de av beredningen föreslagna bestämmelserna visa sig lika verk-samma som de nu gällande. Det lärer få antagas, att dessa senare i sin mån bidragit att hålla den nämnda ålderdomliga uppfattningen angående trolovningens betydelse vid makt, och detta är i själva verket ett ytterligare skäl för deras upphävande.»

Det förtjänar tilläggas att, enligt vad utskottet erfarit, vid förfrågningar i detta ämne, som beredningen gjort i alla delar av riket, det med tydlighet framstått, huru främmande lagens regler i ämnet i våra dagar blivit. Utskottet delar den uppfattningen, att denna rättsliga företeelse överlevat sig själv och att dess utmönstrande ur rättssystemet litet eller intet har att betyda för känslan av trohetsplikt trolovade emellan.

Till förmån för de ofullkomnade äktenskapen har slutligen gjorts gällande, att de dock erbjöde kvinnan utväg att vinna en ideell upprättelse, nämligen ställning av äkta hustru, något som aldrig kunde ersättas med en skadeståndsrätt, även om denna, såsom enligt förslaget, skall avse jämväl ideell skada. Och det värdefulla, som i detta hänseende finge anses ligga i reglerna om ofullkomnade äktenskap, kunde bevaras i den nya lagstiftningen, utan att man behövde bibehålla dessa äktenskap i deras nuvarande eller en därmed likartad gestalt. Beredningen säger om den här åsyftade tanken:

»En annan fråga är, huruvida man bör, på sätt lagkommittén och äldre lagberedningen föreslogo, bereda hävdad fästekvinna utväg att i vissa fall få sig tillerkänd 'rättighet att i allmänna sammanlevnaden anses för äkta hustru', utan att hon på den grund blir att anse såsom mannens hustru och sålunda utan att något ofullkomnat äktenskap uppkommer. Särskilt där kvinnan fött barn, kunde ett sådant stadgande synas påkallat både i hennes och barnets intresse till undanröjande eller mildrande av de vanskligheter, som i allmänhet möta en ogift moder och hennes barn; genom en dylik förklaring av offentlig myndighet bleve kvinnan, så vitt möjligt vore, upprättad i sina medmänniskors ögon. Icke dess mindre torde övervägande skäl tala emot denna lagförslagets tanke. Det synes innefatta något för rättskänslan stötande, att offentlig myndighet ålägges meddela en förklaring, som strider emot verkliga förhållandet. Enligt lagförslagen ställde sig saken väsentligt annorlunda, då ju fästningen enligt dessa utgjorde ett helt annat och vida snävare begrepp än trolovningen enligt det nu föreliggande förslaget.¹ Man lärer ej heller kunna förvänta, att en kvinna, som blivit övergiven av sin fästman, skall finna någon lockelse i möjligheten att bliva förklarad för äkta hustru. Till lösningen av

¹ Enligt dessa förslag skulle fästning anses uppstå först genom begäran om lysning hos kyrkoherden, vilken begäran skulle framställas antingen muntligen i vittnens närvaro eller ock i bevittnad skriftlig handling.

det viktiga sociala problem, varom här är fråga, torde den rätt, som nu tillkommer kvinnan, att i vissa fall bliva förklarad för mannens hustru endast i ytterst ringa grad hava bidragit, och det kan ingalunda antagas, att bättre resultat skulle stå att vinna på den väg, lagkommittén och äldre lagberedningen anvisat. Att söka råda bot för de ogifta mödrarnas och deras barns tunga lott genom åtgärder, som ej innefatta annat än ett sken, vore att slå in på en oriktig väg; det är sakliga, icke formella reformer, som här äro på sin plats.»

Utskottet håller jämväl före, att ett stadgande i nämnda riktning i praktiken skulle visa sig skäligen värdelöst. Den allmänna opinionen skulle svårligen för framtiden mera än hittills låta sig påverkas till kvinnans och barnets fördel genom en under dylika omständigheter förvärvat rätt att anses såsom äkta hustru. Det får ej heller förbises, att den rätt, varom här är fråga, ej skulle tillerkännas ogifta mödrar i allmänhet. Denna omständighet torde i sin mån bidraga till att bestyrka, att den nämnda tanken för in på en oriktig väg för hithörande frågors lösning.

På nu anförda skäl finner utskottet sig böra i det hela giva sin avslutning till den tanke, som ligger till grund för stadgandet i första stycket av förevarande paragraf. I ett hänseende anser utskottet emellertid, att jämkning bör ske. Enligt den föreslagna lydelsen förutsättes för att skadeståndsrätt enligt första stycket skall inträda till följd av trolovningens brytande, att kvinnan under trolovningstiden blivit hävdad av mannen. Av flera skäl synes det utskottet riktigare, att den strängare rättsföljden av brytningen inträder allenast om kvinnan blivit rådd med barn. Förslagets ståndpunkt kunde möjligen av menige man missuppfattas därhän, att det skadestånd, varom här är fråga, skulle avse att utgöra ersättning för konsumgänget, och att här föreläge ett utslag i lagstiftningen av vad man plägar kalla den dubbla könsmoralen. Det synes även vara naturligast att här tala allenast om fall, då kvinnan till följd av konsumgänget blivit havande. Endast i dessa fall når i allmänhet vad som passerat fram till offentligheten, och erfarenheten från de ofullkomnade äkten-skapen giver vid handen, att kvinna, som ej vid hävdandet blivit rådd med barn, sällan eller aldrig framträder för att göra sin rätt gällande.

4 §.

*Herr Cla-
sons motion.*

Beträffande denna paragraf hemställa flera motionärer, att den där städgade åldersgränsen, tjuguet år, måtte sänkas till aderton år. Sålunda anför herr *Clason*:

»I 1 kap. 3 § ålägges en man, som bryter trolovning, särskilt

skadestånd, om kvinnan under trolovningstiden blivit hävdad. Enligt 4 § andra stycket skall dock sådan skadeståndsskyldighet ej inträda, om mannen vid hävdandet är under tjuguet år. D. v. s. ett uppträdande, vars förekomst redan under åldersperioden 18—21 år är både etiskt och fysiskt minst lika fördömligt som senare, skulle före 21 års ålder vara straffritt, först därefter straffbart! En sådan bestämmelse synes i hög grad betänkelig. Lagrådet har också (propositionen sid. 54) inlagt sin gensaga däremot. Att bestämmelsen icke dess mindre upptagits i förslaget, synes (jfr detsamma sid. 110) företrädesvis hava berott på hänsyn till dansk och norsk uppfattning. Detta skäl synes icke tillfyllestgörande, utan stadgandet jämte följdstadganden böra ändras i enlighet med lagrådets hemställan.»

Herr *Magnusson* m. fl. hemställer: »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i det framlagda förslaget till ny äktenskapslagstiftning, att 1 kap. 4 §:s andra stycke erhåller följande lydelse:

Herr Magnusson m. fl. motion.

Var mannen i fall, som i 3 § första stycket sägs, vid hävdandet under aderton år, vare han ej ersättningsskyldig i vidare mån än om hävdande ej ägt rum;

samt att som följd härav den föreslagna särskilda åldersgränsen i 22 kap. 8 § strafflagen får utgå.»

Till stöd för detta yrkande hava motionärerna anfört:

»I anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 18 med förslag till lag angående äktenskaps ingående och upplösning m. m. få vi härmed hemställa följande:

I nämnda lagförslag kap. 1, § 3, första stycket stadgas följande:

'Har kvinna under trolovningstiden blivit hävdad av mannen; brytes likväl trolovningen, och bär mannen huvudsakligen skulden, give han skäligt skadestånd.' Och i samma kapitels 4 § andra stycket stadgas:

'Var mannen i fall, som i 3 § första stycket sägs, vid hävdandet under tjuguet år, vare han ej ersättningsskyldig i vidare mån än om hävdandet ej ägt rum.'

Granskar man närmare motiven för denna åldersgräns, så långt dessa komma till synes i lagrådets yttrande och i departementschefens motivering, finner man, att lagrådet uttalat sig för att åldersgränsen sättes lika med 'den fulla kriminella ansvarigheten' d. v. s. vid uppnådda aderton år. I samband härmed föreslog lagrådet, att 'den föreslagna särskilda åldersgränsen i 22 kap. 8 § strafflagen finge utgå'.

Departementschefen har såsom stöd för sin från lagrådet avvikande mening i huvudsak anfört, att 'sambandet mellan den fulla kriminella ansvarigheten och förevarande stadgande är ganska ringa', att enligt lagrådets

förslag i vissa fall straff skulle kunna följa redan om mannen vid hävdandet fyllt femton år men skadeståndsskyldigheten ej inträda med mindre han då nått aderton år och, såsom huvudskäl, att 'de danska och norska delegerade enhälligt uttalat sig för tjuguetårsgränsen'.

Man må verkligen på goda grunder ifrågasätta, huruvida icke likformigheten med den danska och norska lagstiftningen vunnits med en försämring i här berörda fall. En olikformighet härutinnan kan icke nämnvärt inverka på förslaget i sin helhet överensstämmande med grannlänternas lagstiftning, och den åtrådade likformigheten synes mig icke böra hindra att i den svenska lagstiftningen inrymmas bestämmelser, som innebära förbättringar gentemot grannlänternas.

Även om man till fullo delar lagrådets mening, att en åldersgräns nedåt givetvis bör stadgas, kan man vara böjd att gå längre nedåt än lagrådet föreslagit. Utan att gå för långt kan man därför sätta ansvarighetsåldern i föreliggande fall lika med den 'fulla kriminella' eller aderton år, såsom ock lagrådet föreslagit. Man kan tryggt fastslå, att de unga männen i allmänhet från aderton års ålder äro lika medvetna om följderna av sina handlingar i här berörda hänseende som i fråga om andra straffbelagda, brottsliga handlingar, och sålunda intet rimligt skäl föreligger att befria dessa från ansvar för följderna av sina handlingar gentemot sin trolovade och att inga bärande skäl förefinnas att befria från ansvar intill fyllda tjuguet år. Man kan däremot ha grundade skäl att befara, det en sådan ansvarsfrihet skulle rent av locka ynglingar *under* denna ålder till ansvarslösa handlingar till följd av medvetenheten om sin ansvarsfrihet. Kända brottmålsfall visa ju, att ynglingar i åldern under aderton år varit nog 'försigkomna' att före brottets begående räkna med den ringare straffpåföljden på grund av sin minderårighet. Och det finnes all anledning befara, att detta skulle i flera fall bliva följderna av bestämmelser, som väsentligt utsträcka den ansvarsfria tiden.

Det torde vara svårt att förebringa några bärande rättsliga eller moraliska skäl för att den, som nått aderton års ålder eller tilläventyrs vid tiden för hävdandet närmar sig 21 år, skall, mer än den, som nått sistnämnda ålder, undslippa den ersättningsplikt eller det ansvar och de förpliktelser i övrigt, som rättvisligen böra följa därmed att han hävdat sin trolovade. Från aderton års ålder kan man i regel förutsätta, att så stor förmåga att bedöma sina handlingar förefinnes, att med handlingarna följande ansvar också bör fyllas eller utkrävas.

Den föreslagna högre åldersgränsen innebär därjämte, enligt vårt förmenande, ett åsidosättande av kvinnans och barnets rätt, när dessa lämnas utan det stöd, som fadern bör ge och i de flesta fall åtminstone

pekuniärt kan giva. Att undandraga dem detta stöd blott därför, att mannen ej nått upp till en för högt satt åldersgräns, synes oss i hög grad oklokt och orättvist, så mycket mer som den yngre mannen i full utsträckning har framtiden och den obrutna arbetskraften framför sig och sålunda har eller får samma förutsättningar som andra män att lämna den trolovade skäligt skadestånd, även om han undandraget sig plikterna i övrigt.»

Herr *Rydén* har likaledes under åberopande av vad lagrådet föreslagit, hemställt, att i 1 kap. 4 § det i andra stycket förekommande ordet tjugueutt måtte utbytas mot aderton. *Herr Rydén's motion.*

Utskottet är med motionärerna ense därom, att åldersgränsen bör på föreslaget sätt sänkas. *Utskottet.*

5 §.

Lagrådet yttrar angående denna paragraf, att den här stadgade preklusionstiden i sådana fall, där en trolovning brytes därigenom, att den ena trolovade, den andra ovetande, trolovar eller gifter sig med annan, men likväl faktiskt fortsätter förbindelsen med den förre, bör räknas från det denne vunnit kännedom om vad som passerat och icke redan från den tid, då den nya förbindelsen ingicks; dock uttalas tvekan, huruvida denna tolkning kan under alla förhållanden vara att med säkerhet påräkna. I anledning av vad sålunda yttrats har sedermera departementschefen (sid. 109) uttalat sig. Hans uttalande hänför sig emellertid tydligen till ett annat fall än det av lagrådet åsyftade, nämligen till det, då en trolovning, såsom slutet i strid mot visst äktenskapshinder, från begynnelsen är att anse såsom ogiltig. Utskottet har funnit sig böra omnämna detta förhållande och framhålla, att vad departementschefen i denna del yttrat icke lär vara att uppfatta såsom ett bestridande av riktigheten utav den av lagrådet för visst fall givna tolkningen, till vilken jämväl utskottet ansluter sig. *Utskottet.*

2 KAP.

Förslagets andra kapitel, om hinder mot äktenskap, behandlar ett flertal frågor av synnerlig vikt och avviker på åtskilliga punkter ej oväsentligt från den gällande rätten. Sålunda höjes kvinnans äktenskapsålder från 17 till 18 år, giftomannainstitutet omgestaltas och ett dispensabelt äktenskapsförbud införes för den, som är behäftad med könssjukdom i smittosamt skede, varemot hors- och avvitringshindren avskaffas. Utskot- *Utskottet.*

tet har för sin del funnit de skäl övertygande, som åberopats för de föreslagna ändringarna.

8 §.

Enligt denna paragraf skall förbudet för ett syskon att gifta sig med det andras avkomling, vilket för närvarande är ovillkorligt, kunna av Konungen dispensvis eftergivvas. I sin förut berörda motion yttrar herr *Clason* i anledning härav följande:

*Herr
Clasons
motion.*

»Förslagets 2 kap. 8 § inför i vår lagstiftning rätt till äktenskap mellan ett syskon och det andras avkomling. Det förefaller, som om de synnerligen få undantagsfall Lagberedningen anför till stöd för detta förslag (jfr dess uttalande sid. 199 ff.), ingalunda bevisa, att dylika äktenskap skulle överensstämma med den allmänna rättsuppfattningen inom vårt land. Däremot meddelar Lagberedningen, hurusom från medicinskt håll betonats, att inga grundade skäl finnas att frångå hittills hos oss gällande lagbestämmelser angående skyldskap såsom äktenskapshinder, men att därest det av andra skäl skulle befinnas önskvärt att tillåta äktenskap av nu ifrågavarande art, dispens därtill borde 'meddelas blott under viss närmare angiven förutsättning'. Förslaget tillmötesgår icke någotdera av dessa yrkanden, men såsom särskilt skäl till den ifrågasatta förändringen anföres ånyo hänsynen till stadgandena hos våra skandinaviska grannfolk. Om emellertid både den allmänna svenska rättsuppfattningen och de medicinska grunderna tala för bibehållande av nuvarande bestämmelser, synas individualistiska undantagsönskningar icke böra föranleda förändrad lagstiftning.»

Utskottet.

Här liksom i andra fall, då det gäller att avgöra, huru långt lagens förbud mot äktenskap skola sträcka sig, lärer utgångspunkten böra vara den, att förbudet icke skall utsträckas längre än verkliga skäl påkalla; samhällets och den enskilde medborgarens intressen stämma överens därutinnan, att äktenskap ej böra onödigtvis förhindras. För uppställande av äldre tiders vittgående förbud mot giftermål mellan närskylda har, såsom lagberedningen framhåller, den bärande grunden varit av etisk art: köns kärleken skall ej få vinna insteg i förhållandet mellan dem, som tillhöra samma familj, eller eljest äro närmare besläktade. Det är emellertid uppenbart, att denna åskådning till väsentlig del vilar på den förutsättningen, att det ej är allenast blodsbandet, som förenar släktmedlemmarna, utan att även samhörighet i intressen, framför allt gemensamt hemliv, binder dem vid varandra. Det är därför också naturligt, att med den minskade sammanhållningen inom släkten och befolkningens större rörlighet visat sig en allmän benägenhet att inskränka ifrågavarande äktenskapsförbud till

medlemmar av samma familj i trängre mening. Så som förhållandena numera gestalta sig i vårt land, lär ej med fog kunna påstås, att från nu angivna synpunkt skäl föreligger att upprätthålla ett ovillkorligt förbud mot äktenskap i de fall, som i denna paragraf avses. På sätt lagberedningen framhåller, synes även erfarenheten visa, att där med lagens kringgående ett giltigt äktenskap undantagsvis kommit till stånd i sådan skyldskap, varom här är fråga, det allmänna omdömet ej funnit något i en dylik förbindelse stötande. Om sålunda från etisk synpunkt hinder numera ej lär föreligga att tillåta äktenskap i nu förevarande fall, återstår att se till, huruvida ej avgörande medicinska grunder tala däremot. Medicinska fakulteten i Uppsala yttrar härom i avgivet utlåtande bland annat, att, där kontrahenterna och deras släkt icke äro fria från konstitutionella svagheter, ett ingifte av detta slag otvivelaktigt hör till de mera betänkliga samt att, därest det på borgerliga grunder skulle befinnas önskvärt att tillåta sådana äktenskap, medicinska skäl tala för dels att sådant äktenskap varder medgivet allenast efter dispens, dels att dispens må meddelas blott under viss närmare angiven förutsättning. Enligt förslaget skall nu hindret vara dispensabelt. Några närmare föreskrifter till vägledning vid dispensrättens utövning äro väl lika litet i detta som i andra fall meddelade, men förslagets mening är uppenbarligen, att den medicinska synpunkten härvid skall vinna synnerligt beaktande och att dispensrätten allenast sparsamt skall komma till utövning. Under sådana förhållanden torde i förslaget tillbörlig hänsyn vara tagen till de rashygieniska synpunkterna. Om sålunda vad i denna del är föreslaget varken från etisk eller medicinsk synpunkt är ägnat att väcka betänklighet, synes det desto hellre förtjäna godkännande, som det nu gällande ovillkorliga förbudet i ett icke så ringa antal fall visat sig drabba hårt och obilligt. Den föreslagna bestämmelsen gäller redan i de flesta europeiska länder, och de danska och norska förslagen innehålla överensstämmande stadganden. I vissa länder, bland dem Tyskland, få äktenskap i nu ifrågavarande skyldskapsled fritt ingås.

9 §.

Jämväl emot denna paragraf har anmärkning framställts, men i rakt motsatt riktning mot den under föregående paragraf omförmälda. Här gives ett ovillkorligt förbud mot äktenskap mellan dem, av vilka den ena varit gift med den andras släkting i rätt upp- eller nedstigande led. I sin förut omnämnda motion föreslår herr *Rydén*, att Konungen må, då synnerliga skäl därtill äro, kunna dispensvis tillåta dylikt äktenskap. Såsom skäl härtill anför motionären följande: *Herr Rydéns motion.*

»I detta fall kunna ju inga rashygieniska skäl åberopas för ett förbud, utan man har väl skattat åt den hittillsvarande uppfattningen i äktenskapslagstiftningen, att anständigheten krävde upprätthållande av ifrågavarande förbud. Och det är ej min avsikt att i detta avseende påyrka någon generell ändring. Emellertid *kunna* fall inträffa, då ett eftergivande av förbudet icke vore för anständighetskänslan sårande, medan dess upprätthållande är en verklig obillighet. Ett exempel skall belysa denna min uppfattning.

En gammal man har på dödsbädden bönfallit sin unga husföreståndarinna om att få vigas vid henne — det skulle förljuva hans sista stunder och hon finge del i hans förmögenhet. Hon tillmötesgår framställningen. Längre fram uppstår mellan henne och en jämnårig son till den avlidne ett tycke. De vända sig till prästen för att taga ut lysning men mötas där av underrättelsen, att äktenskap dem emellan är förbjudet. Hon är ju styvmor till sin tillämnade make. Frukten av deras förbindelse blir barn. De få tillika meddelande om att detta barn är avlat i förbjudna led, och att föräldrarna ha strängt straff — modern ända upp till 4 års straffarbete — att vänta, om de bli åtalade. De förhöra sig om möjligheterna att dispensvägen få sin förbindelse legaliserad. Men de få veta, att sådant ej går för sig. Ett strängt straff hänger som en ständig fara över deras huvuden. Prästen i församlingen och alla, som känna dem, vitsorda, att de äro synnerligen aktningsvärda människor, innerligt fästa vid varandra och vid barnet; i djupare mening är deras förhållande mera sedligt än många kyrkligt välsignade äktenskap.

Exemplet i fråga visar enligt min uppfattning, att lagen borde öppna en möjlighet för Kungl. Maj:t att, när synnerliga skäl därtill äro, dispensera från bestämmelsen.»

Utskottet.

Utskottet håller emellertid före, att förslagens ståndpunkt även här förtjänar företräde. Visserligen kunna, såsom i motionen framhålles, rashygieniska skäl här ej åberopas för ett förbud. Men i motsats till vad händelsen är beträffande de nyss förut berörda fallen, göra sig här etiska hänsyn med stor styrka gällande. Höga etiska värden skulle råka i fara, om exempelvis en man skulle veta sig hava möjlighet att vinna sin hustrus dotter från ett föregående äktenskap till maka; vad förut sagts om nödvändigheten att, så långt det på lagstiftningens väg kan ske, söka förhindra att könskarleken vinner insteg mellan dem, som tillhöra samma familj, äger här sin fulla tillämplighet. Det här föreliggande stadgandet är i själva verket att betrakta såsom ett viktigt led i skyddet för det uppväxande släktets andliga hälsa. Naturligtvis kunna fall tänkas, då nu nämnda eller andra likartade hänsyn ej äga tillämpning, men något verkligt behov av

en lagändring på denna punkt har hittills icke försports, och de mycket sällsynta undantagsfall, det här gäller, måste stå tillbaka för nyss berörda viktiga samhällsintressen. Det får ej heller förbises, att även så till vida en olikhet föreligger mellan dessa fall och de under 8 § berörda, som man i de senare genom att göra förbudet dispensabelt vinner överensstämmelse med vad som redan gäller i flertalet europeiska länder, varemot införandet av en motsvarande princip i 9 § skulle föra bort från vad som allmänt gäller i europeisk lagstiftning.

3 KAP.

Tredje kapitlets stadganden överensstämma i flera viktiga hänseenden med den gällande rätten, men innehålla också åtskilliga betydelsefulla nyheter. Reglerna om den hindersprövning, som skall föregå lysningen, äro, enligt utskottets mening, avfattade med fullständighet och klarhet och bygga i mycket på nya och mera praktiska principer. Till förebyggande av att äktenskap ingås i strid mot laga hinder föreskrives för de fall, då kontrahenterna tillhöra olika församlingar, ett kungörande jämväl å mannens ort. I sammanhang med avskaffandet av de ofullkomnade äktenskapen har ordningen för prövning av anmält hinder mot äktenskap väsentligen förenklats.

Utskottet.

2 §.

För utrönande av nupturienternas hinderslöshet kräver förslaget av dem en skriftlig, på tro och heder avgiven försäkran angående vissa personliga förhållanden. Bland annat gäller detta beträffande frihet från hinder till följd av könssjukdom i smittosamt skede; det heter nämligen i 2 § 5 mom. andra stycket: »Trolovad skall ock avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att han, så vitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede.»

I sin förut omnämnda motion föreslå herrar *Nilsson* i Linnås och *Gabrielsson*, att detta stadgande skall utgå, och herr *Ekman* hemställer i sin motion, att ordet »trolovad» måtte utbytas mot »trolovad man». Motiveringen för sistnämnda yrkande har följande lydelse:

»I 3 kap. 2 § 5 mom. har föreskrivits, att trolovad skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete, att han, så vitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede. Det kan ifrågasättas, huruvida icke det gagn för den yttre folkhälsan, som man därmed vill vinna, mer än uppväges av den skada med avseende å folkkaraktärens

Herr Nilssons i Linnås m fl. motion. och herr Ekman's motion.

renhet och sundhet, som därav kan befaras. Om en sådan bestämmelse till äventyrs kan vara av nöden i större samhällen till följd av där rådande mindre goda sedliga förhållanden, är icke sagt, att man därför bort låta dessa förhållanden bliva avgörande för lagstiftningen för landet i dess helhet, då för övrigt något behov av en sådan bestämmelse svårigen lär kunna uppvisas. Lätteligen kan ock därigenom kravet på att äktenskap skall ingås i renhet och kyskhet, förlora i kraft, då denna försäkran vid lysnings uttagande skulle kunna ingiva den föreställningen, att obehörig sammanlevnad före äktenskapet i och för sig icke vore något förkastligt, blott icke smittosam sjukdom därav följt. En sådan bestämmelse kommer för visso att i många svenska hem kännas djupt kränkande. Då det emellertid mot de medicinska myndigheternas uttalanden lär vara hopplost att få bestämmelsen alldeles avlägsnad ur lagstiftningen, bör åtminstone kunna fordras att den inskränkes till mannen. De fall då en kvinna, med fördöljande av sådan sjukdom eller eljest därom medveten, skulle vilja ingå äktenskap torde vara ganska sällsynta, så att någon fara för den allmänna folkhälsan kan därav icke vara att befara; och att det oaktat Sveriges alla kvinnor vid inträdet i äktenskapet skulle genom lagstiftningen utsättas för den kränkningen att nödgas försvara sig mot en så neslig misstanke, som avfordrandet av ifrågavarande intyg innebär, kan icke annat än verka djupt nedsättande på den allmänna uppfattningen av hithörande förhållanden och sålunda bliva till direkt skada för det ädlaste och finaste i folksjälen.»

Härmed överensstämmer nära vad i den förstnämnda motionen anföres såsom stöd för det däri framställda yrkandet.

*Herr Cla-
sons motion.*

Slutligen anför herr *Clason* i sin motion följande i detta ämne:

»I fråga om ineffektiviteten av den i 3 kap. 2 § 5 mom. berörda skriftliga försäkran torde komma att gälla, vad justitierådet *Svedelius* anför å sid. 59 och 60 i den kungl. propositionen i sin där återgivna kritik av 2 kap. 6 §. Den upplösning av äktenskapet, som jämlikt 5 kap. 3 § — jfr särskilt tredje, fjärde och de två sista styckena — skulle kunna påkallas av den andra maken, därest ifrågavarande försäkran befunnits oriktig, synes nämligen enligt 6 kap. 9 § kunna under motsvarande förhållanden påfordras, även om någon försäkran aldrig föreläge; och avgivandet av en oriktig försäkran skulle alltså med hänsyn till äktenskapets bestånd icke medföra någon ökad risk för den, som avgivit den. Det ingripande åter, som enligt det ifrågasatta nya stycket i 22 kap. 8 § strafflagen skulle kunna förekomma från allmänna åklagarens sida, lär väl så sällan ifrågakomna, att dess möjlighet knappast skulle verka synnerligen avskräckande på den ansvarslöse. Det förefaller alltså, som om

den ifrågavarande bestämmelsen i 3 kap. 2 § 5 mom. skulle kräva ökade garantier för att ernå effektivitet. Att emellertid även dess värde ansetts ganska omtvistligt för det ändamål man därmed avsett att vinna, framgår av den kritik, den från olika håll fått röna.»

Bland de kyrkliga myndigheter, som haft att yttra sig angående detta stadgande, har det övervägande flertalet lämnat detsamma utan anmärkning. *Domkapitlet i Visby* gör emellertid gällande, att de fördelar, som med ett dylikt stadgande skulle vinnas, ej kunde väntas bliva avsevärda, varemot de olägenheter, som därmed vore förknippade, kunde bliva ytterst kännbara, åtuinstone för en del personer, förnämligast kvinnor; om en bestämmelse av ifrågavarande slag vore att anse som oundgängligen nödvändig, syntes det vara vida att föredraga att taga steget fullt ut och fordra läkarebetyg. *Domkapitlet i Skara* kan »trots de skäl, som i motiveringen anförts för en sådan lagbestämmelse, icke underlåta att uttala sin farhåga, att den föreslagna fordran på nyss nämnd försäkran även i den form, som lagberedningen enligt sin motivering tänkt sig den, kommer att för många just bland de bästa och renaste unga trolovade kännas mycket pinsam och sårande samt vara ägnad att minska känslan för det allra viktigaste i den äktenskapliga föreningen. Ehuru det för domkapitlet är visst — heter det vidare — att endast fostran till en hög, fin och ädel uppfattning av äktenskapet såsom en personligheter-nas förening enligt kristendomens etiska krav kan giva äktenskapets natur-sida dess rätta och visserligen djupt betydelsefulla plats samt med framgång upptaga och fullfölja striden mot det elände, som föranlett lagberedningen att föreslå den ifrågavarande anordningen, så vågar dock domkapitlet med den både vitt och djupt gående nöden för ögonen, icke minst med tanke på ofödda slakten, icke ställa sig avvisande mot varje lagbestämmelse av ifrågavarande art, men vill sätta ifråga, huruvida icke formen för den fordrade försäkran kunde bliva en annan, utan att den därmed åsyftade effektiviteten förminskades». *Domkapitlet i Luleå* förklarar sig på det livligaste behjarta syftet med förslaget i denna punkt, men uttalar vissa tvivelsmål rörande lämpligheten av den formulering, stadgandet i fråga erhållit. Det borde ej lämnas åt kontrahenten att själv bedöma och intyga, huruvida tilläventyrs ådragen sjukdom befinner sig i smittosamt skede. Man kunde i stället tänka sig en bestämmelse i den riktning, att lysningssökande skall på heder och samvete betyga sig icke lida av könssjukdom samt, därest han icke kan avgiva en sådan försäkran, vara skyldig att med läkarebetyg styrka, att sjukdomen ej är i smittosamt skede. Slutligen anför *domkapitlet i Västerås*: »Den ifrågasatta försäkran om frihet från könssjukdom i smittosamt skede av den, som begär lys-

*Domkapit-
len och kon-
sistorierna.*

ning till äktenskap, kan väl vålla vissa betänkligheter, men då en dylik bestämmelses önskvärdhet är med synnerlig kraft fränhållen från läkarehåll och utan tvivel bidrager att avvända ett svårt samhällsont, anser sig domkapitlet ej kunna avstyrka den, under uttalad förhoppning, att här en form skall kunna finnas, som på ett så fint och grannliga sätt som möjligt kan förtaga det mest stötande i denna ömtåliga sak.»

Utskottet.

Med hänsyn till den av lagberedningen åberopade utredningen angående de vådor, som äro förknippade med de smittosamma könssjukdomarna, framstår det onekligen såsom i hög grad påkallat att i detta sammanhang åtgärder vidtagas till deras bekämpande, så vitt detta lämpligen kan ske inom ramen för den nu förevarande lagstiftningen. Utskottet har även trott sig kunna utgå därifrån, att meningarna äro tämligen ense öm att lagen bör, såsom skett i förslagets 2 kap. 6 §, uppställa könssjukdom i smittosamt skede såsom äktenskapshinder. Att blott stadga ett sådant förbud lärer emellertid ej göra tillfyllest; i detta fall, ej mindre än i andra därmed likartade, synes det vara angeläget att söka skapa garantier emot att äktenskap ingås i strid mot det hinder, lagen uppställer. I förslaget har man velat ernå en sådan garanti genom att av båda de trolovade kräva skriftlig, på heder och samvete avgiven försäkran om frihet från könssjukdom i smittosamt skede. Det är ej ägnat att väcka förvåning, att mången stannat i tvekan inför denna nyhet, och onekligen resa sig i vissa hänseenden betänkligheter däremot. Utskottet har även övervägt, huruvida annan utväg kunde stå till buds för målets vinnande. Ett verksamt medel för könssjukdomshindrets upprätthållande vore utan tvivel ett stadgande om läkarundersökning såsom villkor i varje fall för rätt att ingå äktenskap. Genom den av lagberedningen åberopade utredningen finner utskottet emellertid ådagalagt, att frågan ej lämpligen kan lösas på detta sätt, och av flera skäl vore det ej heller välbetänkt att låta det ankomma på lysningsförrättaren att bestämma, huruvida i det särskilda fallet läkarundersökning skall äga rum. Utskottet håller för sin del före, att lagberedningen slagit in på en riktig väg, då den i detta som i flera andra hänseenden vill lägga ansvaret på nupturienterna själva.

Det har emot det föreslagna stadgandet anmärkts, att det komme att sakna större praktiskt värde. Beredningen yttrar härom bland annat:

»Liksom rörande själva förbuden kan det ock om de föreskrifter, vilka avse deras upprätthållande, med ett visst mått av sanning sägas, att de beträffande många äro överflödiga, mot andra overksamma. Men det får ej förgätas att samhället ock räknar medlemmar, vilka varken äro så dåliga medborgare, att de icke låta sig påverka av lagens bud, eller så upplysta och rättrådiga, att ej deras ansvarskänsla kan behöva av lagen

väckas. Det synes därför oförnekligt, att stadgandet om de lysningssökandes högtidliga försäkran skall låta de nu ifrågavarande äktenskapsförbuden för mången framstå vida mer levande och komma hans känsla av ansvar att i avsevärd mån skärpas. En förhoppning härom synes dess mer grundad som försäkringarna, ehuru närmast riktade till lysningsförrättaren, väl knappast kunna undgå att av de trolovade fattas även såsom växlade dem emellan. Att anordningen skall verksamt bidra att sprida kännedom om det nya äktenskapshindret för den med venerisk smitta behäftade är ju uppenbart. Betydelsen härav för lagens moraliska verkan, för folkmeningens upplysning och ledning, får ej heller underskattas.»

Utskottet håller även före, att genom en sådan vädjan till vårt folks rättsmedvetande, som detta stadgande innefattar, åtskilligt står att vinna, och att kravet på försäkran efter hand skall bidra att sprida insikt om vådorna av äktenskap under här ifrågavarande omständigheter och därmed även verka fördjupande på ansvarskänslan. Icke heller vill utskottet för sin del tillmäta vikt åt de farhågor, som uttalats i de båda förstnämnda motionerna, att nämligen en kvinna, som hade att efterkomma lagens krav på försäkran, i detta skulle se en mot sig personligen riktad neslig misstanke, eller att stadgandet i fråga skulle komma att missförstås därhän, att de etiska kraven på den, som vill träda i äktenskap, för framtiden skulle ställas lägre än förr. Däremot kan icke bestridas, att försäkringens avgivande för vissa personer kan komma att kännas motbjudande. Lagberedningen uttalar härom bland annat följande:

»En och annan, särskilt bland kvinnorna, torde nog finna det stötande att nödgas vid begäran om lysning uttala sig om sitt hälsotillstånd i sexuellt avseende. I den mån det bliver sed att ungdomen upplyses om de frestelser och faror, som inom konslivets område kunna möta, skall dock försäkringens avgivande falla sig allt naturligare. I medvetande om det allvarliga samhällsöndat, saken gäller, skola för visso de blivande hustrurna och mödrarna villigt underkasta sig det personliga obehag försäkrandet kan medföra. Det kommer naturligtvis ock att i tillämpningen ställa sig så, att alla de skriftliga uttalanden, vilka den trolovade har att avgiva för erhållande av lysning — om fallandesot, könssjukdom, släktskap, svägerskap och tidigare gifte — bliva innefattade i en enda handling. Härigenom skall mycket förgå av den sårande hänsynslöshet, som en fordran på försäkran allenast om frihet från könssjukdom i smittosamt skede kunde anses innebära.»

Till vad beredningen sålunda anfört vill även utskottet ansluta sig.

Vad slutligen angår tanken att befria den kvinnliga parten från skyldighet att avgiva försäkran, vill utskottet särskilt erinra därom, att

den s. k. reglementeringskommittén, vars uttalanden grunda sig på synnerligen ingående undersökningar av hithörande frågor, i sitt betänkande med avseende å sådana fall, då smitta införes i äktenskapet, framhåller, att medan i de högre samhällsklasserna, där mannen först vid mera mogen ålder plägar träda i äktenskap, det i regel är denne, som infekterar hustrun, inom de bredare samhällslagren även hustrun ofta för sjukdomen med sig in i äktenskapet. På tal om läkarundersökning såsom villkor för rätt att ingå äktenskap uttalar kommittén jämväl, att därest en sådan utväg över huvud skulle väljas, något som kommittén emellertid ej anser tillrådligt, bindande skäl näppeligen kunna anföras för att göra undersökningen obligatorisk endast för män. De skäl, som över huvud pakalla ett stadgande angående försäkran om frihet från könssjukdom i smittosamt skede, synas alltså göra sig gällande även beträffande kvinnan. Skulle försäkran i sådant hänseende avgivas av allenast den manliga parten, bleve vidare därav en följd, att olika formulär måste användas för de skriftliga uttalanden, nupturienterna hade att avgiva, något som kunde vara ägnat att i särskild grad draga bådass uppmärksamhet på nu förevarande led i mannens skriftliga försäkran.

3 och 7 §§.

Den i 3 § vidtagna förändringen är av allenast redaktionell art.

Herr Bergqvists m. fl. och herr Rydholms m. fl. motioner.

I motioner av herr *Bergqvist* m. fl. samt av herr *Rydholm* m. fl. hemställes, att i 3 och 7 §§ orden »namn jämte yrke och hemvist» skola utbytas mot »namn och hemvist samt, där så ske kan, yrke». Till stöd för detta förslag anføres i båda motionerna följande:

»I 3 § och 7 § gives den bestämmelsen, att såväl i lysningen som vid utfärdande av kungörelse om utfärdat äktenskapsbetyg båda kontrahenternas yrke skall angivas. Om det är meningen, att denna föreskrift i varje fall skall följas även för kvinnan, så att därförutan lysningen icke är laglig, så kommer detta att medföra stora svårigheter för prästerskapet. Ganska många kvinnor, som begära lysning, ha aldrig haft något egentligt yrke, eller, om de haft ett sådant, hava de mot tiden för äktenskaps tillståndande lämnat det. Det synes också knappast ha någon betydelse, att kvinnans yrke i lysningsavkunnelsen angives. I lysningsboken bör givetvis yrke angivas i alla de fall, då något yrke finnes att angiva.»

Domkapitlen och konsistorierna.

I samma riktning hava ock vissa av de i ärendet hörda kyrkliga myndigheterna uttalat sig.

Utskottet.

Enligt utskottets mening är den sålunda föreslagna ändringen icke av behovet påkallad. Det lär nämligen utan stöd av uttryckligt stad-

gande vara klart, att uppgift om yrke skall upptagas i lysningssedeln allenast för den, som utövar något yrke i verklig mening. Det kan även för tjäna erinras, att förslagets ordalydelse ansluter sig till vad nu gällande lagstiftning innehåller dels i 3 § i lagen om äktenskaps avslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet den 8 juli 1904, dels i 2 § i förordningen av samma dag huru svensk undersåte, som vill träda i äktenskap inför utländsk myndighet, må erhålla äktenskaps-certifikat.

I de båda nyss berörda motionerna föreslås jämväl tillägg av en ny punkt till såväl 3 § som 7 §. Tillägget till 3 § borde äga följande innehåll: »Har lysning så utfärdats, må ny lysning till äktenskap med annan person ej utfärdas förrän sex månader efter sista lysningsdagen, såvida ej det fall föreligger, att en av kontrahenterna avlidit.» Till 7 § åter borde fogas följande: »Har äktenskapsbetyg så utfärdats, må nytt äktenskapsbetyg ej utfärdas förrän sex månader efter sista lysningsdagen därest icke genom betygets återlämnande eller på annat sätt styrkts att betyget ej använts för lysnings uttagande, eller ock kvinnan avlidit.»

Herr Bergqvists m. fl. och herr Rydholms m. fl. motioner.

Motiveringen till dessa förslag har följande lydelse:

»En högst väsentlig och genomgripande nyhet i det föreliggande förslaget är den förändrade innebörd begreppet trolovning fått genom bestämmelserna i det första kapitlet. Av den definition på begreppet trolovning, som där är given, följer, att ingen trolovning, under vilka former den än ingåtts eller offentliggjorts, är till äktenskap bindande eller utgör hinder mot ingående av äktenskap med annan person. Då trolovning kan brytas icke blott efter överenskommelse av båda kontrahenterna utan när som helst av endera, och avkunnad lysning icke giver åt trolovningen någon särskilt bindande kraft, så följer därav, att ingenting i lagen hindrar, att en person kan uttaga lysning omedelbart efter vartannat med olika kvinnor och sedan gifta sig med endera eller ingendera. Det är icke ens uteslutet, att dubbellysning kan äga rum på en och samma lysningsort, så att den församling, inför vilken lysning avkunnas, under rättas samtidigt eller så gott som samtidigt därom, att en och samma person ämnar ingå äktenskap med flera olika personer av motsatta könet. Det stötande i dylik dubbellysning förhöjes därigenom att lysningsavkunnelsen äger rum i gudstjänstlokal samt i samband med gudstjänst. Man kan invända, att sådant oskick dock icke i verkligheten kommer att inträffa. Detta är emellertid icke så säkert, ty erfarenheten giver tillräckligt vid handen, att i dessa frågor det mest otroliga är möjligt. I varje fall är det icke tillbörligt att lagens avfattning medgiver liknande oskick. Detta kan förekommas därigenom, att i 3 kap. av lag om äktenskaps ingående och upplösning en viss tid bestämmes, före vars utlöpande en ny

lysning med annan person icke får utfärdas utom möjligen för det fall, att den ene kontrahenten avlidit. Denna tid torde lämpligen kunna sättas lika med den tid, efter vars utlöpande enligt 4 kap. 6 § lysning förlorar sin giltighet. I 2 § 1 mom. bör då även införas en bestämmelse, genom vilken förbjudes utfärdande av nytt äktenskapsbetyg under samma tid, såvida icke genom äktenskapsbetygets återlämnande eller annorledes styrkes, att lysning icke uttagits, eller ock kvinnan avlidit efter lysningens uttagande. Uppenbart är, att en sådan bestämmelse icke skulle återinföra den nu gällande ordningen, enligt vilken uttagande av lysning medför bundenhet till äktenskap, utan den ifrågavarande bestämmelsen är enbart en ordningsstadga, som åsyftar att förekomma missbruk vid lysningsförfarandet.»

Utskottet.

Vad utskottet i det föregående yttrat därom att en trolovning ej bör utgöra hinder mot äktenskap har närmast haft avseende på det fall, då lysning ej uttagits. Enligt gällande rätt föranleder lysnings uttagande så till vida en förändring av trolovningens rättsliga natur, att det hinder mot äktenskap med annan än den trolovade, som trolovningen enligt lag städse innebär, efter nyssnämnda tidpunkt skall beaktas ex officio och sålunda oberoende av, huruvida den övergivna framträder och gör sin rätt gällande. Trolovningen måste sålunda i detta fall alltid formligen upplösas, innan fråga kan bli om lysning till annat äktenskap. Enligt förslaget inverkar däremot lysnings uttagande eller avkunnande ej i och för sig på trolovningens rättsliga natur. Utskottet delar dock ej den av motionärerna uttalade uppfattningen, att förslaget skulle medgiva lysnings samtida avkunnande till äktenskap mellan en person och flera andra personer; att ett dylikt förfarande icke är tillåtet, lärar utan vidare framgå av förbudet mot tvegifte (2 kap. 10 §). Av samma förbud lärer jämväl följa, att den präst, som till exempel utfärdat lysningsbevis (3 kap. 5 §), icke inom den tid, som angives i 4 kap. 6 §, får utfärda lysning till annat äktenskap utan att förvissa sig om att den förra lysningen ej lett till vigsel och, eventuellt genom lysningsbevisets återtagande, förhindra att det framdeles tages i bruk. Enligt vad utskottet inhämtat, har man också under övervägande administrativa lagstiftningsåtgärder till klarläggande av vad prästerskapet i nu nämnda och därmed sammanhängande hänseenden bör hava att iakttaga. Av stadgandet i 3 kap. 8 § lärar ock följa rätt för Kungl. Maj:t att i nu antydda syfte meddela erforderliga bestämmelser och anvisningar. Även om hänsyn tages till det nu sagda, kan emellertid ej påstås, att jämlikt den nya lagstiftningen möjlighet blir utsluten, att en person, för vilken lysning ägt rum, inom helt kort tid där-efter erhåller lysning till annat äktenskap. Att något stadgande till för-

hindrande härav ej upptagits i förslaget, lika litet som i främmande lagar, enligt vilka en liknande möjlighet föreligger, lär dock kunna försvaras därmed, att lagtexten ej bör belastas med föreskrifter beträffande sådana fall, som väl kunna tänkas inträffa, men i verkligheten knappast förekomma. Bestämmelser, sådana som de av motionärerna ifrågasatta, skulle ock mindre väl överensstämma med förslagets ståndpunkt till frågan om väntetid för ingående av nytt äktenskap, sedan ett tidigare blivit upplöst.

4 KAP.

Till sitt innehåll ansluter sig förevarande kapitel i sina huvuddrag ganska nära till nu gällande lag om äktenskaps ingående den 6 november 1908. Det vilar sålunda på principen om valfrihet mellan kyrklig och borgerlig form, men denna princip är i förslaget genomförd med större följdriktighet. Sålunda hava, i anslutning till önskemål, som särskilt från kyrkligt håll uttalats, rätten att erhålla kyrklig vigsel ej oväsentligt vidgats. Behovet av ökat antal borgerliga vigselförrättare å landet har även blivit tillgodosett. Slutligen förtjänar nämnas, att frågan om verkan av formfel vid äktenskaps ingående i förslaget regleras.

Utskottet.

I kapitlets rubrik möter den terminologiska nyheten, att ordet vigsel användes såsom gemensam benämning för den kyrkliga och den borgerliga formen för äktenskaps ingående. I ett flertal motioner hava förslag väckts om ändring härutinnan. I de förut berörda motionerna av herr *Bergqvist* m. fl. och av herr *Rydholm* m. fl. hemställes sålunda, att »rubriken till 4 kap. får lydelsen: *Om äktenskaps ingående*, att 1 § av detta kap. får följande lydelse: *Äktenskap ingås genom kyrkligt eller borgerligt giftermål*, samt att åt första raden av 2 § gives lydelsen: *Kyrkligt giftermål genom vigsel må äga rum*; varefter den så bestämda terminologien genomföres.»

Herr Bergqvists m. fl. och herr Rydholms m. fl. motioner.

Motiveringen lyder:

»Såsom rubrik över 4 kap. står: 'om vigsel'. Och 1 § lyder så: 'Äktenskap ingås med kyrklig eller borgerlig vigsel'. Att kalla den akt, genom vilken äktenskap inför borgerlig myndighet ingås, 'vigsel', är en nyhet, som väckt stor uppmärksamhet i landet. En sådan användning av ordet 'vigsel' torde för språkbruket på de flesta orter i vårt land vara främmande. Det är icke heller språkligt och historiskt riktigt att så använda detta ord. Ordet 'vigsel' betyder uteslutande den *religiösa* akt, varigenom ett äktenskap ingås. Det är alltid en betänklig sak att uppmuntra ett erkänt oriktigt språkbruk.

För övrigt har lagberedningen icke konsekvent genomfört den i detta kapitel införda terminologien. I förslaget till lag om vissa internationella rättsförhållanden etc. (se sid. 40) användes i stället termen 'giftermål'. Där talas om, att giftermål sker, att ämbetsman förrättat giftermål, ja, även om giftermål, som präst i svenska kyrkan förrättat. Och detta är ett fullkomligt riktigt språkbruk. Giftermål är aldrig synonymt med äktenskap utan som synonym till äktenskap begagnas ordet 'gifte'. Man kan exempelvis icke säga 'barn i hustruns första giftermål' men väl 'barn i hennes första gifte'.

Det riktiga är därför, att ingäendet av äktenskap kallas 'giftermål', inför vilken myndighet det än sker, och att då det är påkallat att på ett särskilt sätt beteckna, att äktenskapet ingåtts med kyrkliga ceremonier, endast detta sätt för giftermål får namnet 'vigsel' enligt det månghundra-åriga språkbruket. Rubriken till det fjärde kapitlet bör därför ändras till 'Om äktenskaps ingående'. Och 1 § kan då få denna lydelse: 'Äktenskap ingås genom kyrkligt eller borgerligt giftermål'. Denna förändring för- anleder sedan ändring av terminologien på andra ställen, vilken av utskottet lätteligen kan åvägabringas.»

Herr Ek-
mans mo-
tion.

Herr K. J. Ekman föreslår i sin motion, att »överskriften till 4 kap. måtte förändras till: 'Om vigsel och förmålning', ävensom att uttrycket 'borgerlig vigsel' på de ställen, där detsamma förekommer, måtte utbytas mot uttrycket 'förmålning'.»

Till stöd för sin hemställan har motionären anfört:

»En anmärkning av i grunden liknande art kan riktas mot terminologien i 4 kap. Överskriften lyder: 'Om vigsel'. Och därmed förstås då icke allenast, såsom nu, kyrklig vigsel utan även den akt inföl civil myndighet, varigenom borgerligt äktenskap ingås. I överensstämmelse härmed benämnes även den civile förrättningsmannen vigselförrättare. Vigsel är ett ord med religiös helgd och innebär helig vigung. Att lagfästa ett orätt språkbruk som detta skulle bidra till att i vårt folk utplåna känslan för det som verkligen äger religiös helgd. Men därtill borde lagen icke bidra. Det borgerliga äktenskapet skulle därigenom även i viss mån påtryckas en religiös prägel, som det icke äger, vadan bruket av det orätta ordet även i sak innebär något av bristande sanning, som icke borde talas i lagen. Sannolikt har ordet i denna användning upptagits endast till följd av svårigheten att finna något annat, som uttryckte just samma sak. En ledamot av lagrådet har föreslagit benämningen 'giftermål'; men däremot kan invändas, att ordet giftermål snarare betecknar själva äktenskapet än den akt, genom vilken detsamma ingås och om vilken det allenast här är fråga. Ett gammalt svenskt ord finnes dock, som fullständigt mot-

svarar, vad man här vill hava uttryckt, nämligen ordet 'förmälning'. Den olika karaktären av de bägge akter, om vilka här är fråga, skulle sålunda i full överensstämmelse med dessas olika inre art kunna uttryckas med benämningarna 'kyrklig vigsel' och 'borgerlig förmälning' och kapitlets överskrift i enlighet härmed givas lydelsen: 'Om vigsel och förmälning.'

Herr *Clason* yttrar i denna fråga i sin motion:

»Beträffande beteckningen 'vigsel' instämmer jag med dem, som anse, att denna beteckning i sig innebär ett moment av religiös vigning och därför bör reserveras för uteslutande en förrättning av religiös karaktär. Jag hänvisar här ock till ett uttalande av Allmänna Svenska Prästföreningens Centralstyrelse, som jag ber att få bilägga motionen, och som jämväl i övriga punkter är av intresse.»

*Herr Cla-
sons motion,*

I samma riktning som motionärerna uttala sig ett flertal av de kyrkliga myndigheter, åt vilka tillfälle beretts att yttra sig i denna fråga.

*Domkapit-
len och kon-
sistorierna.*

Att ordet vigsel i förslaget användes i en betydelse, som avviker från dess språkliga och historiska innebörd och jämväl är ny för svenskt lagspråk, kan icke förnekas. Åtminstone på de orter i vårt land, där den borgerliga formen för äktenskaps ingående i större utsträckning kommit i bruk, lär emellertid ordet redan nu allmänt begagnas jämväl med avseende å densamma, och den språkbildning, som här försiggår, står säkerligen icke att hejda. Såsom jämväl torde få anses vitsordat genom de trenne först omnämnda motionerna i ämnet, är av vikt för lagstiftningen att äga en enhetlig beteckning för de båda formerna för äktenskaps ingående. Lagberedningen säger härom: »En sådan ändring är jämväl ägnad att medföra nytta i det hänseendet att den kan bidra att avlägsna den emellanåt försporda föreställningen att ett äktenskap, som ingatts i borgerlig form, skulle hava lägre värde än ett, som slutits med kyrkans medverkan, en föreställning som det måste vara lagstiftaren angeläget att bekämpa.» Det lär härvid vara riktigast att taga fasta på det språkbruk, som redan ganska allmänt vunnit burskap. Ett försök att inverka på språkutvecklingen genom att upptaga något av de förslag, som motionsvis framförts, skulle med all sannolikhet vara dömt att misslyckas, och att det allmänna språkbruket tager en annan väg än den lagen anvisar, är ej lyckligt.

Utskottet.

2 §.

Enligt förevarande paragraf skall för rätt att erhålla vigsel inom svenska kyrkan ej längre gälla såsom villkor, att vederbörande inom kyrkan begått Herrens nattvard eller av präst inom kyrkan åtnjutit konfirmationsundervisning och av denne funnits beredd att, efter undergången kon-

Herr Cla- sons motion. firmation, få tillträde till nattvarden. Herr *Clason* gör i sin motion gäl- lande, att lagberedningen ej förebragt fullgiltiga skäl för denna ändring.

Utskottet. Utskottet delar ej motionärens betänkligheter. Bland de kyrkliga myndigheter, som haft att yttra sig i denna fråga, har ock det alldeles övervägande flertalet lämnat förslaget i denna del utan anmärkning.

För rätt till vigsel inom svenska kyrkan är det enligt denna para- graf en förutsättning, att de trolovade eller den ena av dem är medlem av kyrkan, och för att i förevarande hänseende anses såsom sådan fordras det enligt uttryckligt stadgande i näst sista stycket, att vederbörande är döpt.

Herr Bengts- sons och herr Rydén's mo- tioner. I sina motioner föreslå herr *Bengtsson* i Norup och herr *Rydén*, att nämnda stycke skall utgå. Såsom skäl för sitt yrkande anför herr *Bengtsson*:

»I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 18 med förslag till lag om äktenskaps ingående eller upplösning m. m. tillåter jag mig härmed framhålla följande.

Meningen med detta förslag är ju att så vitt möjligt är lagstifta i överensstämmelse med nutidens krav på detta område. Då därför förslaget bland annat innebär, att vid äktenskaps ingående det må stå kontrahen- terna fritt att välja antingen kyrklig eller borgerlig vigsel, måste detta anses vara både rätt och välbetänkt. Det framgår av fjärde kapitlet andra paragrafen, att kyrklig vigsel må äga rum, om den ene trolovade är med- lem av svenska kyrkan och den andre tillhör annat kristet trossamfund. Däremot enligt samma paragraf må icke kyrklig vigsel äga rum, om båda än äro medlemmar av svenska kyrkan, därest den ene eller båda icke äro av svenska kyrkan döpta. I förra fallet kan kyrklig vigsel äga rum, om endast den ene är medlem av svenska kyrkan, i det senare icke, om än båda äro det. Nu finnes det många tusen medlemmar av svenska kyrkan, som äro antingen döpta av lekmän eller odöpta. Vad lekmanadopet an- går vill jag hänvisa till sista eller 1910 års kyrkomötes uttalande härut- innan. Ett lekmanadop, utfört med rätt intention, är 'till sin sakramen- tala, sin kristligt religiösa sida ett verkligt dop, ett nådemedel, således i detta avseende likvärdigt med det kyrkliga dopet'.

Lekmanadop saknar dock kyrkorättslig betydelse.

Å sidan 282, andra paragrafen i lagberedningens förslag 'finner be- redningen den nya lagstiftningen i fråga om formen för äktenskaps in- gående böra grundas på valfrihet mellan kyrklig och borgerlig vigsel. Styrkan hos ett sådant system ligger däri, att det giver en var rätt att välja den form, han helst önskar. I samma mån denna frihet kringskäres, försvagas systemets bärande grund'. Ett exempel: Antag att en odöpt eller lekmanadöpt ung man överenskommer om äktenskaps ingående med dottern i en strängt kyrklig familj, kanske prästfamilj. Dottern, med stor

vördnad för det kyrkliga, vill ej höra talas om borgerlig vigsel, ej heller gå hennes föräldrar med på någon sådan. Den unge mannen, som kanske helst önskat borgerlig vigsel, ger dock efter. Brudens far ville gärna själv viga de båda unga, men det kan ej ske, ty lagen lägger hinder i vägen för dessa att få kyrklig vigsel. Den odöpte kan ju döpas, men den lekmanadöpte lär väl ej gärna kunna döpas om. Varför lägga dylika stenar i de ungas väg?

Till sist må anföras, att lagrådet vid granskningen av förslaget yttrar:

'Såsom villkor för vigsel inom svenska kyrkan har beträffande medlem av denna uppställts, att han är döpt. Med hänsyn till de stridiga meningar, som sedan lång tid tillbaka gjort sig gällande angående dop, förrättat av lekman, och angående den ställning kyrkan härvidlag bör intaga, låter det sig icke förnekas, att åtskilliga svårigheter skulle undgås, om man helt och hållet utmönstrade detta villkor för vigselns erhållande'. Lagrådet har dock icke velat göra något yrkande, men dess uttalande är tydligt.'

Även herr Rydén hänför sig till vad lagrådet yttrat i frågan.

Begreppet »medlem av svenska kyrkan» tages i tvänne väsentligt olika bemärkelser, en vidsträcktare och en mindre vidsträckt. Bland dem, som i yttre, rättsligt hänseende tillhöra kyrkan, räknas nämligen såsom kyrkomedlemmar i dogmatisk mening allenast de, som undfått dop. Då förslaget i förevarande paragraf bygger på det trängre begreppet, sammanhänger detta med den omständigheten, att präst lika litet enligt förslaget som enligt gällande rätt äger vägra en sin församlingsbo vigsel under åberopande av samvetsbetänkligheter. Då lagens stadganden om rätt till kyrklig vigsel på samma gång bestämmer prästens skyldighet att viga, har det ansetts billigt att ej giva stadgandet en innebörd, som skulle strida emot en, av de ingångna utlåtandena att döma, tämligen enhällig uppfattning inom kyrkan. Och då de stridiga meningarna om lekmanadöpet, såsom jämväl torde bestyrkas av det utav herr Bengtsson åberopade uttalandet av 1910 års kyrkomöte, numera synas vara på väg att utjämnas, torde ej heller ur den av lagrådet anförda synpunkten större betänklighet möta att bibehålla förslaget i denna del oförändrat.

Utskottet.

3—5 §§.

Herr *von Mentzers* motion om rätt för vigselförrättare att vägra sammanviga personer i de fall, då någon av dem varit gift och vunnit äktenskapsskillnad av annan anledning än hor, samt herr *Hellbergs* i Ljungskile m. fl. motion, i vad den avser upphävande av principen om valfrihet

Herr von Mentzers motion.

Herr Hellbergs i Ljungskile motion.

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 9 saml. 29 häft. (Nr 32.)

Utskottet. mellan kyrklig och borgerlig vigsel, beröra båda ämnen, till vilka de lagstiftande myndigheterna fattat ståndpunkt vid tillkomsten av 1908 års lag om äktenskaps ingående. Någon ändring i de resultat, till vilka man därvid kommit, anser utskottet icke böra ifrågasättas.

5 § innehåller så tillvida en betydelsefull nyhet, som behörighet att på landet förrätta borgerlig vigsel här tilläggas icke blott kronofogden utan jämväl, för det fall att Konungen för visst område det medger, den som Konungens befallningshavande särskilt förordnar till vigselförrättare. Den ökning i de borgerliga vigselförrättarnas antal, som härmed åsyftas, anses emellertid av vissa motionärer ej vara tillfyllest. Sålunda föreslås i den *Herr Hages m. fl. motion.* av herr Hage m. fl. avgivna motionen, att nu ifrågavarande paragraf måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Behörig att förrätta borgerlig vigsel är, i stad, lagfaren ledamot av magistraten eller, där magistrat ej finnes, ordföranden i den för staden särskilt tillsatta styrelse, och på landet, kronofogden. Inom landskommun, där ej kronofogde finnes bosatt, skall Konungens befallningshavande förordna lämplig person att vara borgerlig vigselförrättare.

Borgerlig vigselförrättares åliggande att viga är ej beroende därav, att någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans tjänstgöringsområde.

Är kronofogde bosatt i stad, äge han jämväl inom staden förrätta vigsel, men vare ej pliktig därtill, med mindre någon av de trolovade har sitt hemvist inom fögderiet.»

Såsom stöd för detta förslag anföres:

»Kungl. Maj:ts vid innevarande års riksdag framlagda proposition, nr 18, med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m. torde, om den av riksdagen bifalles, koinna att i många avseenden medföra ett bättre tillgodoseende av de framkomna kraven på ett modernt och med tidsåskådningen överensstämmande äktenskapsförfarande. Särskilt torde de ansatser, som i propositionen kommit till synes, att ställa den borgerliga vigseln i större paritet med den kyrkliga och att åstadkomma större möjligheter vid äktenskaps ingående att begagna sig av borgerlig vigsel, böra hälsas med synnerlig tillfredsställelse. Beklagligtvis har emellertid Kungl. Maj:t på denna punkt ej tagit steget fullt ut utan stannat på halva vägen, vadan det torde kunna antagas, att det, som man vill vinna, nämligen större lättnad för dem som önska använda sig av borgerlig vigsel, i en mångfall fall ej kommer att uppnås. Vi skola här nedan närmare utveckla de skäl, på vilka vi stödja detta vårt påstående.

Vid 1908 års riksdag, då kungl. proposition förelåg om införandet i vår lagstiftning av rätt till borgerlig vigsel, väcktes av herr L. J. Carlsson i Malmberget, med instämmande av herrar Bernh. Eriksson, Aug. Nilsson,

E. C. Kropp, Herm. Lindqvist, E. A. Leksell och Hjalmar Branting, en motion, i vilken bl. a. yrkades på, att § 2 i lagen skulle erhålla följande lydelse: 'Borgerlig myndighet, inför vilken äktenskap må avslutas, är i stad magistratens och på landet kommunalnämndens ordförande eller vid förfall för honom kommunalnämndens vice ordförande.'

Motiveringen för detta yrkande hade följande lydelse:

'Borgerlig myndighet, inför vilken äktenskap må avslutas, är, då äktenskap skall ingås i stad, magistraten och, på landet, kronofogden i orten. Sådan myndighets åliggande att förrätta giftermål är ej beroende därav, att mannen eller kvinnan har sitt hemvist inom myndighetens tjänstgöringsområde.

Äktenskap inför borgerlig myndighet skall avslutas i släktingars eller andra vittnens närvaro. Myndigheten avfordre mannen och kvinnan deras frivilliga ja och samtycke och förklare dem därpå för äkta makar. Vad sålunda förekommit skall upptagas i särskilt, över sådana ärenden fört protokoll; och varde, då äktenskapet är ingånget inför kronofogde, protokollet av vittnen bestrykt.

Rätten att erhålla borgerlig vigsel torde för de flesta, vilka äga rätt till kyrklig vigsel bliva en rätt endast 'på papperet', vilken ej i praktiken kan begagnas utan synnerlig tunga och besvär, och skyldigheten för dissenters och 'alla övriga fall' att uteslutande anlita borgerlig vigsel torde under de förhållanden, som föreslås i förestående § 2, leda till, att ofullbordade äktenskap komma att uppstå i vida större utsträckning än som hittills varit fallet på landsbygden, alldenstund kronofogde skall vara vigselförrättare. I stora delar av vårt land, synnerligast Norrland, med gles befolkning, äro fögderierna av så stor geografisk omfattning, att större delen av äktenskapskontrahenterna ej skulle av kostnads-skal kunna antråda den långa resan till vigselförrättaren, kronofogden, utan torde på sådan grund många, som önskat borgerlig vigsel, se sig nödsakade att undergå kyrklig vigsel eller också uraktlåta att fullborda äktenskapet genom vigsel. För dissenters och övriga fall voro nu nämnda förhållanden en särskild tunga däri-genom, att de voro förhindrade att erhålla annan vigsel än hos kronofogden. Det gives i vår lagstiftning även andra fall, då nu nämnda olägenhet genom stora fögderier vunnit beaktande och föranlett undantag, exempelvis i kungl. förordningen av 1894 § 16 mom. 1 angående mantalsskrivning. Jag tillåter mig påpeka, som ett exempel på det avita förhållande, som bleve gällande för den kommun, inom vilken jag är bosatt, nämligen Gellivare med en folkmängd av cirka 15,000, vars kronofogdekontor är förlagt i Neder-Kalix på ett avstånd från Gellivare av 21 mil landsväg. Att många mindre bemedlade ej ville eller kunde underkasta sig den stora ekonomiska tunga, som en dylik resa skulle medföra, torde vara påtagligt, och följden bleve att det planlagda äktenskapet ej bleve fullbordat genom vigsel i de fall ej kyrklig sådan kunde erhållas. Olämpligheten av de föreslagna stora vigseldistrikten kan en var förvissa sig om genom att taga under betraktande arealen, som omfattas av de respektive fögderierna.

För att förekomma nämnda stora obekvämligheter torde vara nödvändigt att besluta om, att vigselförrättare skall finnas inom varje kommun, och torde i sådant fall bland nu befintliga myndigheter ej lämpligare vara att tillgå än de kommunala. Justitieministern anför, att det ej vore tillrädligt att anförtro åt de

kommunala myndigheterna granskning av att äktenskapshinder ej förefinnas samt att protokollera akten. Såvitt känt är, ha de resp. kommunalnämndsordförandena i våra landskommuner i största allmänhet skött sina maktpåliggande uppdrag på ett plikttroget och samvetsgrant sätt, och många av deras alligganden torde vara av lika ansvarsfull art som ifrågavarande vigselförrättning, varför någon fara ej torde böra förefinnas mot att uppdraga åt nämnda myndighet att vara vigselförrättare i resp. kommuner.'

De skäl, som i denna motivering åberopades för åstadkommandet av större lättnad i möjligheterna till erhållande av borgerlig vigsel, hava fortfarande, enligt vårt förmenande, oförminskad giltighet. Särskilt inom de delar av landet, där fögderierna äro vidsträckta och ett fåtal städer finnas per ytenhet, men även i andra delar av landet, medför anlitaandet av den borgerliga vigseln synnerligen dryga kostnader för kontrahenterna — trakter finnas, där den sammanlagda kostnaden för de bägge kontrahenterna torde belöpa sig upp till 50 kronor och däröver för en borgerlig vigsel. Kommer härtill, att åtminstone den manliga kontrahenten i många fall tvingas avstå flera dagars löneinkomster för resdagar fram och åter till platsen, där borgerlig vigselförrättare finnes att tillgå, så kan man förstå, att dessa förhållanden i många fall leda till att folk drager sig för så betungande utgifter. I många fall tillgripes därför som nödfallsåtgärd den kyrkliga vigseln av personer, som principiellt icke gilla densamma. Enligt vårt förmenande kan det emellertid ej vara riktigt, att staten på detta sätt tvingar personer att begå en kyrklig handling, som för dem ej har någon religiös innebörd. Detta tvingande till kyrklig vigsel måste stå i bestämd motsats till den grundåskädning, som var den fundamentala vid inskrivande i lagstiftningen år 1908 av det borgerliga äktenskapsförfarandet. Uppfattningen, som låg till grund för detta lagförslags tillkomst, var givetvis den, att personer, som av samvetsbetänkligheter ej ansågo sig vilja använda sig av kyrklig vigsel, skulle få tillfälle att inför borgerlig myndighet ingå äktenskap. Den rätten skapades också genom 1908 års lag, *formellt* sett, men i *realiteten* kan man knappast säga, att den existerar för personer, bosatta på sådana platser, som ligga på längre avstånd från borgerlig vigselförrättares bostadsort. Rätten att välja mellan borgerlig och kyrklig vigsel har alltså blivit i viss mån en chimär. Under det att den kyrkliga vigseln ej *med nödvändighet* medför några utgifter till vigselförrättare m. m. medför anlitaandet av den borgerliga vigseln i många fall betydande utgifter och — i bästa fall — åtminstone utgifter för äktenskapsprotokolls lösande, där protokollslösen avfordras.

Men erfarenheten visar, att det borgerliga äktenskapsförfarandets dyrhet även medför andra högst beklagliga konsekvenser. På platser, som ligga långt från borgerlig vigselförrättares boningsort, skapas nämligen så

småningom en mångfald 'lösa förbindelser', vilkas framskapande varken äro till gagn för kommunerna eller staten. Vi vilja icke här påstå, att skapandet av större lätthet att ingå borgerligt äktenskap skulle kunna helt och hållet göra slut på detta lösa samboende, som i fattigvårdshänseende ofta medför så svåra ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Vi ha nämligen fullt klart för oss, att ett effektivt utrotande av detta onda kräver mycket mera vittgående åtgärder. Men vi ha all anledning antaga, att ett bättre tillgodoseende av möjligheterna att ingå borgerligt äktenskap skulle, åtminstone i någon mån, kunna medverka till bättre förhållanden i detta avseende. Ty det torde nog vara så, att en hel del personer, som på platser av ovan nämnt slag sammanleva utan äktenskap, föranledas därtill av principiella betänkligheter mot kyrkligt äktenskaps ingående och av det förhållandet, att borgerlig vigsel drager allt för dryga kostnader. Att en eller annan av dessa löst sammanboende personer ej ha någon principiell uppfattning i frågan men i dessa ovan antydda förhållanden finna en kärkommen anledning att skylla på för underlåtenheten att legalisera sitt förhållande, torde nog vara riktigt. Men även sådana falls tillvaro tala för ändrad lagstiftning i detta avseende, ty göras möjligheterna till att ingå borgerligt äktenskap större, så undanryckes ju från dessa den grund, på vilken de nu åtminstone påstå sig bygga sin ovilja att legalisera sitt förhållande.

För riktigheten av här gjorda påståenden torde säkerligen kunna anföras en hel del exempel. Vi skola emellertid endast inskränka oss till ett enda sådant, hämtat från det nordligaste Sverige. I gruvsamhället Kiruna, där ingen borgerlig vigselförrättare för närvarande finnes — kronofogden är f. n. bosatt i Haparanda, alltså tillsammans cirka 440 km. järnväg och landsväg från platsen — fanns för någon tid sedan ett mycket stort antal 'lösa förbindelser'; i vissa fall hade man låtit det 'lysa ut' men sedan avskräckts av kostnaderna från att genom borgerlig vigsel fullfölja äktenskapet. Förhållandet medförde för kommunen en mångfald olägenheter eller utsikter till ekonomiska olägenheter för framtiden. För flera kommunalt och socialt intresserade, bland annat prästen på platsen, blev det så småningom klart, att orsaken till förhållandet i viss mån var de sammanboendes obenägenhet att ingå *kyrkligt* äktenskap. Föranledd av dessa omständigheter och av medvetandet härom, införde kyrkoherden på platsen i ortens tidningar ett upprop, i vilket påpekades tillvaron av de många lösa förbindelserna och vari en uppmaning ställdes till vederbörande att begagna tillfället, då kronofogden infann sig, till att inför honom ingå borgerlig vigsel. Följden av detta påpekande blev i verkligheten, att ett ej obetydligt antal kontrahenter inställde sig vid kronofogdens ankomst

till samhället och låto viga sig borgerligt, vilket förhållande i någon mån är ett bevis just för det påståendet, som vi här gjort, att svårigheten att erhålla borgerlig vigsel är en i ej ringa grad medverkande faktor till, att det inom vissa samhällen finnes en mångfald illegitima förbindelser.

Nu kanske någon passar på att göra det inkastet, att man alltså borde kunna ordna saken så, att kronofogden kunde, där årliga resor av honom för kronouppbörden göras, därvid verkställa de borgerliga vigselförrättningar, som begäras inom hans fögderi. Emellertid torde det finnas en hel del skäl, som tala mot en sådan anordning. Det torde nämligen kunna antagas, att det är förenat med vissa svårigheter, att utsträcka denna tjänsteresa till en sådan tidslängd, som torde erfordras, om på varje större plats skall anslås viss dag eller vissa dagar åt borgerlig vigselförrättning. Dessutom torde detta bli ett allt för knappt tillgodoseende av möjligheterna till borgerlig vigsel, om endast en gång om året en sådan förbilligad möjlighet finnes — för många kontrahenter, åtminstone de manliga, lägga kanske omständigheterna hinder i vägen att just på den årligen utsatta dagen infinna sig hos kronofogden.

Olägenheterna, som här ovan anförts, ha i någon mån erkänts i den kungl. propositionen, och har man till någon del ansett sig böra föreslå åtgärder, avsedda att åstadkomma ett bättre sakernas tillstånd. För att uppnå detta mål har Kungl. Maj:t föreslagit en ändring av bestämmelserna i § 2 i lagen om äktenskaps ingående av den 6 november 1908. Enligt nämnda lag tillerkännes på landsbygden kronofogde rätt att förrätta borgerlig vigsel. Nu synes man vilja gå något längre, i det att man föreslår såsom behörig 'på landet, kronofogden, ävensom, där Konungen för visst område det medgiver, den, som Konungens befallningshavande särskilt förordnar till vigselförrättare'.

En sådan lagbestämmelse synes emellertid utgå från den förutsättningen, att man på landsbygden mera i undantagsfall, 'där Konungen för visst område det medgiver' skall kunna vända sig till borgerlig vigselförrättare. Man synes ej vilja taga steget fullt ut och fastslå den, enligt vårt förmenande, fullt riktiga principen, att inom varje kommun bör finnas en borgerlig vigselförrättare, vilken uppfattning också kommer till synes i den förut av oss refererade motionen av herr Carlsson i Malmberget år 1908. Skall man kunna komma dit hän, att borgerlig och prästerlig vigsel ställas i full paritet med varandra, så att det skall vara lika lätt och ej förbundet med större besvär och utgifter att använda den ena vigselformen än den andra, då erfordras, att man inom varje kommun har åtminstone en borgerlig vigselförrättare.

Den kungl. propositionens förslag i denna fråga bygger emellertid

på lagberedningens betänkande och utredning av spörsmålet samt lagrådets yttrande över samma betänkande.

Lagberedningens uttalande i denna fråga är av följande lydelse:

'På landet har, ämt sedan civiläktenskap hos oss blev tillåtet, sådant äktenskap skolat avslutas inför kronofogden.

Emot kronofogdarnas lämplighet att förrätta giftermål torde intet vara att erinra; men väl kan ur annan synpunkt ifrågasättas, huruvida den nuvarande ordningen är ägnad att bibehållas. Kronofogdarna äro till antalet endast 118, och i de mera glest befolkade delarna av landet äro deras distrikt synnerligen vidsträckta. För dem, som på landsbygden vilja ingå borgerligt äktenskap, lär det därför å vissa orter vara förenat med avsevärd omgång och kostnad att uppsöka en giftermålsförrättare. Valfriheten mellan kyrklig och borgerlig form för äktenskaps ingående kan sålunda i verkligheten gå förlorad, och de, som rättsligen eller av sin övertygelse äro förhindrade att anlita kyrklig vigsel, uraktlåta kanske att lagligen fullborda äktenskapet. Att bereda tillgång till ökat antal borgerliga vigselförrättare å landet synes alltså vara en angelägenhet av vikt.

Av flera skäl vore det utan tvivel önskligt att förrättandet av borgerlig vigsel kunde förbehållas statens tjänstemän. Vigselns karaktär att vara ett samhällets bekräftande av förbindelsen skulle därigenom bäst framträda; av statens tjänstemän synes man ock säkrast kunna förvänta ett noggrant fullgörande av vigselförrättarens åligganden. Emellertid läser det ej vara möjligt att inom den nuvarande kretsen av ämbets- och tjänstemän på landsbygden vinna erforderligt antal borgerliga vigselförrättare. De funktionärer, vilka kunna ifrågasättas till värvet, äro länsmän och häradshövdingar. Länsmännen äro väl betydligt talrikare än kronofogdarna, men deras mångahanda uppgifter i statens rättsskipande och exekverande verksamhet torde göra det mindre lämpligt att anförtro uppdraget åt dem. Ej nämnvärt flera än kronofogdarna äro häradshövdingarna (för närvarande 121), och då de i regeln torde vara boende å samma ort som dessa, vore föga vunnit genom att bekläda även dem med vigselbehörighet. Att åter lämna uppdraget åt en ny klass av tjänstemän torde ej kunna ifrågakomma annat än i samband med en omläggning av registerväsendet; men en sådan omläggning är, såsom vid 3 kap. framhållits, nu ej att räkna med.

I den motion vid 1908 års riksdag, som avsåg införande av obligatoriskt civiläktenskap, var tillika föreslaget att äktenskap skulle på landet ingås inför kommunalnämndens ordförande eller, vid förfall för denne, inför vice ordföranden. Såsom i propositionen till samma riksdag anmärktes, torde det emellertid ej vara tillrådligt att åt någon av nu befintliga kommunala myndigheter överlämna uppdraget att förrätta giftermål jämte därmed följande skyldighet att öva tillsyn, det äktenskapshinder ej förefinnas, och att ombesörja vederbörlig registrering. Med valfrihet mellan kyrklig och borgerlig vigsel lär i ett flertal bygder av vårt land ej heller finnas något behov av borgerlig vigselförrättare inom varje socken.

Fögderiförvaltningens omorganisation, genom kronofogdetjänsternas fullständiga indragning eller genom minskning av deras antal, har sedan länge stått på dagordningen. Denna förvaltningsfråga har dock ännu ej kommit till lösning, så att beredningen kunnat därefter lämna sitt förslag. Erinras må ock att om, på sätt blivit ifrågasatt, vid fullständig indragning av kronofogdarnas befattningar

åliggandet att viga överflyttas å häradshövdingarna, behovet av större antal vigselförrättare ej därigenom varder avhjälpt.

Vid nu angivna förhållanden har beredningen funnit sig böra föreslå att, jämte det kronofogdarna bibehållas vid sin vigselbehörighet, tillika beredes möjlighet att för viss trakt av landsbygden förordna särskild borgerlig vigselförrättare. Prövningen huruvida sådan särskild vigselförrättare må erfordras och bestämmandet av det område, inom vilket han bliver behörig att viga, har synts böra tillkomma Konungen. Själv förordnandet skall däremot meddelas av Konungens befallningshavande. Givet är att härvid bör förfaras med stor urskilning. Att finna en för uppdraget fullt skickad man, med personligt anseende i orten och förmåga att formenligt utföra såväl själva vigselförrättningen som därmed sammanhängande åligganden, skall dock säkerligen i allmänhet ej bliva svårt. Lämpligt är måhända att den förordnade erhåller särskild instruktion om vad han har att iakttaga.

Förslaget ansluter sig till gällande lag därutinnan att den borgerliga vigselförrättaren, i motsats till prästen, ej är behörig viga utom det område, som hans tjänstebefattning eller särskilda förordnande omfattar, men å andra sidan äger skyldighet att viga inom sagda område, även om ej någon av kontrahenterna är där boende. Från denna regel göres i 1908 års lag det undantag att kronofogde, som är bosatt i stad, äger jämväl inom staden förrätta giftermål. Att detta stadgande, som tillkom vid lagfrågans behandling inom riksdagen, ej innebär skyldighet för kronofogden att i staden viga kontrahenter, av vilka ingendera har sitt hemvist inom hans fögderi, lärer vara tydligt. Däremot synes det, såsom ock anmärktes inom högsta domstolen vid riksdagsförslagets granskning, ej vara fullt klart, huruvida kronofogden är ens i något fall skyldig att förrätta giftermål inom staden. Beredningen, som ansett att kronofogde fortfarande bör äga vigselbehörighet i stad där han är bosatt, men ock att han bör vara pliktig att där viga så framt kontrahenterna eller endera äger hemvist inom fögderiet, har i lagtexten givit uttryck häråt även i vad rörer skyldigheten att viga.'

Över lagberedningens utlåtande angående borgerlig vigselförrättare har inom lagrådet regeringsrådet Thulin avgivit följande yttrande:

'Klart är, att för utförandet av en vigselförrättares värv måste, särskilt om han, som understundom kan förekomma, har att verkställa hinderansökan, krävas insikt i gällande lagbestämmelser rörande äktenskaps ingående. Är fråga om förordnande av särskild vigselförrättare, bör detta krav kunna tillgodoses utan att genom föreskrift i lagen Konungens befallningshavandes valrätt inskränkes till vissa kretsar. Men då det gäller att bestämma, vilka personer lagligen skola vara befogade och pliktiga att förrätta vigsel, synes det nödigt tillse att ej andra utväljas än sådana, hos vilka erforderlig lagkänedom kan förutsättas vara tillfinnandes. I visst avseende har detta beaktats i förslaget. Beträffande magistratsledamot godkännes sådan såsom vigselförrättare endast för det fall, att han är lagfaren. Vad angår stad under landsrätt har däremot berörda synpunkt lämnats åsido. Ordföranden i sådan stads styrelse är icke alltid lagfaren, ännu mindre torde detta bliva händelsen med hans ställföreträdare, om denne vid förfall för ordföranden skall vara vigselförrättare. Det synes mig riktigast att utesluta föreskriften om vigselbehörighet för ordförande i stadsstyrelse och låta i stad, där magistrat ej finnes, Konungens befallningshavande förordna vigselförrättare.'

Den av regeringsrådet Thulin yrkade åtgärden skulle synbarligen innebära, att man endast borde förordna juridiskt utbildade personer till borgerliga vigselförrättare. Emellertid har Kungl. Maj:t underkänt denna uppfattnings riktighet därigenom, att Kungl. Maj:t i lagförslaget, mot herr Thulins avstyrkande, föreslagit, att i stad, där magistrat ej finnes, skall ordföranden i den för staden särskilt tillsatta styrelsen ha rätt att förrätta borgerlig vigsel. Genom detta medgivande synes Kungl. Maj:t och lagrådets majoritet vilja antyda, att förrättandet av borgerlig vigsel kan anförtros åt personer med betydligt lägre teoretiska kvalifikationer på det juridiska området än de personer äga, som med nu gällande lagstiftning tillerkännas den omtalade rätten. För vår del ha vi också den uppfattningen, att denna åsikt är fullt riktig, och vi styrkas i denna vår uppfattning av det förhållandet, att vid det kyrkliga äktenskapets ingående har det ansetts fullt betryggande att överlämna hindersrannsakan m. m. åt i många fall unga och i juridiska spörsmål säkerligen ej synnerligen förfarna prästmän. I övrigt torde det böra påpekas, att det är prästen, men ej den borgerliga vigselförrättaren, på vilken handläggandet av hinderslöshetsbevisningen mest faller.

Skulle emellertid i något fall det inträffa, att mera invecklade hindersrannsakningsförhållanden m. m. skulle bringas inför den ej juridiskt utbildade borgerlige vigselförrättarens avgörande, så torde väl saken kunna ordnas så, att han inhämtade den inom fögderiet bosatte kronofogdens åsikt i frågan före avgörandet. Föreskrifter i sådan riktning kunna väl av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande på administrativ väg utgivas.

Vi ha alltså den uppfattningen, att Kungl. Maj:t och riksdagen mycket väl kunde, i enlighet med herr Carlssons i Malmberget motion vid 1908 års riksdag, överlämna åt kommunalnämndens ordförande inom varje landskommun att verkställa borgerlig vigsel. Men å andra sidan kan det ej skada, om Kungl. Maj:t har möjlighet att, där förhållandena därtill föranleda, utse annan person.

Men vad vi däremot mycket starkt vilja hålla på, är, att *det inom varje kommun inom riket ovillkorligen skall finnas minst en borgerlig vigselförrättare*, så att möjligheterna att ingå borgerlig vigsel bli desamma, som att ingå kyrklig sådan och att den borgerliga vigseln ej drager större kostnader och åstadkommer mera besvär och längre resor m. m. än de kyrkliga. I anslutning till vad vi här anfört i denna fråga, vilja vi alltså här nedan föreslå viss ändrad lydelse av 4 kap. 5 § i det nu föreliggande förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning.»

För en lagstiftning, som vilar på principen om valfrihet mellan kyrklig och borgerlig form, måste det tydligen vara angeläget att tillse,

Utskottet.

att valfriheten ej i verkligheten går förlorad till följd av bristande tillgång på borgerliga vigselförrättare. Detta önskemål är emellertid enligt utskottets uppfattning genom förslaget tillräckligt tillgodosett. Det lär nämligen med säkerhet kunna förväntas, att när hälst å någon ort ett verkligt behov av vigselförrättare yppar sig, Kungl. Maj:t ej skall vara sen att föranstalta om att behovet blir fyllt på det sätt, denna paragraf anvisar. Utskottet vill även erinra därom att för sådan åtgärds vidtagande ej förutsättes framställning från kommunal myndighet; det är tillräckligt att regeringsmaktens uppmärksamhet av för frågan intresserade enskilda personer fästes på behovet av vigselförrättare. Förslaget att vigselförrättare ovillkorligen skall förordnas i varje kommun är enligt utskottets förmenande ej lyckligt. Ett avsevärt antal landskommuner äro både till folkmängd och utsträckning så små, att ett förordnande av särskild vigselförrättare för en var av dem redan på den grund lär få anses både obehöfligt och olämpligt. Det får ej heller förbises, att i ett ganska stort antal kommuner borgerlig vigsel ännu alls ej kommit i bruk och att det å sådana orter kan möta stora svårigheter att finna en person, som är fullt skickad för uppdraget och jämväl villig mottaga detsamma.

6 §.

Herr Berg-
qvists m. fl.
och herr
Rydholms
m. fl. motio-
ner.

I motioner av herrar *Bergqvist* m. fl. och herr *Rydholm* m. fl. hemställes »att mellan första och andra punkten i 4 kap. 6 § av samma lag, införes en ny punkt av detta innehåll: *Har lysningsbevis för giftermålsförrättaren företetts, och är intet hinder eljest honom veterligt, har han icke att ingå i någon vidare undersökning, utan är oförhindrad att giftermålet förrätta.*»

Till stöd för detta förslag anföres:

»Enligt nu gällande lag är det den präst, som utfärdar lysningen, som ock har att utföra hindersransakan. Såsom en följd därav har det mellan prästerna städse gällt som en självklar sak, att, då för den anmodade vigselförrättaren företes lysningsattest, innehållande att intet hinder möter mot äktenskapets fullbordande, vigselförrättaren icke har någon skyldighet att undersöka, om äktenskapshinder förefinnas. Efter tillkomsten av lagstiftningen angående äktenskaps avslutande inför borgerlig myndighet, hava somligstädes de borgerliga giftermålsförrättarna icke nöjt sig med en lysningsattest av ovannämnt innehåll utan, under förmenande att giftermålsförrättaren vore ansvarig för frånvaron av äktenskapshinder, avfordrat pastor i lysningsorten alla de bevis, varpå han grundat sitt intyg, att hinder ej möter. Som pastor för sin egen säkerhet måste i ar-

kivet förvara dessa bevis, har man måst taga avskrifter av samtliga handlingar och översända dessa, vilket innebure ett ganska drygt och onödigt arbete. Den gamla bestämmelsen, att den präst, som utfärdar lysningen, även skall förrätta hindersransakan, har i förslaget bibehållits, men det är icke tydligare än i den gamla lagen sagt, att giftermålsförrättaren är befriad från att göra hindersransakan. Önskligt skulle därför vara, att det uttryckligen stadgades, att, sedan lysningsbevis för giftermålsförrättaren företetts, han, därest intet hinder eljest är honom veterligt, icke är skyldig ingå i vidare undersökning utan är oförhindrad att förrätta giftermålet. Detta torde lämpligen kunna stadgas genom ett tillägg till första stycket av 6 §.»

Förevarande paragraf avser tydligen att på ett uttömmande sätt angiva vigselförrättarens åligganden, såvitt angår frågan om parternas rätt att träda i gifte. Han skall i detta hänseende ej hava att ingå på någon undersökning, utan skall, såframt ej hinder är honom kunnigt, anse hinderslösheten styrkt genom lysningsbeviset. Den lydelse paragrafen har enligt förslaget, giver sålunda enligt utskottets förmenande tydligt vid handen, att vigselförrättaren ej äger avfordra lysningsförrättaren de handlingar, som legat till grund för den av honom verkställda hindersprövningen. Under dessa förhållanden lærer ett tillägg sådant som det i motionerna föreslagna ej vara av behovet påkallat.

Utskottet.

7 och 8 §§.

De i dessa paragrafer vidtagna ändringarna äro av allenast redaktionell art.

Utskottet.

5 KAP.

Förslagets femte kapitel, om återgång av äktenskap, behandlar ett ämne, som är av jämförelsevis ringa praktisk betydelse, men vars legislativa behandling erbjuder avsevärda svårigheter i flera hänseenden. Den gällande rättens bestämmelser på detta område äro mer än eljest knapphändiga och dunkla. De föreslagna bestämmelserna äro enligt utskottets mening ägnade att bringa klarhet och reda på detta område och synas innefatta en lycklig lösning av hithörande frågor.

Utskottet.

8 §.

I denna paragraf har en redaktionell ändring vidtagits.

Utskottet.

6 KAP.

Utskottet.

Detta kapitel behandlar de ytterst viktiga frågorna om separation och äktenskapsskillnad. Separationen har i den gällande rätten sin närmaste motsvarighet i skillnad till säng och säte. Sådan skillnad ingår numera såsom ett led i ett till äktenskapsskillnad syftande förfarande, men på den tid, då de ännu i huvudsak gällande reglerna i ämnet tillkommo, hade skillnad till säng och säte, såsom lagberedningen framhållit, en helt annan uppgift att fylla, och detta institut ter sig redan på den grund i flera hänseenden föråldrat. En omgestaltning av detsamma synes sålunda vara i hög grad av behovet påkallad, och utskottet finner för sin del de i detta kapitel föreslagna reglerna om separation praktiska och för sitt ändamål väl avpassade. En nyhet i förslaget, som torde mottagas med tillfredsställelse, är att prövningen av skillnadsfrågan för alla fall är förlagd till domstol och sålunda aldrig skall hava naturen av nådesak. Bland andra fördelar, som härigenom vinnas, vill utskottet särskilt nämna, att möjlighet på detta sätt för varje fall beredes att få de viktiga frågorna om barnens rättsställning och makarnas ekonomiska mellanhavanden ordnade i samband med äktenskapets upplösning. Den gällande rättens materiella regler i dessa sistnämnda ämnen äro i mycket ofullständiga och mindre tillfredsställande. En avsevärd förtjänst hos förslaget är ock enligt utskottets förmenande, att bestämmelser givas om vad vid separation och äktenskapsskillnad skall gälla angående barnens vård och underhåll, angående makes rätt till underhåll och skadestånd samt angående möjlighet att under äktenskapets fortbestånd träffa avtal i sådana frågor. Av den omläggning beträffande vissa skillnadsärendens behandling, varom nyss talats, föranledas ändringar jämväl i fråga om reglerna angående skillnads-skälen; sålunda måste domstolen för vissa fall erhålla en mera fri prövningsrätt. Jämväl i övrigt hava en del ändringar vidtagits i vad gällande rätt stadgar om orsakerna till äktenskapsskillnad; bland annat hava vissa nya skillnadsorsaker tillkommit. Även i dessa hänseenden finner utskottet för sin del förslagets regler i allmänhet förtjäna bifall.

I §.

I denna paragraf stadgas rätt för makar, som finna sig ej kunna fortsätta den äktenskapliga sammanlevnaden, att, när de äro ense därom, vinna rättens dom å separation, dock att separationens beviljande städse skall föregås av ett medlingsförfarande utom rätta (7 kap. 8 §). Sedan

makarna efter vunnen separation levat åtskilda ett år, äger vardera enligt 3 § rätt till äktenskapsskillnad. Herr *K. J. Ekman* samt herrar *Nilsson* i Linnås och *Gabrielsson* hemställa i sina ovannämnda motioner, att stadgandet i förevarande paragraf jämte därmed sammanhängande bestämmelser måtte ur förslaget utgå. Till stöd härför anföres i den förstnämnda motionen följande:

*Herrar Ek-
mans och
Nilssons i
Linnås m. fl.
motioner.*

»Beträffande stadgandena i 6 kap. om separation och äktenskapsskillnad yttrar lagrådet, att vid den rättsliga regleringen av hithörande förhållanden måste å ena sidan tillses, att äktenskapsskillnad icke utan verklig anledning kommer till stånd. Härvidlag måste lagstiftaren av den stora betydelse, upprätthållandet av äktenskapets helgd har för samhället, känna sig manad till stor varsamhet. Å andra sidan böra i de fall, då skillnadsskal föreligga, som lagstiftaren funnit giltiga, icke för skillnadens vinnande uppställas onödiga svårigheter eller anvisas misshagliga former.

I fråga om det i 6 kap. 1 § föreslagna stadgandet, att »makar, som finna sig ej kunna fortsätta den äktenskapliga sammanlevnaden, äga, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation)» — sedan medling först ägt rum eller försökts — har det dock syntts lagrådet tveksamt, huruvida icke på sådant sätt skillnad kan vinnas med för stor lätthet och med ett visst fog den anmärkningen kan riktas mot en dylik lagstiftning, att äktenskapets helgd icke omgärdats med vederbörligt skydd.

Denna lagrådets tvekan synes mig vara fullt befogad och hade, enligt min mening, bort föranleda ett avstyrkande av förslaget härutinnan. Frågan, huruvida skillnad skall kunna beviljas på grund av makarnas överenskommelse utan vidare undersökning om förhållandet i äktenskapet, besvaras i vår nu gällande lag, liksom i de flesta främmande lagar, med nej. Faktiskt förekommer visserligen skillnad på grund av överenskommelse genom kringgående av lagen, i det att man begagnar sig av stadgandena om egenvilligt övergivande för erhållande av skillnad (de s. k. Köpenhamnsresorna). Men denna utväg kan på grund av de därmed förenade kostnaderna icke anlitas av andra än de mera bemedlade och förekommer sålunda endast i tämligen begränsad omfattning. Helt annorlunda skulle det bliva, om i lag stadgades, att makar endast på grund av överenskommelse kunde vinna separation och, sedan därefter ett år förflutit, slutlig skillnad. Därigenom skulle med ett slag detta lätta skilsmässoförfarande tränga ned bland folkets alla lager och en allmän löslighet i de äktenskapliga förbindelserna bliva följd. Det minsta man kan fordra är väl, att en undersökning anställes, huruvida någon verklig orsak ligger till grund för skilsmässopåståendet. Alla de orsaker, som kunna tänkas

med verkligt fog föranleda en överenskommelse om skillnad, återfinnas i kapitlets övriga stadganden om äktenskapsskillnader, men där under den förutsättning att orsaken, vid anställd undersökning, befinnes verkligen vara för handen. Även om stadgandet om skillnad på grund av makarnes fria överenskommelse uteslutes ur lagen, kunna makarna sålunda, om anledning till skillnad verkligen finnes, alltid erhålla sådan. Att ytterligare underlätta äktenskapens upplösning genom öppnandet av möjligheten till äktenskapsskillnad allenast på grund av överenskommelse även i sådana fall, då någon verklig grund till skillnad icke föreligger, utan denna orsakas endast av nyckfullhet eller eljest bristande pliktökänsla, kan icke vara lagstiftningen värdigt och skulle verka i hög grad ödesdigert på hem och familjeliv, vars värnaude och stärkande dock är ett huvudvillkor för samhällets fortfarande bestånd.

Det bör därjämte erinras, att en sådan lagstiftning skulle komma att stå i bestämd strid mot den kristliga grundåskådning, på vilken vårt samhällsskick är uppbyggt och som utgör dess fastaste stöd.»

Herrar *Nilsson* och *Gabrielsson* åberopa en härmed överensstämmande motivering.

Herr Clason's motion.

Herr *Clason* yttrar i sin motion följande:

»Beträffande de i 6 kap. införda bestämmelserna om skilsmässa »efter överenskommelse» instämmer jag med hr *K. J. Ekmans* ovanberörda motion. Betonas härvid också, att, såsom lagberedningen själv meddelar (dess förslag sid. 388 ff.), det i utlandet numera i allmänhet gäller, att 'äktenskap icke kan upplösas allenast på den grund att makarna äro ense därom', och detta ehuru tidigare på många håll dylika skilsmässor voro tillåtna. Nyare utländsk lagstiftning har alltså här skärpt bestämmelserna om skilsmässa.»

Domkapitlet i en och kon-sistorierna.

Av de kyrkliga myndigheter, vilka bland annat haft att yttra sig över vad lagberedningens förslag i 7 kap. 9 § innehöll om medling, hava ett par i sammanhang därmed uttalat sig jämväl beträffande nu förevarande paragraf. *Domkapitlet i Karlstad* gör sålunda i korthet gällande, att rätt till skillnad efter överenskommelse ej bör stå öppen. *Domkapitlet i Uppsala* yttrar åter följande:

»En klyfta mellan statlig uppfattning, sådan den företrädes av lagberedningen, och kyrkans kan konstateras i kapitlet om separation och skilsmässa § 1. Man skulle också kunna säga att från ren statlig synpunkt en förändring här är synnerligen av behovet påkallad. I den nämnda paragrafen heter det: 'Makar, som ej finna sig kunna fortsätta den äktenskapliga sammanlevnaden, äga, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation)'. Då separation kan vara inledning

till äktenskapets upplösning, kan man, för att yttra sig så kort som möjligt, säga, att lagberedningen genom denna paragraf sedd i dess samband med andra bestämmelser föreslår, att äktenskapsskillnad skall kunna komma till stånd genom makarnas consensus. Beredningens motivering är synnerligen stark, men det utesluter icke att anmärkningar kunna göras. I två hänseenden torde detta kunna ske. Först och främst synes lagtexten kunna giva ett att döma av motiveringen icke avsett stöd för en *mindervärdig* uppfattning av äktenskapet, den på den gamla fördrags-teorien grundade, att äktenskapet egentligen är ett kontrakt, som kan uppsägas, när parterna äro därom överens. Även om en sådan löslig uppfattning av äktenskapet förekommer, så måste i varje fall lagen stämpla en dylik uppfattning såsom absolut mindervärdig och det sker ej, om ej lagen uttryckligen ger tillkänna, att äktenskapet upplöses efter makarnas överenskommelse, därför att det var en vrångbild av äktenskap. I lagtexten bör således insättas orsaken, varför separation respektive äktenskapsskillnad medgives, förslagsvis: 'på grund av mellan makarna uppkommen söndring'.

Häremot kan anmärkas, att krav på bevisning inför domstol kan i uttrycket anses vara involverad. Detta för även till den andra anmärkningen mot nämnda paragraf. Lagberedningen anför åtskilliga goda motiv för den nuvarande bevisningens borttagande och ersättande med vederbörandes förklaring, men också ett dylikt av minst sagt tvivelaktig natur. Tvånget att förebringa en utredning skulle ofta innebära en hårdhet mot vederbörande, säges det. Nu är det visserligen sant, att förhållandena kunna vara och ofta äro sådana, att nuvarande bestämmelser verka hårda särskilt för ena parten. Men man har att noga avväga de olika hänsynen. Uppenbart är, att lagen måste noga tillse, att icke utvägen att upplösa äktenskapet användes i lättsinnighet. Den ettåriga separationen är en erkännansvärd garanti häremot. Men garantien bör sökas också på annat håll. Man bör överhuvud komma ihåg, att gränsen mellan de inre svårigheter, som göra en fortsatt äktenskaplig sammanlevnad ej önskvärd, och de svårigheter inom äktenskapet, som liksom andra svårigheter i samlivet människor emellan äro till för att övervinnas, är flytande, och det ligger vikt uppå, att lagen appellerar till folkets etiska kraft att övervinna dylika svårigheter. Verklig humanitet visas bäst genom att vädja till människans bättre. Härtill kommer en annan sak. Genom att binda äktenskapets rättsliga karaktär vid vigsel, borgerlig eller kyrklig, för att använda beredningens terminologi, har man uttalat, att äktenskapet är en samfundsangelägenhet, som visserligen självklart nog i första hand angår vederbörande själva, men också samfundet i dess helhet. Och härav

följer att äktenskapsupplösning måste betraktas också från samfundets synpunkt, att en dylik innebär en kränkning av det allmänna rättsmedvetandet och att lagstiftningen har att, så vitt den det förmår, skydda mot dylik rättskränkning. Tar man denna synpunkt i sikte, får talet om det obehag, som förorsakas dem, som söka äktenskapsskillnad, ganska ringa motiva kraft. Tvärtom är det möjligt, att hänsynstagande till det allmänna rättsmedvetandet måste framtvinga bestämmelser, som måste kännas som obehag för vederbörande, i detta fall dem, som vilja upplösa sitt äktenskap. Nu är det icke meningen att föreslå, att domstolen genom vittnesförhör skall ingå i prövning om huruvida förhållandet är sådant, att separation bör erhållas. Ett dylikt vittnesförhör är ofta meningslöst och ger otillfredsställande resultat, detta från mer än en synpunkt. Men ifrågasättas kan om icke de makar, som begära separation, böra i skriftlig förklaring ange de förhållanden, som orsakat söndringen, en förklaring som domstolen äger pröva. En dylik bestämmelse skulle tvinga till hälsosam eftertanke och kanske i många fall bidra till en ny syn på förhållandena, som kanske förut setts alltför känslöbetonat i ensidig riktning.»

Utskottet.

Stadgandet i förevarande paragraf saknar motsvarighet i nu gällande lag och har helt naturligt på grund av sin principiella betydelse ådragit sig stor uppmärksamhet och jämväl, såsom framgår av det redan anförda, på sina håll väckt betänkligheter. Lagberedningen anför såsom skäl för förslaget ståndpunkt bland annat följande:

»I allmänhet gäller enligt den utländska rätten, att äktenskap icke kan upplösas allenast på den grund att makarna äro ense därom. I överensstämmelse härmed skall enligt den schweiziska lagen, jämväl för det fall att skillnad sökes på grund av 'Zerrüttung', den allmänna bestämmelsen om domarens skyldighet att skaffa sig övertygelse om sanningen av den uppgivna skillnadsanledningen tillämpas. Parternas förklaring att deras äktenskap icke längre är hållbart är icke tillräcklig. Tidigare har dock inom ganska vidsträckt område funnits möjlighet till äktenskapsskillnad på grund av makarnas överenskommelse. Det var fallet både enligt das allgemeine Landrecht i Preussen och enligt den franska code civil i dess ursprungliga lydelse; men dessa bestämmelser äro nu upphävdade både i Frankrike och Preussen. Äktenskapsskillnad på grund av makarnas överenskommelse är dock icke heller i den nu gällande rätten okänd. De ursprungliga franska reglerna gälla fortfarande i Belgien. Möjlighet att erhålla äktenskapsskillnad på den grund att bägge makarna äro ense därom finnes ock i Nederländerna, i Österrike för dess icke katolska undersåtar samt i Portugal. Jämväl den nya norska skilsmässolagen med-

giver makar, som äro ense om skillnad, att erhålla sådan utan någon undersökning om förhållandet dem emellan, ehuru skillnaden måste föregås av förlikningsförsök och viss tids separation. Samma ordning praktiseras i Danmark på grund av den bevillningsmakt, som utövas av administrationen. Från de franska och preussiska lagarna hade tydligen lagkommittén och äldre lagberedningen hämtat sina förslag om skillnad på grund av makarna emellan uppkommen vedervilja. Enligt dessa förslag skulle det avgörande för skillnadens beviljande vara allenast makarnas samfällt uttalade förklaring, att de för angivna orsaker ville skiljas, ehuru denna förklaring liksom enligt de främmande mönstren var förbunden med en omständlig procedur, till vilken bland annat hörde förklaringens upprepande efter vissa mellantider, förlikningsförsök och varning samt viss tids skillnad till säng och säte. Emot lagkommitténs förslag i denna del framställdes icke anmärkning vid förslaget granskning i högsta domstolen.

Även där lagstiftningen icke godkänner skillnad på grund av överenskommelse mellan makarna, förekommer den dock faktiskt i ej obetydlig utsträckning. Enligt den praxis, som hos oss sedan lång tid tillbaka rått, kunna makar, som äro ense om skillnad, erhålla sådan utan vidare undersökning av den prövande myndigheten, antingen under förebärande av egenvilligt övergivande eller med åberopande av oenighet mellan makarna. I Tyskland använder man sig såsom hos oss av formen egenvilligt övergivande för att erhålla en skilsmässa, som i själva verket grundar sig på makarnas överenskommelse. På samma sätt begagnas i Frankrike bestämmelsen om »injuries graves» såsom skillnadsanledning. Det går så mycket lättare att simulera sådan, som praxis i dylikt hänseende godtager även mycket obetydliga förseelser av ena maken mot den andra.

Den omständigheten att man i skilda länder, däribland hos oss i stor omfattning, sett sig föranledd att med en tillämpning av lagen, som innebär ett kringgående av densamma, giva skillnad, när bägge makarna äro ense därom, pekar därhän att här verkligen föreligger ett behov, för vars legitima tillfredsställande utväg bör öppnas. Förut har erinrats att det i allmänhet är ändamålsöst att sammanhålla det yttre äktenskapsbandet mellan makarna, sedan förhållandet dem emellan blivit sådant, att en god äktenskaplig sammanlevnad icke vidare kan förväntas. Särskilt betänkligt måste det vara, om bägge makarna själva funnit äktenskapet icke längre vara hållbart och för den skull önska skilsmässa. Medgiver man makar att skiljas, när de bägge förklara sig icke kunna fortsätta sammanlevnaden, behöver detta i själva verket ej innebära något annat, än att man låter

deras förklarande i berörda hänseende gälla såsom vittnesbörd därom att äktenskapet är ohållbart. Man eftergiver den bevisning därom, som måste fordras, när den ene på sådan grund begär äktenskapsskillnad och den andre vill fasthålla äktenskapsbandet. För ett sådant eftergivande synas avgörande skäl föreligga. Omständigheterna äro väsentligen olika mot när fråga är om skillnad på grund av någon av de s. k. absoluta skillnadsgrunderna. Dessa grunder bestå i enstaka fakta, som äro lätta att konstatera. Att man beträffande dem ej nöjer sig med makarnas vitsordande utan fordrar jämväl annan bevisning är helt naturligt. Helt annat är det, när fråga är om skillnad på den grund att förhållandet i allmänhet mellan makarna blivit sådant, att äktenskapet icke bör upprätthållas. Ingen kan känna förhållandet dem emellan bättre än makarna själva. I den omständigheten att de bägge funnit äktenskapet ohållbart ligger därför en synnerligen stark presumtion att så är fallet, helst äktenskapsskillnaden med avseende å sina verkningar är en så allvarsam sak, att makarna redan däri hava en kraftig uppfordran att ej utan giltig anledning tillgripa den. Det synes vara så mycket lämpligare att låta bero vid denna presumtion och icke därutöver fordra en särskild bevisning om söndringen, som det är ganska vanskligt att erhålla tillförlitlig utredning i sådant hänseende. Helt naturligt skulle domaren därför endast i sällsynta undantagsfall våga att underkänna makarnas egen uppfattning att äktenskapet icke bör fortsättas. Tvånget för makarna att i varje fall framlägga en utredning om deras inbördes förhållande innebär ock ofta en stor hårdhet mot dem. Det måste i de flesta fall vara förenat med det största obehag för makarna att deras inbördes liv sålunda skall för andra framläggas och göras till föremål för bedömande. En rätt att, då makarna äro ense därom, erhålla skillnad kan slutligen vid sådan den ena makens förseelse, som skulle berättiga den andra att erhålla skillnad, lämna makarna tillfälle att få äktenskapet upplöst utan att behöva i ljuset framdraga förseelsen. Detta kan ofta vara av det största intresse även för den förfördelade.»

Då det gäller att fatta ståndpunkt till den här föreliggande frågan, lärer till en början kunna fastslås, att genom ett bifall till motionärernas förslag ingalunda skulle förhindras, att skillnad faktiskt vunnas efter överenskommelse. Följden kunde i det hela knappast väntas bliva annan än den, att makar, som vore ense att skiljas, nödgades förverkliga sitt syfte på annan väg än den av förslaget anvisade. Det torde på goda grunder kunna betvivlas, att en dylik sakernas ordning, av vilken man i vårt land ej saknar erfarenhet, i och för sig skulle vara mera ägnad att förebygga förhastade skilsmässor och upprätthålla äktenskapets helgd än ett system,

som under vissa förutsättningar medgiver skillnad efter överenskommelse. Det torde ej heller kunna bestridas, att för de fall, då makarna äro överens, ett ovillkorligt krav på vittnesbevisning eller annan utredning inför domstol, på sätt lagberedningen utvecklat och jämväl domkapitlet i Uppsala antytt, kan medföra olägenheter i mer än ett hänseende.

Huruvida principen om skillnad efter överenskommelse kan utan våda införlivas med vår lagstiftning, lärer i själva verket bero på den närmare gestaltning, reglerna om sådan skillnad skola erhålla. I sådant hänseende har emot nu förevarande paragraf anmärkts, att dess lydelse kunde bidraga till den uppfattningen, att lagstiftningen skänkte sitt gillande åt ett makarnas beslut att skiljas utan hänsyn till arten och vikten av de skäl, som låge bakom. Av lagberedningens nyss anförda uttalande i motiven framgår, att en dylik uppfattning är för förslaget främmande; dess mening är, att det lika litet i detta som i andra fall bör komma till separation eller skillnad, med mindre djup och varaktig söndring föreligger. Mellan detta fall och det i 2 § behandlade är ej annan olikhet avsedd, än att makarnas samstämmiga förklaring här skall gälla såsom vittnesbörd därom att sådan söndring är för handen. Till förebyggande av missförstånd synes det emellertid angeläget, att förslagets mening kommer till otvetydigt uttryck i lagtexten och därigenom en vädjan sker till makarna att ej utan fullgiltiga skäl taga i bruk rätten att vinna skillnad efter överenskommelse. Utskottet föreslår på den grund en förändring av förevarande paragrafs lydelse.

En dylik vädjan till makarnas ansvarskänsla är emellertid ingalunda tillfyllest; man måste söka skaffa garantier emot att skillnad i denna ordning kommer till stånd utan allvarligt och moget övervägande. Ett verkamt medel i detta syfte är den separationstid av ett år, som enligt förslaget måste hava förflutit, innan skillnad kan vinnas. Ett dylikt tillfälle att i lugn överväga saken och pröva på, huru livet kommer att gestalta sig efter skillsmässan, måste bliva till stor nytta. Redan vetskapen om att skillnad ej kan erhållas förrän efter avsevärd tids förlopp lärer ock vara i hög grad ägnad att förebygga, att det första och mången gång avgörande steget — ansökan hos rätten om separation — tages i förhastande. I enahanda syfte bör emellertid även tillses, att redan före frågans dragande inför domstol försök göres av någon därtill lämpad person att genom enskild hänvändelse till makarna verka för undanröjande av missförstånd och återupprättande av enighet dem emellan. Förslaget innehåller också bestämmelser om medling i dessa fall, men dess stadganden härom lämna enligt utskottets mening rum för vissa anmärkningar. Om emellertid de ändringar i detta hänseende vidtagas, som utskottet föreslår (se vid 7 kap.

8 §), torde medlingen befinnas väl ägnad att fylla sin viktiga uppgift såsom ett led i förfarandet vid skillnad efter överenskommelse. Genom sistnämnda ändring göres stadgandet i andra stycket av förevarande paragraf överflödigt, och utskottet föreslår följaktligen, att det måtte utgå.

11 §.

Utskottet. Den i denna paragraf vidtagna ändringen är av allenast redaktionell art.

20 §.

*Herr Rydén's
motion.*

I sin förut omnämnda motion föreslår herr *Rydén*, att, därest riksdagen skulle finna, att 6 kap. 20 § bör i lagen kvarstå, detta lagrum måtte erhålla följande lydelse:

»Sker äktenskapsskillnad på grund av ena makens förhållande, varigenom han grovt kränkt den andre, eller, efter föregående separation, på grund av grovt åsidosättande av plikter mot andra maken, njute denne skadestånd, efter ty med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspråk på skadestånd skall, där fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till skillnaden träffat, vid talans förlust framställas i skillnadsmålet.»

Såsom stöd för detta yrkande anföres:

»I denna paragraf föreskrives skadeståndsplikt, då äktenskapsskillnad dömts 'på grund av ena makens förhållande, varigenom han grovt kränkt den andre'. Av motiven till denna paragraf framgår, att skadestånd ej skall utdömas i fall, då äktenskapsskillnad följer efter föregående separation. Och dock är att märka, att enligt 6 kap. 2 § separation måste föregå äktenskapsskillnad i en hel del fall, då ena maken gör sig skyldig till grov försummelse mot den andra eller mot barnen.

Enligt min uppfattning kan man hysa stor tveksamhet, om man över huvud taget bör införa skadeståndsinstitutet i kapitlet om äktenskapsskillnad — då man måhända på ett för båda parterna bättre sätt reglerade spörsmål av denna art i samband med frågan om underhåll — men skall skadeståndsinstitutet ha sin plats i samband med äktenskapsskillnad, då bör man bestämma skadeståndet med hänsyn till den *reella* frågan, huruvida skada uppstått eller icke, och ej till den *formella*, om äktenskapsskillnaden tillkommit efter separation eller dömts omedelbart.»

Enligt förevarande paragraf är makes rätt till skadestånd mycket snävt begränsad. Detta har, enligt vad motiven giva vid handen, haft sin grund i en säkerligen befogad önskan att förhindra, att utsikten till skadestånd komme att sätta sin prägel på bedömandet av frågan, om en möjlighet att vinna äktenskapsskillnad skall begagnas eller ej. För de mest upprörande fallen har man emellertid ansett sig ej kunna utesluta skadeståndsrätt. Att rätt till skadestånd ej medgives i sådana fall, då skillnad vinnes efter förutgången separation, torde knappast, såsom motionären synes antaga, innebära någon formalism, då nämligen vid en kränkning av den art, att den enligt förslaget mening bör föranleda till skadestånd, möjlighet att omedelbart vinna skillnad alltid eller så gott som alltid torde stå öppen. Genom att utesluta rätt till skadestånd i de fall, som avses i 6 kap. 2 §, torde man jämväl hava velat förebygga en för vidsträckt tolkning av skadeståndsregeln.

Utskottet.

7 KAP.

Detta kapitel innehåller bestämmelser om rättegång i äktenskapsmål, så mycket mera av behovet påkallade som enligt förslaget alla mål om äktenskaps upplösning skola handläggas vid domstol.

Utskottet.

8 §.

Beträffande denna paragrafs föreskrifter om medling yttrar herr *Clason* i sin motion i anslutning till det förut anförda uttalandet angående den i förslaget medgivna rätten att vinna skillnad efter överenskommelse:

Herr Clasons motion.

»I fråga om förfarandet vid övriga fall av skilsmässa synas mig alla skäl tala för att medlingsinstitutet under alla förhållanden skall vara *obligatoriskt*. Det kan icke bestridas, att den hittillsvarande s. k. »varningen» i många fall lett till biläggande av oenigheten och återställande av ett gott förhållande mellan makar. Detta har inträffat även vid »varningar» inför kyrkorådet, men i ännu högre grad har det ägt rum genom den föregående enskilda varningen inför pastor. Lagberedningen anför såsom skäl mot dessa varningars bibehållande, att de »ofta kännas förödmjukande för makarna» (lagberedningens förslag sid. 391). Även om detta måhända kunnat gälla varningar inför kyrkorådet, synes det däremot alldeles icke tillämpligt på den mera enskilda varningen av pastor. Fastmer synes allt fog föreligga, för att staten, innan den ger sin medverkan till en

så allvarlig sak som ett äktenskaps upplösning, gör allt, vad den kan, för att förlika; och det är därvid både naturligt och berättigat, att den såsom förlikningsman i regel använder den statstjänare, prästen, vars ämbete just är till för de etiska intressenas vård. Dessa förlikningsförsök böra vidare ske på ett tidigare stadium, än då målet hunnit inför domstolens behandling. Förslaget synes mig alltså böra i dessa stycken omarbetas så, att medling skall vara obligatorisk, att den i regel skall verkställas av präst, och att den skall anordnas på ett tidigare stadium av skilsmässoproceduren, än det i förslaget förekommande.»

Domkapitlen och konsistorierna.

I lagberedningens förslag i dess ursprungliga skick voro bestämmelserna om medling så avfattade, att medling ej för något fall var obligatorisk. Bland de kyrkliga myndigheter, som haft att yttra sig över dessa bestämmelser, hava åtskilliga haft anmärkningar att framställa. Dessa anmärkningar gå i allmänhet därpå ut, att medlingen för alla fall bör vara obligatorisk och att värvet såsom medlare bör tillkomma prästen på grund av hans ämbetsställning; från några håll göres gällande, att jämväl varningen inför kyrkorådet bör bibehållas. *Domkapitlet i Uppsala* yttrar i denna fråga bland annat:

»Beredningen har ansett, att de för erhållande av skillnad till säng och säte föreskrivna varningarna inför pastor och kyrkorådet icke böra bibehållas.

Domkapitlet finner de för denna ståndpunkt anförda skälen övertygande med avseende på varningen inför kyrkorådet, men icke så med hänsyn till den förutgående enskilda varningen av pastor. Beredningen själv synes ock ha haft någon känsla för att detta första medlingsförsök har haft betydelse till förhindrande av äktenskapsskillnad i vårt land, vadan också föreslagits, att ett försök till medling mellan makarna bör göras, innan mål om skillnad till säng och säte kommer till saklig behandling. För att separationen icke måtte hindras eller fördröjas, har dock beredningen icke ansett erhållande av skilsmässa ovillkorligen beroende av att medling föregått. Domkapitlet finner det anförda skälet vad här ifrågasvarande medlingsgrad beträffar värdelöst och hela § 9 av kap. 7 illusorisk, om medlingsförsöket icke skall vara obligatoriskt. I samband härmed anser sig domkapitlet böra framhålla, att domkapitlet finner förslaget, att rätten må till medlare utse vilken person som helst vara mindre välbetänkt. Klagomål över det sätt, varpå Sveriges präster hittills skött den den ifrågasvarande uppgiften, torde vara ytterst få och i de allra flesta fall oberättigade. Å andra sidan synes det både för dem, som äro föremål för medlingsförsöket, och för medlarens egen auktoritet vara vida att föredraga, att han vid dessa viktiga medlingsförsök utövar sin funktion

på grund av självskrivnenhetens rätt — så mycket hellre som uppgiften tydligen redan i och för sig faller inom området för hans pastoralakallelse.»

Det nu föreliggande förslaget skiljer sig från beredningens ursprungliga förslag i det hänscendet, att i anledning av erinran från lagrådets sida medling gjorts till ovillkorlig förutsättning för att skillnad skall kunna vinnas efter överenskommelse. Att medling ej gjorts obligatorisk även för övriga fall har tydligen främst sin grund i en önskan att förebygga att den, som äger rätt till separation enligt 6 kap. 2 §, utestänges därifrån till följd av att andra maken ej kan anträffas med kallelse till medling eller underlåter att efterkomma sådan kallelse. De svårigheter, som i dylika fall kunna uppstå, hava som bekant lett till den tolkningen av den gällande rättens regler, att då make ej hör-sammar kallelse att inställa sig hos kyrkoherden för varnings erhållande, det likväl anses som om varning hade ägt rum. Nu anförda hänsyn torde dock ej behöva föranleda till ett stadgande sådant som det i andra stycket av förevarande paragraf givna, vilket i tillämpningen lätt kunde medföra att medlingsinstitutet i här avsedda fall, i strid mot förslagens mening, komme att framstå såsom något mindre väsentligt. Denna anmärkning emot förslaget sammanhänger nära med en annan. För att medlingen skall hava åsyftad verkan är det angeläget, att den äger rum, innan saken kommer inför rätta; sedan detta en gång skett, torde utsikterna att avstyra planerna på skilsmässa ofta vara förminskade. Att medlingen regelmässigt skall föregå domstolsförhandlingen, något som även med förslaget synes vara åsyftat, bör därför komma till tydligt uttryck i lagtexten. På grund av vad nu sagts föreslår utskottet den ändring av paragrafen, att medling stadgas såsom villkor för att mål om separation skall få upptagas till prövning. Av förut anförda skäl kan denna regel dock ej få gälla undantagslöst i de fall, då separation yrkas enligt 6 kap. 2 §, men väl kan man även här fordra, att käranden gjort vad på honom ankommer för att medling skall komma till stånd. Har rätten i sådant fall upptagit målet utan att medling föregått, bör emellertid därmed tanken på medling ej anses definitivt uppgiven, utan bör rätten hava i sin hand att under målets gång föranstalta om medling, i fall den finner skäl därtill.

Om paragrafen på detta sätt ändras, lärer ej med fog kunna påstås, att ej åt medlingsinstitutet inrymts den plats, som bör tillkomma det-samma; i själva verket skall medling för framtiden äga rum i ett långt större antal fall än för närvarande varningarna, då de-sa alls icke före- komma vid de talrika skilsmässorna på grund av förlöpande.

Vad härnäst angår fragan om medlarens person, kan utskottet ej

delar den uppfattningen, att prästen städse skall vara självskriven till denna uppgift. För att medlingen skall utfalla lyckligt är det tydligen en förutsättning ej blott att medlaren äger nödiga kvalifikationer för sin uppgift, utan även att parterna med förtroende vända sig till honom. Att från sistnämnda synpunkt prästen icke alltid är den lämpligaste, lär ej kunna bestridas. Å andra sidan synas berättigade anmärkningar kunna riktas mot den vitt utsträckta valfrihet, som förslaget medger makarna. Utskottet anser det vara den lyckligaste lösningen av denna fråga, att makarna i första hand tillerkännes valrätt allenast mellan å ena sidan präst i svensk församling, där makarna eller endera är kyrkobokförd, eller i sådant främmande trossamfund, som har rätt till offentlig religionsövning och som makarna eller endera tillhör, och å andra sidan ordföranden i den rätt, som skall hava att handlägga målet; mot denna senares lämplighet för uppdraget torde inga berättigade anmärkningar kunna framställas. Önskas annan medlare, får framställning göras hos rättens ordförande, som naturligtvis, då han träffar sitt val, bör taga hänsyn till de önskemål, som kunna hava uttalats, men ej är därav bunden, utan har att fritt pröva, vem som i det särskilda fallet kan anses bäst lämpad för uppgiften.

12 §.

Utskottet.

Jämte det att i denna paragraf företagits vissa smärre jämkningar av redaktionell natur, har i densamma infogats en bestämmelse därom att rätten i samband med provisoriskt förordnande om sammanlevnadens hävande, varom här stadgas, äger på makes yrkande meddela förbud för makarna vid vite av fängelse eller böter att besöka varandra. Vid förslagens avfattande har man tydligen ansett, att strafflagens regler om hemfridsbrott här göra tillfyllest och att ett fastställande på förhand av ett vite av fängelse ej väl överensstämmer med reglerna om straffmätning. Erfarenheten från tillämpningen av nu gällande bestämmelser om skillnad till säng och säte lär emellertid ådagalägga, huru nödvändigt det stundom är att med tillhjälp av dylikt vite avskräcka den ena maken från övergrepp emot den andra. En ändring av förslaget i detta hänseende torde tillmötesgå ett ganska allmänt önskemål.

I en ny paragraf, som införts näst efter 12 §, har stadgats rätt för domstolen att på makes yrkande meddela vitesförbud jämväl då till separation dömes. I samband härmed har paragrafföljden ändrats beträffande den återstående delen av kapitlet.

Förslaget till lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning.

2 §.

Beträffande denna paragraf föreslår herr *Rydholm* i sin motion, att orden »15 och 16 kap. kyrkolagen» skola utgå eller ock förses med tillägg: »i vad de strida mot denna lag».

*Herr
Rydholms
motion.*

Motiveringen lyder:

»Bland de lagar och författningar, som genom den nya lagen skola anses upphävida, upptagas i 2 § även 15 och 16 kapitlen kyrkolagen. Orden äro icke många och kunna lätt förbises. Men deras innebörd är så mycket viktigare. Det är blott ett kort och pregnant uttryck för den saken, att äktenskapet, som hittills, på grund av sin stora etiska betydelse, ansetts från vissa synpunkter stå under kyrkans vård, nu förvandlas till en uteslutande borgerlig angelägenhet. Däremot strider det icke, att prästerskapet får ungefär lika mycket med äktenskapsfrågor att göra som nu. Ty prästerna ha även nu en hel mängd angelägenheter av uteslutande borgerlig natur att handlägga. Men sedan 15 och 16 kap. kyrkolagen upphävts, finnes icke längre någonting i kyrkans lag om äktenskapet, utan då prästen handlägger äktenskapsaker, så gör han det som statens tjänsteman. Ja även då han förrättar en liturgisk akt sådan som vigseln eller han medlar mellan oeniga makar, så gör han det som statens tjänsteman. Det finnes förvisso icke i landet någon allmänt utbredd folkmening, som kräver en sådan fullständig sekularisering av äktenskapet. Rörande andra författningar nöjer sig förslaget med att upphäva vad som strider mot denna lag. Det finnes mycket i 15 och 16 kap. kyrkolagen, som icke strider mot denna lag, och det finnes intet behov att upphäva sådant. Det bör vara nog att upphäva det övriga.»

Emot upphävandet av 15 och 16 kap. kyrkolagen uttala sig även *Domkapitlen i Uppsala, Växjö och Lund* ävensom *hovkonsistoriet*. *Domkapitlet i Växjö* anför sålunda: *Domkapitlen och konsistorierna.*

»Bestämmelserna i 3 kap. av förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning samt vad samma lagförslags 4 kap. innehåller om vigsel inom svenska kyrkan synas domkapitlet motsvara vad i detta viktiga ärende kan från kyrklig synpunkt anses vara ändamålsenligt och önskvärt, varför domkapitlet med avseende på förslaget i dessa stycken icke har något att erinra eller anmärka.

Då emellertid lysning till äktenskap, sådan den hos oss äger rum, icke, när den gäller äktenskap mellan dem, som tillhöra kristet trossam-

fund, kan anses äga en 'uteslutande borgerlig karaktär', utan ock har rent kyrklig betydelse, och då vigsel inom svenska kyrkan icke blott giver ett äktenskap rättsgiltighet, utan ock är en kyrkligt religiös akt, böra bestämmelser i dessa hänseenden icke saknas i kyrkolagen och detta så mycket mindre, som i annat fall och om kyrkolagens 15 kap. bliver utan vidare upphävt, lagstiftningen i dessa stycken frändeles skulle kunna utan kyrkomötets samtycke ändras, och detta tilläventyrs på ett sådant sätt, att bestämmelser, som vore i strid med en evangelisk kyrkas åskådning, bleve svenska kyrkan och dess prästerskap till åtlydnad föreskrivna. Domkapitlet vill därför i underdånighet hemställa, att 15 kap. kyrkolagen icke upphäves, utan erhåller en förändrad lydelse i överensstämmelse med vad som föreslagits i 6 kap. av 1873 års kyrkolagsförslag, där i sistnämnda förslag föreslagna stadganden icke strida mot vad i nu föreliggande lagförslag blivit föreslaget att gälla såsom lag.»

Utskottet.

Redan vid tillkomsten av 1734 års lag gjorde sig den uppfattningen gällande, att frågorna om äktenskaps ingående och upplösning borde regleras genom den borgerliga lagstiftningen. Nämnda lags stadganden i dessa ämnen avvika också på många punkter mer eller mindre väsentligt från kyrkolagens ett halvt århundrade tidigare meddelade bestämmelser. Och då förhållandet mellan den borgerliga och den kyrkliga lagens motstridande regler aldrig blivit på lagstiftningens väg klarlagt, hava missförstånd och osäkerhet uppstått i rättslämpningen. Ett bifall till motionärens förslag skulle medföra, att en dylik oklarhet bleve bestående även för framtiden. Att vissa stadganden i förslaget äro av kyrkolags natur, är emellertid obestriddigt, och det kunde kanske i betraktande härav vid första påseende synas riktigast att hålla dessa skilda från de civilrättsliga bestämmelserna och eventuellt inarbeta dem i kyrkolagen. En dylik splittring av rättsreglerna i ämnet skulle dock medföra i ögonen fallande praktiska olägenheter, och man torde därför nu, såsom skedde vid 1908 års lagstiftning, böra sammanföra alla bestämmelserna i en lag. Att ett dylikt tillväggångssätt ej inverkar på de särskilda rättsatsernas natur av kyrkolag eller allmän lag lärer vara uppenbart. Huruvida i kyrkolagen en erinran lämpligen bör ske därom, att vissa till kyrkolag hörande stadganden återfinnas i lagstiftningen om äktenskaps ingående och upplösning, är en fråga, som torde böra prövas i samband med en allmän revision av kyrkolagen.

8 §.

*Herr
Rydholms
motion.*

Herr *Rydholm* föreslår i sin motion, att åt 1 mom. tredje punkten av denna paragraf gives följande innehåll:

»Barn, som är avlat i trolovning eller vars föräldrar efter barnets avlelse ingått trolovning med varandra, äga arvsrätt såsom vore de äkta barn. Detta gäller även där trolovning slutits, ehuru mot äktenskap var hinder som nyss är sagt, förutsatt att föräldrarna eller en av dem var i god tro.»

Till stöd för denna hemställan anföres:

»I 5 kap. 1 § Giftermålsbalken finnes nu detta stadgande: »Avlar man barn med sin fästekvinna, eller under äktenskapslöfte eller i lönska-läge, därå sedan fästning eller trolovning följer, de barn äro äkta barn och kvinnan njuter laggift hustrus rätt». De här åsyftade förbindelserna äro de så kallade ofullkomnade äktenskapen. Dessa äro verkliga äktenskap, ehuru visserligen ofullkomnade sådana, alldenstund vigsel ej ägt rum. Att barnen i ett sådant äktenskap förklaras vara äkta barn är fullkomligt riktig. Ty barnen äro barn av föräldrar, som i viss mening äro äkta makar.

Termen 'äkta' barn avser naturligtvis icke deras kvalitet utan har samma betydelse som i uttrycket »äkta» makar och hänför sig således till äktenskapet. Ett äkta barn är ett barn av äkta makar och kan icke vara något annat. Att nu, sedan de ofullbordade äktenskapen ur lagen avlägsnats, tala om äkta barn, som icke i någon mening äro barn av äkta makar, är en nyhet, som gör avsevärt våld på språket.

Genom lagförslaget har t. o. m. rätten att anses som äkta barn väsentligen utvidgats. Den gäller icke blott vid de förhållanden som nu konstituera ett ofullkomnat äktenskap, utan sträcker sig vida därutöver, ty nu skola ju under rubriken trolovning höra förbindelser av vida lösare slag än vad nu menas med fästning.

Det kan göras gällande, att, om den i lagförslagets § 8 förekommande bestämmelsen borttages, de utom äktenskap födda barnens ställning bliver sämre än den nu är. Detta är i viss mån sannt. Men man har ju utan betänkande berövat deras mödrar den förmånen att förklaras för äkta hustrur, och den enklaste konsekvens borde väl då kräva, att motsvarande förändring även företages rörande barnen. Detta skulle dessutom utan tvivel medföra den välsignelsen, att åtminstone minska om icke utrota de nu så vanliga konkubinaten.

Den som känner folklivet vet, att trolovning i den mening, vari lagförslaget använder detta ord, är och blir det vanligaste av det vanliga. Varje flicka har en fästman och varje yngling har en fästmö, åtminstone i all hemlighet. Det skulle vara att göra våra flickor orätt, om vi antoge, att en flicka annat än i något enstaka undantagsfall låte lägga sig av någon annan än sin fästman. Om den nya lagen kunde tillämpas, så skulle de oäkta barnen i vårt land i det närmaste försvinna, vilket visserligen skulle

ta sig synnerligen bra ut i statistiken. Men nu kan man taga för givet, att förförarna icke hädanefter bli mera villiga att erkänna trolovning än de nu äro att erkänna faderskapet, och de barn, som i civilregistraturen angivas som äkta, bli nog icke flera än de äro nu. Det blir nog icke många av de utom äktenskap födda barnen, som få någon nytta av den nya lagen.

Det gives emellertid en annan omständighet, som jag tillmäter en vida större vikt än det nu sagda. En av den föreslagna lagens allra största förtjänster anser jag vara, att den icke vet av några ofullbordade äktenskap. Ingen är enligt densamma i någon mening gift, som icke underkastat sig den form för äktenskaps ingående, som samhället fastställt. Men genom den här införda bestämmelsen, att barnen äro äkta, om blott föräldrarna äro eller någon gång varit trolovade i den mening ordet nu fått, är det fara värt, att vad man hoppats vinna åter går förlorat. Det är nog så, att om någonting har makt att förmå människor att foga sig i samhällets ordning i avseende å äktenskapet, så är det hänsynen till barnen. Det torde icke för den som föredrager den lösa förbindelsen möta allt för stora svårigheter att göra en slutledning sådan som denna: våra barn äro enligt lag äkta, d. v. s. barn av äkta makar, alltså äro vi äkta makar.

Den förmånen att anses som äkta barn torde i vanliga fall innehålla föga annat av reallt värde än arvsrätten. Och man kan förmoda, att avsikten med stadgandet egentligen är att tillförsäkra i fråga varande barn arvsätt efter fader, såsom de nyligen fått full arvsrätt efter moder. Merr vill man ernå detta utan att våldföra språket och utan att äventyra att legalisera konkubinatet, så kan det ju ske genom att stadga samma arvsrätt för barn av trolovade föräldrar som för barn av äkta makar.»

Utskottet.

I anledning av motionärens hemställan bör framhållas, att förslaget i den här berörda punkten synnerligen nära ansluter sig till gällande rätt; tanken är tydligen den, att den nya lagen skall lämna frågan om barnens börd så vitt möjligt orubbad. Visserligen står denna fråga i visst samband med spörsmålet om de ofullkomnade äktenskapen. I detta hänseende lärer det emellertid ej förhålla sig så som motionären, av de använda ordalagen att döma, synes anse, att nämligen för närvarande ett utom fullgiltigt äktenskap fött barn vore att betrakta såsom äkta blott för det fall att föräldrarna äro förenade i ett ofullkomnat äktenskap. Även om efter barnets avlande följer trolovning eller äktenskapslöfte, blir barnet enligt gällande lag, åtminstone i regel, att anse såsom äkta, ehuru en dylik förbindelse faller helt och hållet på sidan om de ofullkomnade äktenskapen, och har ett barn avlats under äktenskapslöfte, är det att anse såsom äkta, även om

modern ej vill eller, exempelvis på grund av att mannen ingått äktenskap, ej kan bliva förklarad för hans äkta hustru. Redan enligt gällande rätt förekommer sålunda i avsevärd utsträckning, att barn äro att anse såsom äkta, ehuru föräldrarna ej äro äkta makar. Om nu de ofullkomnade äktenskapen försvinna ur lagstiftningen, kommer detta förhållande visserligen att inträffa i ett större antal fall, och häri ligger otvivelaktigt en anledning att överväga, huruvida icke, såsom motionären avser, barnens rättsställning bör bestämmas på annat sätt än hittills. Denna fråga läser emellertid ej låta sig lösas genom den av motionären föreslagna enkla åtgärden att barnen förklaras arvsberättigade såsom vore de äkta, detta redan av det skälet, att de för närvarande icke blott i arvshänseende, utan även i vissa andra hänseenden torde intaga en annan ställning än de utom äktenskapet födda barnen i allmänhet. Den invecklade lagstiftningsfråga, det här gäller, är, enligt vad utskottet erfarit, föremål för utredning inom lagberedningen i det sammanhang, där den närmast hör hemma, nämligen i samband med frågan om barns börd och de utom äktenskap födda barnens rättsställning över huvud. Meningen med nu ifrågavarande bestämmelse är tydligen, att den äldre rättens regler på denna punkt skola fortfara att gälla allenast i avvaktan på att nyssnämnda lagstiftningsärendet vinner sin lösning. Några betänkligheter från saklig synpunkt emot att bibehålla den äldre rättens bestämmelser tills vidare orubbade, så vitt angår barnens rätt, ehuru reglerna om de ofullkomnade äktenskapen äro avsedda att redan nu upphävas, torde icke möta, hälst om den ovan framställda uppfattningen angående sistnämnda reglers ringa praktiska betydelse är riktig. Tydligt är också att vad nu stadgas om trolovning ej får anses föregripa en blivande lagstiftning om barnens rättsställning.

Herr *Lundgren* m. fl. har i sin ovanberörda motion anført:

»Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 18 med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m. tillåta vi oss anföra följande:

Det torde stå klart för varje socialt, politiskt eller kommunalt intresserad person, att tillvaron av ett avsevärt antal s. k. lösa förbindelser är ett mycket betydande samhällsont. Särskilt torde de av riksdagens medlemmar, som syssla med kommunala angelägenheter, exempelvis fattigvårds- och barnavårdsfrågor m. m., ha uppmärksammat de ekonomiska olägenheter för kommunerna, som dessa förbindelser medföra. Såsom en mycket betydande olägenhet framstår den svårighet, för att ej säga omöjlighet, som ofta förefinns, att förmå mannen att lämna bidrag till familjens

Herr Lundgrens m. fl. motion.

underhåll — man kan naturligtvis i ett sådant sammanhang använda ordet familj, ty givetvis är det i många fall fråga om ett i någon mån stabiliserat familjeförhållande, även om inga åtgärder vidtagits att inför lagen befästa förhållandet. För kvinnan innebär emellertid sådana förhållanden en osäker ställning, då mannen ju helt plötsligt kan upplösa förbindelsen och ställa henne och barnen på bar backe, en utsikt, som även för kommunen måste motses med stor oro.

Det bör finnas möjligheter att i samband med nu förestående reformering av äktenskapslagstiftningen åstadkomma bättre förhållanden på detta område. Vi ha fullt klart för oss, att detta samhällsspörsmål är synnerligen invecklat, och att man måste tillgripa mycket långt gående och varandra kompletterande bestämmelser, om någon förändring till det bättre skall kunna åstadkommas. Framför allt torde det vara av nöden att genom uppfostran framskapa en djupare ansvarskänsla hos mannen och kvinnan inför samhället och barnen. Men därom kan det ej bli fråga i *detta* sammanhang. Här gäller det att våga ett djärvt grepp i lagstiftningen för att i tusentals och åter tusentals fall säkerställa eller förbättra kvinnornas och barnens ställning. Det domstolsförfarande, som nu förekommer för att framtvinga underhållsplikt av i lösa förbindelser födda barn, är såväl vidlyftigt som osäkert. Den nya äktenskapslagen synes oss ej heller erbjuda någon motsvarighet till det relativa skydd för kvinnan och barnen, som giftermålbalkens 3 kap. 9 och 10 §§ samt dess 5 kap. 1 § innehåller, vars uppgift är att bereda möjlighet till upprättelse åt den som, oaktat förhållandet antagit karaktären av ett äktenskapligt samliv, blivit övergiven av sin fästman. Visserligen ger lagberedningens betänkande (sid. 115) vid handen, att det är beredningens mening att framtida föreslå regler för skadestånd i detta fall, vilka bättre än de förut gällande skulle motsvara rättvisans krav och vår tids uppfattning. Men därmed anse vi ingalunda de av oss hysta önskemålen tillgodosedda. Syftet med denna motion är nämligen icke blott att skydda kvinnan för följderna av mannens trolöshet utan att finna en utväg att genom det allmännas ingripande legalisera s. k. lösa förbindelser mellan man och kvinna.

Lagberedningen har i motiveringen till lagförslaget (sid. 110—116) hävdad den uppfattningen, att äktenskapet i varje fall bör grundas på bägge kontrahenternas fria samtycke. Med fasthållande av denna princip anse vi det emellertid vara omöjligt att åstadkomma någon förbättring i de av oss påpekade missförhållandena. Vår tids åskådning kräver också med mycken styrka hävdandet av samhällets rätt gentemot den enskilda i det fall, att det gäller räddandet av stora samhällsvärden, som eljes måste

ges till spillo. Då hemmet är en av samhällets grundvalar, så kräves det, synes det oss, att den förbindelse mellan man och kvinna, som konstituerar hemmet, framför allt måste äga en prägel av legalitet, därest detta skall kunna fylla sin uppgift. I en del fall torde hävdandet av detta samhällskrav förvisso vara förenat med stora svårigheter, men i många andra fall, då kontrahenterna blott och bart på grund av slöhet, lojhet eller en mera isolerad ställning i samhället icke »brytt sig om» att sörja för förbindelsens lagfästade, torde kravet på en dylik förbindelses legaliserande långt ifrån kännas såsom något olidligt tvång. Lagbestämmelser i den riktning vi ärna föreslå skulle helt visst komma att verka i folkuppfostrande riktning såsom ett medel att höja känslan av ansvar mot barnen, samhället och kvinnan. Då det dessutom är så, att statens ingripande i syfte att legalisera lösa förbindelser mellan man och kvinna ej torde vara någonting alldeles främmande för kultursamhällena — i Amerikas Förenta stater lär, enligt vad det uppgivits, dylikt ingripande förekomma i vissa fall — så giver oss detta förhållande ökad anledning att stå fast vid vår uppfattning.

Det gäller emellertid att åstadkomma vissa garantier, så att förfarandet ej kan utnyttjas på ett sätt, som ej är avsett. *För det första* bör då rätten att förklara man och kvinna för äkta makar överlätas åt en domstol. Det torde nämligen säkert uppkomma en hel del fall, då det fordras en mycket ingående undersökning och en skärpt omdömesförmåga, som tager hänsyn till alla föreliggande omständigheter för att rätt kunna avgöra, om sådant fall föreligger, att till äktenskap bör dömas. *För det andra* bör ett stabiliserande av förhållandet ha inträtt, innan domstol kan upptaga saken till prövning. Vi ha sålunda tänkt oss, att detta icke skulle kunna ske med mindre personerna i fråga hava sammanbott minst ett år antingen i följd eller med kortare avbrott. *För det tredje* bör av kontrahenterna samavlat barn finnas vid liv, om förfarandet skall kunna tillgripas — givetvis blir det i ett eller annat fall, då faderskapet bestrides, vederbörande myndighets uppgift att leda i bevis, att barn, som av den kvinnliga kontrahenten framfötts, är samavlat av de bägge kontrahenterna, mellan vilka äktenskap påyrkas. *För det fjärde* bör yrkandet inför domstol på dylikt äktenskap förbehållas allmän åklagare, till vilken framställning kunde göras av t. ex. barnavårdsnämnd, fattigvårdsstyrelse m. m. *För det femte* bör rätten kunna döma till äktenskap, endast i fall endera av kontrahenterna förklarar sig villig ingå äktenskap.

Mot den av oss föreslagna åtgärden kan invändas, att det vore lyckligare för kvinnan och barnen, om deras intressen kunde tillgodoses på

annat sätt än genom framtvingande av äktenskap och därmed sammanhängande tvunget samliv. Härpå kan svaras, *dels* att domstolen ej med nödvändighet behöver döma till äktenskap i sådana fall, då de föreliggande omständigheterna ge vid handen, att äktenskapet icke skulle bereda möjligheter till vinnande av de fördelar, som därmed avses, utan fasthellre blott bliva en börda för kvinnan och barnen; *dels ock* att domstolens förklarande av kontrahenterna för äkta makar ej med nödvändighet behöver leda till ett samboende, ty mannen kan givetvis flytta ifrån kvinnan och barnen eller, om han redan avflyttat, fortsätta att leva skild från dem. Men i så fall kvarstår dock plikten att sörja för såväl hustru som barn och detta även om äktenskapsskillnad sedan åstadkommes. Ävenså hade kvinnan på detta sätt en lagvigd hustrus sociala ställning.

Vårt yrkande går sålunda ut på, att i den nya lagen om äktenskaps ingående och upplösning må infogas en bestämmelse av innehåll att, då ogift man och kvinna sammanbott under minst ett år antingen i följd eller med kortare mellanrum och av dem samavlat barn finnes vid liv, domstol må, på framställning av allmän åklagare, kunna förklara dessa, sedan hinderlöshet konstaterats, för äkta makar, därest den ena kontrahenten förklarar sig därtill villig.

Då en lagstiftning av så pass allvarlig och omfattande innebörd som den här föreslagna icke kan utan vidare utredning beslutas, få vi hemställa, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t behagade låta utreda, huruvida, under vilka villkor och på vad sätt sådana lagstiftningsåtgärder som de av oss föreslagna böra vidtagas, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kan föranledas.»

Utskottet.

Motionen äsyftar lagstiftningsåtgärder i samband med revisionen av äktenskapsrätten till bekämpande av de s. k. lösa förbindelserna. En dylik förbindelse borde enligt motionärernas mening kunna under vissa förutsättningar legaliseras i den formen, att domstol, på framställning av allmän åklagare, förklarade mannen och kvinnan för äkta makar. Ehuru de tilltänkta reglerna sålunda skulle anordnas på ett sätt, som påminner om stadgandena angående ofullkomnade äktenskap, bleve dock utgångspunkten en annan. För en förbindelses domfästade skulle nämligen enligt motionen ej förutsättas en överenskommelse om äktenskaps ingående, var till kommit hävd, utan det skulle ankomma därpå, att mannen och kvinnan faktiskt sammanbott under viss tid och avlat barn, som alltjämt funnes i livet. Om sålunda ett äktenskap skulle kunna bringas till stånd mot den enes vilja även i sådana fall, då det ej heller vid någon tidigare tidpunkt varit

bådas avsikt att gifta sig med varandra, bleve tvångsnaturen hos det domfästa äktenskapet så mycket mera framträdande. Erfarenheten från tillämpningen av nu gällande rätt visar enligt utskottets förmenande tillfyllest, att några äktenskap i verklig mening ej kunna på denna väg tillskapas. Motionärerna göra visserligen gällande, att i varje fall kvinnans och barnens ekonomiska intressen kunde betryggas och kvinnan vinna en lagvigd hustrus sociala ställning. Under hänvisning till vad i det föregående (sid. 10—14) framhållits beträffande de ofullkomnade äktenskapen vill utskottet uttala såsom sin uppfattning, att icke heller kvinnans och barnens ekonomiska eller ideella intressen lämpligen kunna i denna form tillgodoses. Frågan om de lösa förbindelserna bör enligt utskottets mening ej i större utsträckning än som skett i förslaget upptagas till behandling i samband med äktenskapslagstiftningen. De ytterligare bestämmelser, som äro av nöden, torde falla inom ramen för lagstiftningen om de utom äktenskap födda barnens rättsställning, en fråga, som redan är föremål för utredning inom lagberedningen.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken.

De i detta förslag vidtagna ändringarna äro av allenast redaktionell art.

Herr *Rehn* hemställer i sin motion, att förslaget till ändrad lydelse av 22 kap. 1 § ärvdabalken icke må av riksdagen bifallas.

*Herr
Rehns
motion.*

Såsom skäl för detta yrkande anföres:

»I Kungl. Maj:ts proposition nr 18 till innevarande riksdag med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m. föreslås bland annat, att det hinder för ingående av nytt äktenskap, som för närvarande består däri, att avvitrning av boet efter förre maken ej ägt rum, skall avskaffas.

Såsom en följd härav föreslås tillika dels det tillägg till 11 kap. 2 § ärvdabalken att, därest efterlevande make, som med annan träffat förening att leva samman i bo oskifto, ingår nytt äktenskap, äger en var av sterbhusdelägarne erhålla skifte, oavsett vad de sig emellan överenskommit, dels ock följande stadgande uti 22 kap. 1 § ärvdabalken: Går den omyndiges fader eller moder i nytt äktenskap, och har ej bodelning skett efter tidigare giftet, drage förmyndaren därom försorg.

Ofta förekommer, när ett äktenskap blivit genom ena makens död upplöst och arvingar utgöras av barn, i synnerhet om dessa äro minder-

åriga, att den efterlevande maken överenskommer med barnen eller deras förmyndare att, utan hinder av nytt äktenskap, få innehava boet oskiftat tills vidare eller under viss tid, exempelvis tills barnen kunna försörja sig själva eller uppnått myndig ålder o. s. v. Ej sällan ingå sådana bestämmelser uti mellan makar upprättade testamenten och torde då ganska allmänt respekteras av vederbörande arvtagare, oaktat ett sådant förordnande kan anses i viss mån inkräkta på bröstarvinges laglott.

Genom de nu föreslagna bestämmelserna skulle sådana överenskommelser och förordnanden förlora sitt värde, så snart den efterlevande inginge nytt äktenskap och någon av dödsbodelägarne funne för gott att påyrka bodelning eller omyndig arvinge funnes, i vilket fall det åläge förmyndaren såsom en skyldighet att draga försorg om att boet omedelbart skiftades. Uti lagberedningens motiv till dessa stadganden säges härom följande — — — »Äro arvingarna omyndiga barn i tidigare gifte, läser det dock för tillgodoseende av deras bästa vara av vikt att boet ej förbliver oskiftat under det nya äktenskapet. Därest avvitringshindret bortfaller, torde därför jämväl böra meddelas bestämmelser, som gå därpå ut att, om bodelning mellan efterlevande make och omyndiga barn ej redan före det nya giftermålet ägt rum, den ofördröjligen skall komma till stånd».

Vid granskning i lagrådet av ifrågavarande förslag har, beträffande sistnämnda paragraf, justitierådet friherre Leijonhufvud hemställt, att densamma måtte ur förslaget utgå, och till stöd härför anfört följande:

»Den i förevarande paragraf vidtagna ändringen står i samband med det tillägg till 11 kap. 2 § arvdabalken, som förslaget innehåller. I båda fallen har avsetts att, då avvitrning efter avliden make icke vidare skulle vara förutsättning för den efterlevandes rätt att ingå nytt gifte, på annat sätt tillgodose kravet på ordnande av dennes och arvingarnas inbördes ekonomiska förhållanden, innan det nya äktenskapet kommer till stånd. I sådant hänseende har i sistnämnda lagrum en var av dem tillerkänts vitsord till skifte, även om förening att leva i bo oskiftat förut av dem träffats; i nu behandlade paragraf ålägges förmyndare för omyndig arvinge såsom en skyldighet att, i händelse den efterlevande maken gifter sig ånyo, draga försorg om bodelning.

Sist omnämnda föreskrift, som förmyndaren icke äger underlåta att efterkomma ens om säkerhet för den omyndiges andel i boet erbjudes, är måhända strängare än nödig omtanke om den omyndige påkallar. Bland olägenheterna av det nu gällande avvitringshindret torde kunna räknas, att understundom boets ställning med avseende å gäld och tillgångarnas beskaffenhet icke medgiver delning vid en viss tidpunkt utan avsevärda

svårigheter och även stora förluster, under det att ett uppskov med skiftet skulle bereda tillfälle till en fördelaktig avveckling. Man lär ock kunna, utan att därmed få anses hava åsidosatt den omyndiges bästa, överlämna åt förmyndaren att med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet bedöma, huruvida bodelning bör genast äga rum eller myndlingens fördel bäst tillvaratages i annan ordning.»

Vad i sistberörda avseende sålunda framhållits synes mig vara av den betydelse, att det förtjänar tagas i allvarligt övervägande. Otvivelaktigt lärer också den rätt att träffa bindande avtal om sammanlevnad i bo oskifto, som för närvarande finnes och som jämväl lämnar förmyndaren fria händer att härutinnan handla på sätt han finner bäst förenligt med barnens intressen, i många fall även haft den goda verkan med sig, att ehuru efterlevande make ingått nytt äktenskap, det gamla hemmet dock kunnat hållas ihop och barnen av förra giftet där kunnat erhålla nödig uppfostran. Utan en sådan rätt skulle för visso många barn till föräldrar i ringa ekonomiska omständigheter varit försatta i vida sämre belägenheter. Sedan det obetydliga arv de måhända kunnat erhålla efter ett eller annat år åtgått till deras uppfostran, skulle för dem ej återstått mycket annat än att antingen tagas om hand av den allmänna fattigvården eller, för så vitt de hunnit den ålder att det varit dem möjligt, själva skaffa sig uppehälle bäst de kunnat och därvid i tidiga år kommit under inflytelser, som haft mycket ogynnsamma, ja, mången gång ödesdigra följder för hela deras liv.

Detta behöver ej med nödvändighet bero på likgiltighet eller försummelse från föräldrarnas sida, utan kan ofta ha sin grund i själva bodelningen och vad därmed äger sammanhang. Skulder, för vilka boets egendom häftar och vilka under andra omständigheter kunnat få anstå en avsevärd tid framåt, uppsägas i många fall till betalning, så snart fråga uppstår om egendomens skiftande; svårigheten att under dylika förhållanden kunna på lämpligt sätt omplacera skulderna, förmyndarens skyldighet att avyttra sådan egendom som ej anses för den omyndige behöfelig samt andra hithörande orsaker bidra till att egendomen måste säljas, det gamla hemmet upplöses, och föräldrarna få betydligt svårare att kunna ägna barnen samma omsorg, som om familjen kunnat hålla tillsammans under någorlunda liknande förhållanden, som rådde innan dödsfallet inträffade och innan den efterlevande maken ingick nytt äktenskap. Dock ligger det ganska nära till hands att antaga, att medvetandet hos föräldrarna därom, att barnen fått ut sin rätt ur det lilla boet, icke kan vara ägnat att stärka deras plikt känsla för barnen utan snarare tvärtom,

Visserligen framstår det ur flera synpunkter såsom ett berättigat önskemål att, där så utan olägenhet kan ske, fullständig avvitrning verkställes, innan nytt gifte ingås, och det lärer väl med största sannolikhet kunna antagas, att detta hädanefter som hittills i regel kommer att inträffa, men möjligheten för förmyndaren att, utan vidare risk, låta med boutredningen anstå, till dess han finner tiden härför lämplig, synes dock böra hållas öppen. Och man torde med lika god tillförsikt kunna i detta avseende, liksom i mångt annat som rör barnens välfärd, överlämna åt förmyndaren att handla efter omständigheterna på sätt han anser med sina myndlingars sanna väl förenligt.»

Utskottet. Att olägenheter av den art, motionen avser, stundom kunna uppstå på grund av det föreslagna stadgandet, lär icke kunna bestridas. Detta torde emellertid ej få föranleda till att det lämnas åt förmyndaren att efter sitt fria beprövande avgöra, huruvida skifte under här ifrågakvarande omständigheter skall företagas eller ej; därigenom bleve enligt utskottets mening de omyndigas intressen i hög grad äventyrade. De åtgärder, som kunna vara påkallade i motionens syfte, torde i själva verket ej lämpligen kunna vidtagas annat än i samband med en mera vittomfattande revision av förmyndarskapsrätten. Och det får ej förbises, att redan det nu föreliggande förslaget är egnat att i icke så ringa mån undanröja de större olägenheter, som föranledas av den gällande rättens bestämmelser om det s. k. avvitringshindret.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken.

Utskottet. Den i detta förslag vidtagna ändringen är av allenast redaktionell art.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen.

Utskottet. I förslaget till ny lydelse av 22 kap. 8 § strafflagen har den ändringen vidtagits, att i andra stycket orden »vilken fyllt tjuguet år» stru-

kits. Denna ändring sammanhänger nära med den jämkning, utskottet ansett böra vidtagas i 1 kap. 4 § i förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning, och får utskottet hänvisa till vad ovan vid nämnda paragraf anförts.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § i lag om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål den 8 mars 1889.

I sina förut berörda motioner föreslå herr *Bergqvist* m. fl. och herr *Rydholm* m. fl.:

Herr Bergqvists m. fl. och herr Rydholms m. fl. motioner.

»att i anledning av förslaget till lag om ansvar för giftermålsförrättare i vissa fall sådan ändring vidtages i 25 kap. 4 § av strafflagen, att präst i svenska kyrkan i egenskap av vigselförrättare blir med hänsyn till eventuell straffpåföljd likställd med de giftermålsförrättare i vissa fall, som i förenämnda lagförslag avses.»

Motiveringen lyder:

»Förslaget till lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall avser att utsträcka den ansvarighet, som nu är stadgad för präst i främmande trossamfund till att gälla särskilt förordnad giftermålsförrättare. Straffet för förbrytelse av här avsedd art är satt till fängelse i högst sex månader eller böter högst 1,000 kronor. Men den drakoniska lagen för präst, som begår samma förbrytelse, vilken är stadgad i 25 kap. 4 § strafflagen, att han skall avsättas och i vissa fall förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas, står kvar. Detta är ett missförhållande och kan uppenbarligen icke rubriceras som likhet inför lagen. Rättelse härutinnan torde böra ske genom viss ändring i 25 kap. 4 § strafflagen, varigenom präst i svenska kyrkan likställs med dem, vilka straffbestämmelserna i förslaget till lag om ansvar för vissa giftermålsförrättare avse.»

Utskottet är med motionärerna ense därom, att stadgandet i 25 kap. 4 § strafflagen numera måste anses vara mot rättvisa och billighet stridande. Till vinnande av rättelse härutinnan läser man dock ej böra, på sätt motionärerna föreslå, likställa prästen med de vigselförrättare, som avses i förslaget till lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall, utan i stället med dem, som på grund av sin ämbetsställning äga förrätta borgerlig vigsel. Detta synes lämpligast kunna ske genom en ändring i

Utskottet.

4 § av lagen om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål, och utskottet har därför upprättat förslag till sådan ändring.

Vad angår övriga i propositionen innefattade lagförslag eller förslagen till lag om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken, lag om ändrad lydelse av 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866, lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall, lag om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående, lag om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, lag om upphävande av 29 § i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723, lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap samt lag om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet, har utskottet icke funnit dessa förslag föranleda någon erinran från utskottets sida.

På grund av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1:o) **Lag****om äktenskaps ingående och upplösning.**

Härigenom förordnas som följer:

1 KAP.

Om trolovning.

1 §.

Trolovning är sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra.

2 §.

Dör en av de trolovade, äge den efterlevande återfå de gåvor, han givit den andre för äktenskapets skull, och ändock behålla vad han fått. Brytes trolovning, äge en var av de trolovade återfå sina gåvor. Bär den ene huvudsakligen skulden, have han dock ej den rätt nu är sagd.

3 §.

Har kvinnan under trolovningstiden blivit *hävdat* av mannen; brytes likväl trolovningen, och bär mannen huvudsakligen skulden därtill, give han henne skäligt skadestånd.

Är trolovad eljest huvudsakligen vållande till att trolovningen brytes, njute den andre ersättning allenast för förlust till följd av åtgärd, som

3 §.

Har kvinnan under trolovningstiden blivit *rådd med barn* av mannen; brytes likväl trolovningen, och bär mannen huvudsakligen skulden därtill, give han henne skäligt skadestånd.

Är trolovad eljest huvudsakligen vållande till att trolovningen brytes, njute den andre ersättning allenast

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

han vidtagit för det tillämnade äktenskapet.

för förlust till följd av åtgärd, som han vidtagit för det tillämnade äktenskapet.

4 §.

Den, som enligt 2 kap. 2 eller 3 § ej må utan föräldrars eller annans samtycke ingå äktenskap, vare ej ersättningsskyldig efter 3 § andra stycket, med mindre han haft sådant samtycke till trolovningen.

Var mannen i fall, som i 3 § första stycket sägs, vid hävdandet under *tjuguet* år, vare han ej ersättningsskyldig i vidare mån än om *hävdande ej ägt rum*.

4 §.

Den, som enligt 2 kap. 2 eller 3 § ej må utan föräldrars eller annans samtycke ingå äktenskap, vare ej ersättningsskyldig efter 3 § andra stycket, med mindre han haft sådant samtycke till trolovningen.

Var mannen i fall, som i 3 § första stycket sägs, vid hävdandet under *aderton* år, vare han ej ersättningsskyldig i vidare mån än om *kvinnan ej blivit rådd med barn*.

5 §.

Vill någon framställa anspråk enligt 2 eller 3 §, instämme sin talan inom ett år från trolovningens upplösning. Försittes den tid, vare rätt till talan förlorad.

2 KAP.

Om hinder mot äktenskap.

1 §.

Man under *tjuguet* år eller kvinna under *aderton* år må ej träda i äktenskap utan Konungens tillstånd.

2 §.

Den, som är under *tjuguet* år och ej förut varit gift, må ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke.

Är den ene av föräldrarna död eller sinnnessjuk eller sinnesslö, eller kan yttrande från den ene ej utan märklig omgång eller tidsutdräkt inhämtas, vare den andres samtycke tillfyllest. Är sådant fall för handen

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

beträffande båda föräldrarna, tage den trolovade samtycke av förmyndaren, eller, där särskild förmyndare ej är nämnd, av annan giftoman, som rätten eller domaren på anmälan förordnar.

Hava föräldrarna vunnit separation eller är deras äktenskap upplöst, vare allenast den av föräldrarna giftoman, som har vårdnaden om barnet. Samma lag vare med avseende å barn utom äktenskap.

3 §.

Ej må den, som är omyndig förklarad, ingå äktenskap utan förmyndarens samtycke.

4 §.

Vägras samtycke i fall, som i 2 eller 3 § avses, äge rätten, på ansökan, tillåta äktenskapet, om skäl till den vägran prövas ej vara för handen.

5 §.

Ej må den träda i äktenskap, som är sinnessjuk eller sinnesslö.

6 §.

Den, som är behäftad med fallandesot, vilken härrör av övervägande inre orsaker, eller med könssjukdom i smittosamt skede, må ej ingå äktenskap, med mindre Konungen finner skäligt tillåta äktenskapet.

7 §.

Äktenskap vare förbjudet mellan dem, som äro i rätt upp- och nedstigande släktskap med varandra, samt mellan syskon.

8 §.

Mellan ett syskon och det andras avkomling må äktenskap ej utan Konungens tillstånd ingås.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

9 §.

Äktenskap må ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

10 §.

Ej må någon träda i nytt gifte, så länge det tidigare äktenskapet består.

11 §.

Kvinna, som varit gift, må ej inom tio månader från äktenskapets upplösning ingå nytt gifte, med mindre hon icke är havande från tiden före upplösningen eller tio månader förflutit, sedan sammanlevnaden med mannen upphörde.

3 KAP.

Om lysning.

1 §.

Till äktenskap skall lysas i den svenska församling, där kvinnan är kyrkobokförd eller, om hon varken är eller bör vara kyrkobokförd i sådan församling, där hon vistas.

Lysning skall av bägge de trolovade sökas hos den präst, som för kyrkoböckerna.

2 §.

1 mom. Är mannen kyrkobokförd i annan svensk församling än i 1 § sägs, skall han, då lysning sökes, förete intyg om vad kyrkoböckerna i hans församling innehålla angående hans behörighet att ingå äktenskapet (*äktenskapsbetyg*).

Trolovad, som varken är eller bör vara kyrkobokförd i svensk församling, skall förete det motsvarande intyg av utländsk registerförare han kan anskaffa.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 mom. Innehålla ej kyrkoböckerna eller intyg, varom i 1 mom. är sagt, upplysning om trolovads ålder, har han att annorledes förebringa utredning därom. Är trolovad i den ålder, att han enligt 2 kap. 1 § ej äger ingå äktenskapet utan Konungens tillstånd, skall han styrka att sådant tillstånd givits.

3 mom. Äger trolovad, enligt 2 kap. 2 eller 3 §, ej ingå äktenskapet utan föräldrars eller annans samtycke, skall han visa att sådant samtycke givits eller att rätten jämlikt 2 kap. 4 § tillåtit äktenskapet.

4 mom. Är anledning antaga att trolovad är sinnessjuk eller sinnesslö, eller har trolovad varit sinnessjuk inom de tre sista åren, skall han med läkarintyg styrka att sinnessjukdom eller sinnesslöhet icke kan hos honom påvisas.

5 mom. Trolovad skall, där han är känd för fallandesot, förete läkarintyg att fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, icke kan hos honom påvisas, men eljest avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att han, såvitt honom är veterligt, icke är behäftad med fallandesot.

Trolovad skall ock avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att han, så vitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede.

Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning med avseende å trolovad, som visar Konungens tillstånd att utan hinder av sjukdom, varom fråga är, ingå äktenskapet.

6 mom. En var av de trolovade skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att, så vitt honom är veterligt, de ej äro så beslätade eller besvägrade, som i 2 kap. 7 eller 9 § sägs, och, där ej till äktenskapet visas tillstånd jämlikt 2 kap. 8 §, att ej heller sådan släktskap, som där avses, honom veterligen föreligger.

7 mom. Det åligger en var av de trolovade att i skriftlig försäkran på heder och samvete uppgiva, huruvida han förut ingått äktenskap.

Har trolovad förut ingått äktenskap, och utvisa ej kyrkoböckerna eller intyg, som i 1 mom. sägs, att äktenskapet blivit genom makens död eller annorledes upplöst, skall han styrka att så skett.

8 mom. Har kvinnan varit gift, och utvisa ej kyrkoböckerna eller intyg, som i 1 mom. sägs, att hinder till följd av stadgandet i 2 kap. 11 § ej föreligger, skall hon styrka att sådant hinder ej möter.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3 §.

Hava de trolovade fullgjort vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej prästen hinder mot äktenskapet möta, utfärde genast *lysning*, vari de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist utsättas; och varde *lysningen* genom utfärdarens försorg kungjord i kyrkan nästföljande tre söndagar.

3 §.

Hava de trolovade fullgjort vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej prästen hinder mot äktenskapet möta, utfärde genast *lysningssedel*, med angivande av de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist; och varde *den* genom utfärdarens försorg kungjord i kyrkan nästföljande tre söndagar.

4 §.

Menar någon att hinder mot äktenskapet möter, anmäla och styrke det hos prästen.

5 §.

Är lysning fullbordad, och har ej hinder mot äktenskapet blivit jämlikt 4 § hos prästen anmält och styrkt eller eljest blivit honom kunnigt, give han, när det äskas, de trolovade intyg om lysningen och att hinder för äktenskapsbetygets ingående ej möter (*lysningsbevis*).

6 §.

Är trolovad dödligt sjuk, eller kallas mannen till uppbrott mot fienden, må äktenskapet ingås utan att lysning föregått.

7 §.

Äktenskapsbetyg må ej för trolovad utfärdas, med mindre samtycke därtill givits av den, med vilken äktenskapet skall ingås.

Den, som utfärdat äktenskapsbetyg, skall ombesörja att kungörelse därom varder nästa söndag i kyrkan uppläst, därvid angives ej mindre bägge de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist än ock varest hinder mot äktenskapet må anmälas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 §.

Närmare bestämmelser angående intyg och försäkran, varom i detta kapitel är sagt, meddelas av Konungen.

4 KAP.

Om vigsel.

1 §.

Äktenskap ingås med kyrklig eller borgerlig vigsel.

2 §.

Kyrklig vigsel må äga rum:

inom svenska kyrkan, om båda de trolovade äro medlemmar av kyrkan eller den ene är medlem därav och den andre tillhör annat kristet trossamfund; och

inom främmande trossamfund, om Konungen förklarar dess prästerskap äga att förrätta vigsel samt antingen båda de trolovade äro medlemmar av samfundet eller, där samfundet är kristet, den ene är medlem därav och den andre av annat kristet trossamfund.

Vad nu är sagt om medlem av svenska kyrkan skall icke tillämpas å den som ej är döpt.

Konungen äger förordna, att medlem av utländskt evangeliskt-luterskt trossamfund skall hava samma rätt till kyrklig vigsel som medlem av svenska kyrkan.

3 §.

Till vigsel inom svenska kyrkan äga de trolovade välja den präst inom kyrkan de själva åstunda; dock vare annan ej skyldig viga än präst i församling, av vilken endera är medlem.

Inom främmande trossamfund förrättas vigsel av därtill behörig präst inom samfundet.

4 §.

Med borgerlig vigsel må äktenskap ingås, evad de trolovade kunde erhålla kyrklig vigsel eller ej.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

5 §.

Behörig att förrätta borgerlig vigsel är, i stad, lagfaren ledamot av magistraten eller, där magistrat ej finnes, ordföranden i den för staden särskilt tillsatta styrelse och, på landet, kronofogden ävensom, där Konungen för visst ouråde det medgiver, den som Konungens befallningshavande särskilt förordnar till vigselförrättare.

Borgerlig vigselförrättares åliggande att viga är ej beroende därav, att någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans tjänstgöringsområde.

Är kronofogde bosatt i stad, äge han jämväl inom staden förrätta vigsel, men vare ej pliktig därtill, med mindre någon av de trolovade har sitt hemvist inom fögderiet.

6 §.

Är ej sådant fall för handen, varom i 3 kap. 6 § sägs, må vigsel ej ske, med mindre lysning är fullbordad; och varde vigsel ändå vägrad, om hinder mot äktenskapet är vigselförrättaren kunnigt. Utan lysningsbevis må ej annan viga än präst, som för kyrkoböckerna där lysning skett.

Har lysning blivit fullbordad, men är vigsel ej förrättad inom tre månader därefter eller, där de trolovade eller endera tillhör den nomadiserande lappbefolkningen, inom ett år, må vigsel ej vidare på den lysning ske.

7 §.

Vilja de trolovade viga utan föregående lysning, efter ty i 3 kap. 6 § sägs, åligge trolovad, som är kyrkobokförd i svensk församling, att, där vigselförrättaren ej för den församlings böcker, förete äktenskapsbetyg, som i 3 kap. 2 § 1 mom. är sagt; och skall i övrigt i fråga om villkor för erhållande av vigsel vad i 3 kap. 2 och 3 §§ är beträffande lysning stadgat äga motsvarande tillämpning.

7 §.

Vilja de trolovade viga utan föregående lysning, efter ty i 3 kap. 6 § sägs, åligge trolovad, som är kyrkobokförd i svensk församling, att, där vigselförrättaren ej för den församlings böcker, förete äktenskapsbetyg; och skall i övrigt i fråga om villkor för erhållande av vigsel vad i 3 kap. 2 och 3 §§ är beträffande lysning stadgat äga motsvarande tillämpning.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 §.

Vigsel förrättas i släktingars eller andra vittnens närvaro.

Vid vigseln skola de trolovade, samtidigt tillstådes inför vigselförrättaren, på hans fråga avgiva sitt ja och samtycke till *giftermålet* samt därpå av honom förklaras för äkta makar.

I övrigt lände till efterrättelse, vid vigsel inom svenska kyrkan föreskrifterna i kyrkohandboken, vid vigsel inom främmande trossamfund dess kyrkobruk och vid borgerlig vigsel de bestämmelser, som varda av Konungen meddelade.

Präst, som förrättat vigsel, give makarna ofördröjligen bevis därom. Vad vid borgerlig vigsel förekommit skall upptagas i särskilt protokoll enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar.

8 §.

Vigsel förrättas i släktingars eller andra vittnens närvaro.

Vid vigseln skola de trolovade, samtidigt tillstådes inför vigselförrättaren, på hans fråga avgiva sitt ja och samtycke till *äktenskapet* samt därpå av honom förklaras för äkta makar.

I övrigt lände till efterrättelse, vid vigsel inom svenska kyrkan föreskrifterna i kyrkohandboken, vid vigsel inom främmande trossamfund dess kyrkobruk och vid borgerlig vigsel de bestämmelser, som varda av Konungen meddelade.

Präst, som förrättat vigsel, give makarna ofördröjligen bevis därom. Vad vid borgerlig vigsel förekommit skall upptagas i särskilt protokoll enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar.

9 §.

Vigsel vare utan verkan, om den ej förrättats av präst, som äger behörighet att viga, eller av borgerlig vigselförrättare eller om därvid ej så tillgått, som i 8 § andra stycket är föreskrivet; men ej skall vigsel anses ogill, förty att eljest icke så förfarits, som i 8 § är sagt, eller vigselförrättaren överskridit sin behörighet eller vederbörlig lysning ej föregått.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

5 KAP.

Om återgång av äktenskap.

1 §.

Har äktenskap slutits, ändå att däremot var hinder, som sägs i 2 kap. 7, 9 eller 10 §, skall till återgång dömas.

För hinder, som avses i 2 kap. 10 §, äge dock återgång ej rum, där det tidigare äktenskapet är upplöst utan att talan om återgång blivit väckt.

Allmän åklagare vare pliktig yrka äktenskapets återgång; och må talan därom föras jämväl av vardera maken samt för hinder, som avses i 2 kap. 10 §, av den omgiftes make i det tidigare giftet.

2 §.

Var make vid vigseln sinnessjuk eller sinnesslö, gånge äktenskapet på hans talan åter. Har han ej yrkat återgång inom sex månader från det sjukdomen blev botad, vare sin rätt till talan förlustig.

Hade andra maken vid vigseln ej kunskap om sinnessjukdomen eller sinnesslöheten, äge jämväl han vinna återgång, så framt han väcker talan inom sex månader från det han fick sådan kunskap och sist inom tre år från vigseln; dock att talan om återgång för sinnessjukdom ej må anställas, sedan sjukdomen blivit botad.

3 §.

Äktenskap gånge ock på makes yrkande åter:

1. om han vid vigseln befann sig i tillfällig sinnesförvirring eller annat sådant tillstånd, som utesluter rättslig handlingsförmåga;

2. om han av misstag låtit sig viga vid annan än sin trolovade eller utan att vilja ingå äktenskap;

3. om honom ovetande andra maken vid vigseln led av fallandesot, som härrör av övertvägande inre orsaker, könssjukdom i smittosamt skede eller spetälska eller var obotligt vanför till äktenskap;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4. om han bedragits till äktenskapet, därigenom att han blivit av andra maken genom falsk uppgift eller svikligt förtigande vilseledd angående vem denne är eller angående sådana omständigheter rörande hans tidigare liv, som skäligen bort avhålla den bedragne från äktenskapets ingående; eller

5. om han blivit tvungen till äktenskapet.

Återgång äge ej rum, där ej maken instämt sin talan inom sex månader, sedan tillstånd, som i 1 sägs, upphörde eller han fick kunskap om återgångsskäl, varom i 2, 3 eller 4 förmåles, eller blev fri från tvång, som i 5 avses; och må talan om återgång ej i något fall väckas, sedan tre år förflutit från vigseln.

Talan om återgång må ej heller anställas för könssjukdom, där maken ej blivit smittad och sjukdomen ej längre är i smittosamt skede, eller för annan sjukdom, sedan den blivit botad.

4 §.

I fråga om verkan av återgång skall, där ej nedan är annorlunda stadgat, vad om äktenskapsskillnad är föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Då äktenskap återgår, skall vid bodelningen så anses, som om den egendom, en var av makarna vid vigseln infört i boet eller efteråt förvärvat genom arv, gåva eller testamente, varit den makes enskilda.

6 §.

Sker återgång jämlikt 1 §, och var ena maken vid vigseln i god tro men den andre ej, äge den förre rätt till skadestånd, efter ty med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt.

Vinner make återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid vigseln känd för andra maken, njute ock den make, på vars talan äktenskapet går åter, skadestånd, som nyss är sagt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspraak på skadestånd skall, där fråga ej är allenast om jämkning

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

av avtal, som makarna med hänsyn till återgången träffat, vid talans förlust framställas i målet om återgång.

7 §.

Efter återgång vare makarna ej pliktiga försörja varandra.

8 §.

Går äktenskap åter jämlikt 1 §, och var mannen i god tro men hustrun ej, eller vinner mannen återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid vigseln känd för hustrun, varde, där mannen i målet om återgång det äskar, förbud henne meddelat att vidare bära hans namn.

8 §.

Går äktenskap åter jämlikt 1 §, och var mannen *vid vigseln* i god tro men hustrun ej, eller vinner mannen återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid vigseln känd för hustrun, varde, där mannen i målet om återgång det äskar, förbud henne meddelat att vidare bära hans namn.

9 §.

Upplöses genom makes död äktenskap, som jämlikt 1 § bort gå åter, skall, så framt yrkande därom göres sist vid bodelningen, boet så delas, som hade återgång skett.

Samma lag vare, där äktenskap, som jämlikt 2 eller 3 § kan dömas att återgå, genom döden upplöses och tillämpning av nyss sagda regler äskas av den efterlevande maken, om han ägde vinna återgång, eller av annan bodelägare, om den avlidne hade sådan rätt och han förde talan om återgång eller intill sin död befann sig i sådant tillstånd, som i 2 § eller 3 § 1 sägs.

Efterlevande make, som vid andra makens död ägde vinna återgång av äktenskapet, njute, där han sist vid bodelningen det yrkar, skadestånd efter de i 6 § givna regler.

Hade äktenskap bort gå åter för hinder, som sägs i 2 kap. 10 §, och dör den omgifte, skall rätt till ersättning, pension eller annan ekonomisk förmån, som är tillagd efterlevande make, där ej annat av omständigheterna framgår, anses tillkomma maken i första giftet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

6 KAP.

Om separation och äktenskapsskillnad.

1 §.

Makar, som finna sig ej kunna fortsätta *den äktenskapliga* sammanlevnaden, äge, när de äro ense där- om, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation).

Ej må dock separation på grund av sådan överenskommelse beviljas, utan att medling mellan makarna ägt rum efter ty i 7 kap. 8 § sägs.

1 §.

Makar, som finna sig *på grund av djup och varaktig söndring* ej kunna fortsätta sammanlevnaden, äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation).

2 §.

Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att försörja andra maken eller barnen, eller åsidosätter han eljest i märklig mån sina plikter mot dem, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, äge andra maken vinna separation, där ej med hänsyn till den makes eget förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

Har på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak uppstått djup och varaktig söndring mellan makarna, och vill endera erhålla separation, vare därtill berättigad, där ej med hänsyn till hans förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

3 §.

Hava makar efter vunnen separation levat åtskilda ett år, och är sammanlevnaden ej heller därefter upptagen, varde på talan av endera dömt till äktenskapsskillnad.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

4 §.

Där makar utan dom å separation på grund av söndring leva åtskilda sedan minst tre år, äge en var av dem vinna åktenskapsskillnad; dock må ej till skillnad dömas, där blott ena maken vill skiljas och med hänsyn till den makes förhållande eller andra särskilda omständigheter åktenskapet finnes skäligen icke böra på hans talan upplösas.

5 §.

Har ena maken egenvilligt och utan giltig orsak undandragit sig sammanlevnaden två år och ej sedermera upptagit den, äge andra maken vinna skillnad i åktenskapet.

6 §.

Är ena maken borta, och vet man ej att han inom de tre sista åren varit vid liv, äge andra maken vinna åktenskapsskillnad.

7 §.

Har ena maken, i strid mot vad i 2 kap. 10 § är stadgat, ingått nytt gifte, äge andra maken vinna åktenskapsskillnad, så framt han anställer talan därom inom sex månader från det han fick kunskap om den nya vigseln.

8 §.

Bryter ena maken åktenskapet med hor, eller övar han annan straffbar otukt, have andra maken rätt till åktenskapsskillnad, där han ej varit delaktig i gärningen eller samtyckt därtill; instämme dock sin talan inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och sist inom tre år sedan den begicks, eller vare förlustig sin rätt.

9 §.

Har make, som lider av könssjukdom i smittosamt skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge utsatt andra maken för fara att bliva smittad, äge denne vinna skillnad i åktenskapet, utan så är att han med vetskap om faran låtit utsätta sig därför. Dock må ej dömas till skillnad, med mindre talan därom anställes inom sex månader från

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

det maken fick veta att han blivit utsatt för smittofara, ej heller där maken ej blivit smittad och sjukdomen, när talan anställes, ej längre är i smittosamt skede.

10 §.

Stämpliar ena maken mot den andres liv, eller förövar han grov misshandel mot andra maken, äge den make rätt till skillnad i äktenskapet; instämme dock vid talans förlust maken inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och sist inom tre år, sedan den begicks.

11 §.

Är ena maken dömd till straffarbete i tre år eller svårare straff, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Har ena maken blivit dömd till straffarbete på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till fängelse eller tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömde låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, där ena maken blivit av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken förty vill skiljas.

För straffdom må dock skillnad ej äga rum, där andra maken varit delaktig i brottet eller samtyckt därtill.

Vill make vinna skillnad, efter ty nu är sagt, instämme andra maken inom sex månader efter erhållen kunskap om domen och sist inom tre år, sedan den föll, eller have förlorat sin talan.

11 §.

Varder ena maken dömd till straffarbete i tre år eller svårare straff, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Dömes ena maken till straffarbete på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till fängelse eller tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömde låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, där ena maken varder av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken förty vill skiljas.

För straffdom må dock skillnad ej äga rum, där andra maken varit delaktig i brottet* eller samtyckt därtill.

Vill make vinna skillnad, efter ty nu är sagt, instämme andre maken inom sex månader efter erhållen kunskap om domen och sist inom tre år, sedan den föll, eller have förlorat sin talan.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

12 §.

Är ena maken hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, må på talan av andra maken dömas till äktenskapsskillnad, där rätten finner synnerliga skäl därtill föranleda.

13 §.

Är ena maken sinnessjuk; har sjukdomen under äktenskapet fortfarit tre år, och finnes ej skäligen förhoppning om den sjukas varaktiga återställande till hälsan, have andra maken rätt till äktenskapsskillnad.

14 §.

När till separation blivit dömt, skall boet skiftas. Om sådant skifte samt om påföljd av underlåtenhet att före skiftet betala gäld, så ock om förvaltning av enskild och samfällad egendom intill dess skifte sker skall i tillämpliga delar gälla vad i lagen om boskillnad är i nämnda hänseenden stadgat för makar, som vunnit boskillnad; och äge å makar, som vunnit separation, jämväl tillämpning vad i samma lag för det fall, att boskillnad sökts, finnes föreskrivet om samfällad egendoms avskiljande från boet, om undanskiftande för gäld samt om makes betalningsrätt för vederlagsfordran.

Erfordras för skiftet att boet upptecknas, meddele rätten eller domaren, där endera maken det äskar, förordnande för magistratsperson, kronofogde, länsman, rättens betjänt eller annan lämplig person att utan dröjsmål förrätta uppteckning av boets tillgångar och skulder. Det åligger makarna att under edsförpliktelse redligen uppgiva allt som till boet hör, och skall beträffande makes skyldighet att edfästa bouppteckningen vad i lagen om boskillnad är i sådant hänseende stadgat äga motsvarande tillämpning.

Vad i lagen om boskillnad stadgas om utmätning för gäld skall intill dess skifte sker lända till efterrättelse; dock att för gäld, som avses i 11 kap. 5 § giftermålsbalken, ej må utmätas annan egendom än den, varöver hustrun ägde råda, när separationen beviljades.

15 §.

Efter dom å separation råde hustrun sitt gods själv, med den inkränkning, som av stadgandena i 14 § föranledes; och vare all egendom,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

som make efter domen genom arv, gåva, testamente eller annorledes förvärvar, så ock all gäld, som make därefter gör, ansedd såsom hans enskilda.

16 §.

Hustru vare ej pliktig att med egendom, som hon efter dom å separation förvärvar, betala under äktenskapet därförut gjord gäld, utan så är att hon själv ådragit sig gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden utgöres av böter eller skadestånd för brottslig gärning. För gäld, som avses i 11 kap. 5 § giftermålsbalken, vare hon ansvarig allenast med egendom, varöver hon ägde råda, när separationen beviljades.

17 §.

Har boskillnad blivit beviljad, äge bestämmelserna i 14—16 §§ ej tillämpning.

18 §.

Varder enligt 2 § första stycket dömt till separation, och är boet ringa, äge rätten, på yrkande av den make, som vinner separation, förordna att han må vid skiftet från samfällda boet uttaga nödigt bohag ävensom arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring, ändå att därigenom den andres lott skulle lida inskränkning.

19 §.

Å makar, som blivit i äktenskapet skilda, skall vad i 14 och 16 §§ är stadgat för makar, som vunnit separation, äga motsvarande tillämpning, så framt ej förut blivit dömt till boskillnad eller separation.

20 §.

Sker äktenskapsskillnad på grund av ena makens förhållande, varigenom han grovt kränkt den andre, njute denne skadestånd, efter ty med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspraak på skadestånd skall, där fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till skillnaden träffat, vid talans förlust framställas i skillnadsmålet.

21 §.

Ändå att makar vunnit separation, åligge en var av dem att efter sin förmåga och den andres behov bidraga till dennes tillbörliga underhåll; dock må, där ena maken huvudsakligen bär skulden till separationen, den andre ej förpliktas giva underhållsbidrag, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

22 §.

Varda makar skilda i äktenskapet, och finnes den ene efter skillnaden bliva i behov av bidrag till sitt tillbörliga underhåll, äge rätten ålägga andra maken utgöra sådant bidrag, efter ty med avseende å hans förnäga samt övriga omständigheter prövas skäligt. Underhållsbidrag må likväl ej tillerkännas make, som huvudsakligen bär skulden till skillnaden. Träder den berättigade i nytt gifte, skall bidrag ej vidare utgå.

Anspraak på underhållsbidrag till frånskild make skall, där fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till skillnaden träffat, vid talans förlust framställas i skillnadsmålet.

23 §.

När separation eller äktenskapsskillnad meddelas, förordne rätten tillika, vilken av makarna skall hava vårdnaden om barnen eller, om ej alla barnen böra stå under ena makens vårdnad, huru de skola fördelas mellan makarna. Äro makarna ense, give rätten sitt beslut i överensstämmelse med vad de önska, så framt det ej är uppenbart stridande mot barnens bästa; åsämjas de ej, bestämme rätten, efter ty med hänsyn främst till barnens bästa finnes skäligt. Bär ena maken huvudsakligen skulden till separationen eller skillnaden, och äro de lika skickade att hava vårdnaden om barnen, vare den andre närmast därtill.

Innan förordnande, som nu är sagt, meddelas, varde, när anledning därtill förekommer, yttrande inhämtat från barnavårdsnämnden.

Make, som ej har vårdnaden om barnen, må ej betagas tillfälle till umgänge med dem, med mindre särskilda omständigheter därtill föranleda.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Nöjes han ej åt vad andra maken härutinnan bestämmer, skilje rätten dem emellan.

24 §.

Under separation eller efter äktenskapsskillnad åligge makarna att var efter sin förmåga deltaga i kostnaden för barnens underhåll. Där make ej fullgör sin skyldighet genom underhåll av barn, som står under hans vårdnad, vare han pliktig utgiva underhållsbidrag.

25 §.

Utan hinder av vad rätten förut beslutit om bidrag till makes eller barns underhåll eller angående vårdnaden om barnen äge rätten på endera makens yrkande annorledes förordna därom, när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det; dock att underhållsbidrag till fränskild make ej må utdömas, så framt talan därom förut blivit ogillad, eller höjas utöver förut bestämt belopp.

26 §.

Hava makar med avseende å förestående separation eller äktenskapsskillnad träffat avtal om skifte av boet eller vad med skiftet äger samband, om skadestånd eller om bidrag till makes eller barns underhåll, vare det gällande.

Avtal, som ej under separation slutits, må likväl, så vida det är uppenbart obilligt för ena maken, på hans talan av rätten jämkas. Sådant kländer skall vid talans förlust väckas sist i skillnadsmålet, där äktenskapsskillnad sker jämlikt 3 §, men eljest sist inom ett år från det skillnad i äktenskapet meddelades.

Vad makar avtalat om bidrag till barns underhåll utgöre ej heller i något fall hinder för rätten att, på endera makens yrkande, annorledes förordna därom, så framt avtalet är uppenbart stridande mot barnens bästa eller förhållandena blivit väsentligt ändrade.

Under separation må ej makarna mellan sig sluta avtal i annat ämne än nu är sagt, ej heller ena maken bortgiva något till den andre.

27 §.

Flytta makar, som vunnit separation, åter samman, förfalle verkan av separationen utom beträffande frågor, om vilka i 14—16 §§ är stadgat.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

7 KAP.

Om rättegång i äktenskapsmål.

1 §.

Äktenskapsmål äro mål om återgång av äktenskap, separation och äktenskapsskillnad, så ock mål, däri tvisten är huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra.

2 §.

Fråga huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra må ej bliva föremål för särskild rättegång annorledes än såsom tvist dem emellan, men må eljest komma under prövning när helst någons rätt är av frågan beroende.

3 §.

För sinnessjuk eller sinnesslö föres i äktenskapsmål talan av förmyndaren.

4 §.

Äktenskapsmål instämnes till rätten i den ort, där svaranden har sitt hemvist. Har han ej hemvist inom riket, höre målet till rätten i den ort, där mannen och kvinnan sist haft gemensamt hemvist eller, om de ej här haft sådant, där kärandens hemvist är. Skall talan föras mot såväl mannen som kvinnan, vare den rätt behörig, där båda eller endera har sitt hemvist eller, om ingendera här har sådant, där de sist haft gemensamt hemvist. Finnes ej behörig domstol, efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms rådstuvurätt.

Vilja båda makarna erhålla separation enligt 6 kap. 1 § eller äktenskapsskillnad enligt 6 kap. 3 eller 4 §, göre ansökan därom hos den rätt, som enligt första stycket är laga domstol i mål mot dem bägge.

Fråga om återgång eller skillnad för brott, därför ansvar yrkas, må ock väckas vid den rätt, där brottmålet är anhängigt.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

5 §.

Äger svaranden ej känt hemvist inom riket, och har upplysning ej kunnat vinnas, var han uppehåller sig, må stämningen delgivas på sätt i 11 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken sägs, ändå att fall ej är för handen, som där avses.

Har svaranden gjort anmälan i enlighet med bestämmelserna i tredje och fjärde styckena av sagda paragraf, äge dock vad nu är sagt ej tillämpning.

6 §.

Rätten må, där part det begär, förordna att äktenskapsmål skall handläggas inom stängda dörrar.

7 §.

Uteblir svarande, som behörigen erhållit del av stämningen, och visar ej laga förfall, äge rätten ändock företaga målet till avgörande. Varder mål sålunda avgjort, skall vad i 12 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken sägs om återvinning ej i något fall äga tillämpning.

8 §.

Visas ej, när mål om separation jämlikt 6 kap. 1 § förekommer till handläggning, att medling mellan makarna företagits av präst inom svenska kyrkan eller inom sådan församling av främmande trosbekännare, som har rätt till offentlig religionsövning och som makarna eller endera tillhör, eller av häradshövding eller magistratsledamot eller av annan person, som av häradshövdingen eller borgmästaren förordnats, skall målet för beredande av tillfälle till medling uppskjutas till annan dag. Har medling ej skett före den sålunda bestämda dagen, äge vidare uppskov ej rum, med mindre båda makarna det äska.

8 §.

Mål om separation varde ej till prövning upptaget, såframt det ej visas, att medling mellan makarna företagits av präst i svensk församling, där makarna eller endera är kyrkobokförd, eller av präst inom sådan församling av främmande trosbekännare, som har rätt till offentlig religionsövning och som makarna eller endera tillhör, eller ock av häradshövdingen eller i stad rättens ordförande eller av annan, som han i anledning av makes framställning utsett att företaga medlingen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Annat mål om separation skall ock, där ej vid målets första handläggning visas att medling företagits efter ty i föregående stycke är sagt, för beredande av tillfälle till medling uppskjutas, så framt ej makarna bo avlägset från varandra eller målet av annan särskild orsak finnes icke böra för sagda ändamål uppehållas. Rätten förordne lämplig person till medlare; och varde makarna av medlaren kallade att sammankomma inför honom. Hörsammas ej kallelsen, eller har av annan orsak medling ej skett före den dag, till vilken målet blivit uppskjutet, äge vidare uppskov för medling ej rum, med mindre båda makarna det äska.

Yrkas separation jämlikt 6 kap. 2 §, må likväl rätten, ehuru medling ej skett, upptaga målet, när skäl därtill äro. Finner rätten i sådant fall att tillfälle till medling bör beredas, skall målet uppskjutas och lämplig person utses till medlare; och varde makarna av medlaren kallade att sammankomma inför honom. Hörsammas ej kallelsen, eller har av annan orsak medling ej skett före den dag, till vilken målet blivit uppskjutet, äge vidare uppskov för medling ej rum, med mindre båda makarna det äska.

9 §.

Rätten har att sörja för fullständig utredning och äger för sådant ändamål införskaffa erforderlig bevisning. Ej vare parts erkännande av viss omständighet gällande, där det ej styrkes av annan bevisning. Ed må ej bjudas.

Vad sålunda är stadgat skall ej äga tillämpning beträffande särskilda, i sammanhang med huvudsaken förekommande frågor, om vilka parterna kunna träffa avtal.

Har rätten förordnat att part skall personligen inställa sig, och kommer han ej, varde, där så finnes lämpligt, till rätten hämtad.

Varder någon enligt rättens förordnande inkallad såsom vittne eller för att upplysningsvis höras, skall beträffande ersättning av allmänna medel för inställelsen och sådan ersättnings återgåldande i tillämpliga delar gälla vad i avseende å brottmål är stadgat.

10 §.

När mål om äktenskaps återgång, separation eller äktenskapskillnad är anhängiggjort, äge rätten eller domaren, där endera maken det äskar,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

meddela förordnande om boupptecknings förrättande efter ty i 6 kap. 14 § andra stycket är sagt.

11 §.

Ej må på grund av makes sinnessjukdom eller sinnesslöhet dömas till återgång av äktenskap eller till äktenskapsskillnad, med mindre läkarintyg angående sjukdomen blivit företett. Närmare bestämmelser om sådant intyg meddelas av Konungen.

12 §.

I mål om återgång av äktenskap, separation eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter ty skäligt finnes, om sammanlevnadens hävande, barnens vård och bidrag av ena maken till den andres eller barnens underhåll. Vid förordnande om sammanlevnadens hävande äge rätten bestämma, vilken av makarna må sitta kvar i *det gemensamma* hemmet; och äge den make innehava *makarnas gemensamma bohag*, där ej rätten beträffande viss egendom annorlunda förordnar. *Bestämmelse, som sist är sagd*, skall, där till återgång, separation eller skillnad dömes, gälla till dess skifte sker.

Beslut, varom i denna paragraf är sagt, kan när som helst av rätten återkallas. Beslutet må överklagas i samma ordning som slutligt utslag men gånge utan hinder av förd klagan i verkställighet lika som laga kraft ägande dom.

12 §.

I mål om återgång av äktenskap, separation eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter ty skäligt finnes, om sammanlevnadens hävande, barnens vård och bidrag av ena maken till den andres eller barnens underhåll, *så ock förbjuda makarna vid vite av fängelse eller böter att besöka varandra.*

Vid förordnande om sammanlevnadens hävande äge rätten bestämma, vilken av makarna må sitta kvar i hemmet; och äge den make innehava *bohaget*, där ej rätten beträffande viss egendom annorlunda förordnar. *Sådan bestämmelse* skall, där till återgång, separation eller skillnad dömes, gälla till dess skifte sker.

Varder beslut, varom i denna paragraf är sagt, under rättegången meddelat, må i händelse av missnöje däröver föras särskild klagan. Beslutet gånge städse utan hinder av förd klagan i verkställighet lika med laga kraft ägande dom, men kan när som helst av rätten återkallas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

13 §.

Då till separation dömes, äge rätten, på makes yrkande, att för tid, som prövas skälig, meddela vitesförbud, varom i 12 § första stycket sägs.

13 §.

Finnes i mål om äktenskaps återgång, separation eller äktenskapskillnad, att prövning av särskild i sammanhang med huvudsaken förekommande fråga föranleder tidsutdräkt, äge rätten, där det å någondera sidan yrkas, särskilt företaga målet i övrigt till slutligt avgörande.

14 §.

Finnes i mål om äktenskaps återgång, separation eller äktenskapskillnad, att prövning av särskild i sammanhang med huvudsaken förekommande fråga föranleder tidsutdräkt, äge rätten, där det å någondera sidan yrkas, särskilt företaga målet i övrigt till slutligt avgörande.

14 §.

Klagan över rättens slutliga utslag i äktenskapsmål föres genom besvär.

15 §.

Klagan över rättens slutliga utslag i äktenskapsmål föres genom besvär.

15 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning över alla där anhängiggjorda separationsmål, utvisande för varje mål alla sådana åtgärder och av rätten eljest meddelade beslut, som angå boet.

16 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning över alla där anhängiggjorda separationsmål, utvisande för varje mål alla sådana åtgärder och av rätten eljest meddelade beslut, som angå boet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Då enligt denna lag tid skall räknas efter månad eller år, varde den dag för slutdag ansedd, som genom sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidsräkningen börjas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för slutdag.

2 §.

Könssjukdom skall anses vara i smittosamt skede, så länge symtom å smittosamhet förefinnas eller förnyat framträdande av sådana symtom är att befara.

3 §.

Anteckningar om äktenskaps ingående och upplösning skola göras i kyrkoböckerna enligt de föreskrifter Konungen giver.

4 §.

Om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap är särskilt stadgat.

2:o) Lag

om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den nu antagna lagen om äktenskaps ingående och upplösning skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1916.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 §.

Genom nya lagen upphävas:
 1—7 kap., 10 kap. 7 § och 12—15 kap. giftermålsbalken;
 15 och 16 kap. kyrkolagen;
 förordningen den 3 april 1810 angående fullbordande av äktenskap med kvinna, som blivit lägrad under äktenskapslöfte;
 förordningen den 27 april 1810 angående äktenskapsskillnader;
 förordningen den 20 januari 1863 angående giftermål emellan kristen och mosaisk trosbekännare;
 lagen den 1 juli 1898 om bodelning vid äktenskapsskillnad, så ock om frånskild hustrus ansvarighet för gäld i boet;
 lagen den 6 november 1908 om äktenskaps ingående;
 lagen den 10 juni 1910, innefattande vissa bestämmelser om styrkande av hinderslöshet till äktenskap;
 8 kap. 1—5 §§ ärvdabalken;
 10 kap. 9 och 10 §§ rättegångsbalken;
 tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävda lagrum innehålla eller tillägg därtill, där ej här nedan annorledes stadgas;
 så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Har, innan nya lagen trätt i kraft, man hävdat sin fästekvinna eller hävdat kvinna under äktenskapslöfte eller avlat barn med kvinna i lönska-läge, därå sedan fästning följt, skall i avseende å sådan förbindelse äldre lag gälla; dock att upplösning av förbindelse med fästekvinna skall, evad den blivit av rätten stadfäst eller ej, ske i den ordning, som är stadgad i förordningen den 3 april 1810 angående fullbordande av äktenskap med kvinna, som blivit lägrad under äktenskapslöfte.

Vill någon mot äktenskap göra gällande hinder på grund av förbindelse, som nu är sagd, och har ej förbindelsen blivit av rätten stad-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

fäst eller mannen låtit kyrkotaga kvinnan såsom sin fästekvinna, skall i avseende därå tillämpas vad äldre lag stadgar om jäv mot äktenskap.

5 §.

Är lysning fullbordad före den dag, då nya lagen trätt i kraft, må vigsel på den lysning ske inom tre månader, räknade från sagda dag, eller, där de trolovade eller endera tillhör den nomadiserande lappbefolkningen, inom ett år.

6 §.

Mål om återgång av äktenskap, som äro anhängiga när nya lagen träder i kraft, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag. Går äktenskapet åter, skall i fråga om verkan därav äldre lag lända till efterrättelse.

Väckes efter det nya lagen trätt i kraft talan om återgång av äktenskap, som dessförinnan är slutet, må ej till återgång dömas, med mindre orsak därtill finnes enligt både nya lagen och äldre lag. Sker återgång, gälle beträffande makes rätt i boet och skyldighet att gälda skadestånd vad i äldre lag stadgas, men skall i övrigt beträffande återgångens verkningar nya lagen tillämpas.

7 §.

Mål om äktenskapsskillnad eller skillnad till säng och säte, som äro vid domstol anhängiga när nya lagen träder i kraft, så ock ansökningar om äktenskapsskillnad, som då äro beroende på Konungens prövning, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag.

Hava makar undergått sådana varningsgrader, som i 14 kap. 1 § giftermålsbalken sägs, må, även efter det nya lagen trätt i kraft, skillnad jämlikt äldre lag sökas hos Konungen.

Fråga om verkan av skillnad, som enligt äldre lag meddelas, varde efter den lag bedömd.

Sker jämlikt nya lagen äktenskapsskillnad av orsak, som inträffat före det nya lagen trätt i kraft, må ej dömas till skadestånd jämlikt 6 kap. 20 §, men gälle vad i äldre lag stadgas om förverkande i vissa fall av rätt i boet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 §.

I stället för vad 5 kap. 1 § giftermålsbalken och 8 kap. 1—5 §§ ärvdabalken innehålla samt med ändring av bestämmelserna i 7 § av sistnämnda kapitel stadgas:

1. Barn, som är avlat i äktenskap eller vars föräldrar efter avlelsen ingått äktenskap med varandra, är äkta barn, ändå att föräldrarna voro så besläktade eller besvägrade med varandra, att äktenskapet måste återgå, eller endera av dem var gift med annan.

Vad sålunda är stadgat skall tillämpas även med avseende å äktenskap, som består då nya lagen träder i kraft men kan dömas att återgå på grund av hinder, som nyss är sagt.

Barn, som är avlat i trolovning eller vars föräldrar efter barnets avlelse ingått trolovning med varandra, är äkta barn. Har trolovning slutits, ehuru mot äktenskap var hinder som nyss är sagt, vare barn, som därefter avlats, likväl äkta, om föräldrarna eller en av dem var i god tro.

2. Avlar man barn med sin trolovade eller i lönskaläge, därå sedan trolovning följer; upplöses trolovningen genom mannens död och är kvinnan i behov av underhåll, njute hon, där hon inom sex månader efter dödsfallet framställer sitt anspråk hos den som i boet sitter eller hos rätten eller domaren, skälig andel av hans kvarlåtenskap, dock ej utöver hälften därav.

9 §.

Genom nya lagen och vad här ovan förordnats skola ej anses upphävida:
kungl. breven den 24 januari 1745 och den 28 augusti 1754 angående fånges giftermål;

kungl. kungörelsen den 6 augusti 1894 angående vissa skyldigheter, som åligga föreståndare för församling av främmande kristna trosbekännare; samt

lagen den 14 oktober 1898, innefattande tillägg till 15 kap. 18 § kyrkolagen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3:o) Lag

om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken.

Häri genom förordnas, att 8 kap. 1 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vilja man och kvinna göra förord sig emellan före äktenskapet; då skola de det skriftligen och med tvenne vittnen upprätta, innan vigsel sker; omyndig tages och förmyndarens samtycke, på sätt nyss är sagt. Ej må förord göras om annat än makarnas giftorätt eller förvaltningen av hustruns enskilda egendom. Förord må ej heller göras till förfång för dem, som bättre rätt till någonderas egendom å den tid hava. Äktenskapsförord skall öppet ingivas till rätten i den ort, där makarna hava sitt bo och hemvist, eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen och på landet sist å det ting, som infaller näst efter en månad sedan vigsel skett, och låte rätten det i protokollet införas. Är vigsel å annan ort förrättad, och kan förty den lagföljd ej ske, som nu föreskriven är, då skall förord inom sagda tid hos rätten i vigningsorten företes, och varde det, då makarna till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad, och å landet vid det ting, som näst efter tre månader infaller, till rätters domstol ingivet, med bevis av rätten i vigningsorten, att det där företett varit. Är ej med förord så förfaret, som nu sagt är; vare det kraftlöst. Var som begär, äge att hos rätten undfå del av äktenskapsförord.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

4:o) Lag

om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken.

Häri genom förordnas, att 11 kap. 2 §, 19 kap. 4 §, 20 kap. 1, 3 och 4 §§ samt 22 kap. 1 § ärvdabalken skola erhålla följande ändrade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

11 KAP.

2 §.

Nu vill en eller flera och icke alla arv skifta; have den vitsord, som skifta vill.

Har efterlevande make med annan träffat förening som i 1 § sägs, och ingår maken nytt äktenskap, äge en var av dem erhålla skifte, oavsett vad de sig emellan överenskommit.

11 kap.

2 §.

Nu vill en eller flera och icke alla arv skifta; have den vitsord, som skifta vill.

Har efterlevande make deltagit i förening, som i 1 § sägs, och ingår han nytt äktenskap, då må föreningen ej utgöra hinder för skifte.

19 KAP.

4 §.

Är någon för vanvett, slöseri eller andra orsaker ur stånd att vårda gods sitt, varde under förmyndare ställd. Är det hustru, och varder annan än mannen förordnad till förmyndare, lände det ej till inskränkning i mannens målsmanskap.

20 KAP.

1 §.

Fader vare sina barns rätte förmyndare.

Dör modern, och går han i annat gifte, tage nästa *mödernefränders* råd i de mål, som barnens välfärd angå. Har ej bodelning efter tidigare gifte blivit verkställd, tråde han från förmynderskapet, till dess sådan delning skett.

3 §.

Går föräldrarnas äktenskap åter, eller vinna de separation eller äkten-

20 KAP.

1 §.

Fader vare sina barns rätte förmyndare.

Dör modern, och går han i annat gifte, tage nästa *mödernes fränders* råd i de mål, som barnens välfärd angå. Har ej bodelning efter tidigare gifte blivit verkställd, tråde han från förmynderskapet, till dess sådan delning skett.

3 §.

Går föräldrarnas äktenskap åter, eller vinna de separation eller äkten-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

skapsskillnad, vare den barnens förmyndare, som skall hava vårdnaden om dem; och skall vad i 1 och 2 §§ sägs om skyldighet för fader eller moder, som går i annat gifte, att frånträda förmynderskapet äga motsvarande tillämpning.

tenskapsskillnad, vare den barnens förmyndare, som skall hava vårdnaden om dem. Träder han i nytt gifte, skall vad i 1 och 2 §§ sägs om skyldighet för fader eller moder att frånträda förmynderskapet äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Äro både fader och moder döda; vare då den barnens förmyndare, som de med tvägg manna vittne eller skriftligen därtill nämnt hava, och tage han domarens bevis därå.

Nu hava de ej någon nämnt, vare då den förmyndare, som skyldast och därtill fallen är; och give han domaren till känna vid nästa rättegångsdag, att han det förmynderskap tillträtt.

22 KAP.

1 §.

Nu är förmyndare lagligen nämnd; underrätte sig då noga om den omyndigas arv i löst och fast. Är det ej upptecknat; låte det genast ske, som förr sagt är, och värde han barnagodset som sitt eget, eller gälde skadan.

Går den omyndigas fader eller moder i nytt äktenskap, och har ej bodelning skett efter tidigare giftet, drage förmyndaren därom försorg.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

Är dessförinnan god man förordnad för hustru enligt förutvarande lydelsen av 19 kap. 4 § ärvdabalken, vare så ansett, som vore han hennes förmyndare.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

5:o) Lag

om ändrad lydelse av 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken skola erhålla följande ändrade lydelse:

10 KAP.

8 §.

Är trolovning bruten, och uppkommer därav tvist emellan mannen och kvinnan, döme rätten i den ort, där kvinnan har sitt hemvist, evad hon är käreande eller svarande. Vill hon söka honom vid den rätt, därunder han jämlikt 1 § lyder, have ock lov därtill.

29 §.

Anhängiggöres vid underrätt mål, som rätten ej är behörig att upptaga, skall den, evad invändning göres eller icke, visa målet från sig i de fall, att

1. målet är av beskaffenhet att böra av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt upptagas, eller ock enligt lag eller särskild författning bör omedelbart av skiljemän prövas, eller

2. målet bör upptagas av viss underrätt, som ensam är behörig att det slag av mål handlägga, eller

29 §.

Anhängiggöres vid underrätt mål, som rätten ej är behörig att upptaga, skall den, evad invändning göres eller icke, visa målet från sig i de fall, att

1. målet är av beskaffenhet att böra av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt upptagas, eller ock enligt lag eller särskild författning bör omedelbart av skiljemän prövas, eller

2. målet bör upptagas av viss underrätt, som ensam är behörig att det slag av mål handlägga, eller

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3. mål, som blivit vid häradsrätt anhängiggjort, må allenast av rådstuvurätt upptagas, eller

4. tvist är om fast egendom efter ty i 14 eller 19 § sägs, eller

5. målet är äktenskapsmål, eller tvist är om giftorätt i bo efter den, som död är, eller om rätt till hans kvarlåtenskap eller andel däri på grund av arv eller testamente, eller om arvskifte eller jämkning däri, eller

6. tvist är om utmätt lös egendom eller giltighet av lösöreköpsavhandling och den tvist enligt lag skall handläggas vid rätten i den ort, där godset finnes, eller

7. fråga, varom i målet tvistas, är av beskaffenhet att kunna utan föregången stämning upptagas vid domstol, eller

8. fråga är om ansvar eller annan påföljd för brott.

3. mål, som blivit vid häradsrätt anhängiggjort. må allenast av rådstuvurätt upptagas, eller

4. tvist är om fast egendom efter ty i 14 eller 19 § sägs, eller

5. målet är äktenskapsmål, eller tvist är om giftorätt i bo efter den, som död är, eller om rätt till hans kvarlåtenskap eller andel däri på grund av arv eller testamente, eller om arvskifte eller jämkning däri, eller

6. tvist är om utmätt lös egendom eller giltighet av lösöreköpsavhandling och den tvist enligt lag skall handläggas vid rätten i den ort, där godset finnes, eller

7. fråga, varom i målet tvistas, är av beskaffenhet att kunna utan föregången stämning upptagas vid domstol, eller

8. fråga är om ansvar eller annan påföljd för brott.

13 KAP.

1 §.

Nu vill käreande eller svarande jäva domaren; göra det beskedligt, och döme domaren själv om det jäv. Dessa äro laga jäv: Om domaren är med part i den skyldskap eller det svågerlag, som i 2 kap. 7—9 §§ av lagen om äktenskaps ingående och upplösning sägs, eller om han med part är syskonbarn eller i svågerlag i ty, att den ene är eller varit gift med den andres syskon eller syskons avkomling eller med någon, från vilkens syskon den andre härstammar:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

eller är domaren parts vederdeloman, eller uppenbare ovän: eller äger domaren, eller hans skyldemän, som nu nämnda äro, i den saken del, eller kunna de någon synnerlig nytta eller skada därav vänta: eller haver han i annan rätt i samma sak domare varit, eller förr varit fullmäktig däri, eller vittnat, eller förut såsom betjänt i någon rätt, eller hos Konungens befallningshavande, något slut fattat, som den saken rör: eller haver han själv en lika sak i annan rätt. Vet domaren, att sådant jäv emot honom är, ändå att parten ej är därom kunnig; träde självmant ifrån rätten. Söker endera parten, sedan rättegång anhängig är, sak med domaren, eller tillfogar honom något med ord eller gärning, i uppsåt att honom därmed jävig göra; det skall ej för jäv räknas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

6:o) Lag

om ändrad lydelse av 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.

Härigenom förordnas, att 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866 skall hava följande ändrade lydelse:

Dessa äro laga jäv: om lantmätare eller god man är med någon av delägarne i den skyldskap eller det svägerlag, som i 2 kap. 7—9 §§ av lagen om äktenskaps ingående och upplösning sägs, eller med delägare är syskonbarn eller i svägerlag, i ty att den ene är eller varit gift med den andres syskon eller syskons avkomling eller med någon, från vilkens syskon den andre härstammar; eller om lantmätare eller god man är endera delägarens vederdeloman eller uppenbare ovän; eller om lantmätare eller god man själv är delägare, eller någon av dem eller deras förenämnde skyldemän eljest kan av förrättningen vänta nytta eller skada; eller om lantmätare eller god man såsom ledamot i ägodelningsrätten deltagit i åtgärd eller beslut, som förrättningen rör.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Söker delägare, sedan lantmäteriförrättning börjad är, sak med lantmätare eller god man, eller tillfogar delägare lantmätare eller god man något med ord eller gärning i uppsåt att honom därmed jävig göra, det skall ej för jäv räknas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

7:o) L a g

om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen.

Härigenom förordnas, att 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

15 KAP.

21 §.

Fader eller moder, som tvingar son eller dotter till giftermål, straffes med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Tvingar någon eljest annan till giftermål; dömes till straffarbete i högst sex år.

Brott, som nu är sagt, må ej till bestraffning åtalas, där ej på grund av tvånget blivit dömt till återgång av äktenskapet.

22 KAP.

8 §.

Gifter sig någon med den, som till följd av sinnessjukdom, tillfällig sinnesförvirring eller annan sådan orsak ej äger rättslig handlingsförmåga, eller ingår någon äktenskap, som på yrkande av andra maken kan för villfarelse eller svek dömas

22 KAP.

8 §.

Gifter sig någon med den, som till följd av sinnessjukdom, tillfällig sinnesförvirring eller annan sådan orsak ej äger rättslig handlingsförmåga, eller ingår någon äktenskap, som på yrkande av andra maken kan för villfarelse eller svek dömas

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

att återgå; straffes med fängelse i minst ett år eller straffarbete i högst fyra år.

Bedrager man, *vilken fyllt tjuguet* år, genom äktenskapslöfte, som ej fullbordas, kvinna till lägersmål; straffes med fängelse eller böter.

Avgiver någon emot bättre vetande falsk utsaga i sådan försäkran, som enligt lag skall avläggas till utredning angående frihet från äktenskapshinder; dömes till fängelse eller, om han av egen drift återkallar ut-sagan innan vigsel sker, till böter.

att återgå; straffes med fängelse i minst ett år eller straffarbete i högst fyra år.

Bedrager man genom äktenskaps-löfte, som ej fullbordas, kvinna till lägersmål; straffes med fängelse eller böter.

Avgiver någon emot bättre ve-tande falsk utsaga i sådan försäkran, som enligt lag skall avläggas till ut-redning angående frihet från äkten-skapshinder; dömes till fängelse eller, om han av egen drift återkallar ut-sagan innan vigsel sker, till böter.

21 §.

Brott, som i 2 § 4 mom., 8 § 2 mom., 12 §, 13 § 1 mom., 19 och 20 §§ omförmålas, må ej åtalas av annan än målsägande; ej heller brott, varom i 5 § 3 mom. förmåles, där det ej skett i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg, eller i öppna bodar eller magasin, där handel och rörelse idkas. Brott, varom i 13 § 2 mom. sägs, må ej åtalas av annan än målsägande, där ej någon vid försäljning eller annan förytt-ring av livsmedel avyttrat ont för gott, mångt för omängt eller det, varuti han vetat fel vara, utan att sådant uppenbara.

Brott, som i 10 § sägs, må ej åtalas av annan än den, som brevet avsänt eller till vilken det skrivet är, eller av den, som äger, i vård haver eller emottaga skulle det, som eljest brutet eller öppnat blivit.

Brott, som i 8 § 1 mom. omförmåles, må ej åtalas, där ej av an-ledning, varom fråga är, blivit dömt till återgång av äktenskapet.

Ej må brott, som i 11 och 14 §§ sägs, åtalas av allmän åklagare, där ej brottet av målsägande till åtal angivits.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

8:o) **L a g**

om ansvar för vigselförrättare i vissa fall.

Med upphävande av 18 § andra stycket i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning förordnas härigenom som följer:

Viger särskilt förordnad vigselförrättare, som ej är diplomatisk eller konsulär ämbetsman, eller präst i främmande trossamfund, då laga hinder mot äktenskapet möter eller utan att lysning eller annat kungörande i stadgad ordning föregått, eller åsidosätter han eljest vad honom i egenskap av vigselförrättare åligger; dömes till fängelse i högst sex månader eller böter, högst ett tusen kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

9:o) **L a g**

om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående.

Härigenom förordnas som följer:

Vill någon klaga över beslut angående lysning eller annat kungörande till äktenskap, utfärdande av äktenskapscertifikat eller företagande av vigsel, må han anföra besvär, där beslutet meddelats av präst inom svenska kyrkan, hos domkapitlet, där det givits av borgerlig vigselförrättare, hos Konungens befallningshavande och, där det meddelats av myndighet utom riket eller av kabinetssekreteraren i utrikesdepartementet, hos Konungen i vederbörande statsdepartement. Över domkapitlets eller Konungens befallningshavandes beslut må klagan föras hos Konungen genom besvär, som vid talans förlust skola ingivas eller insändas till vederbörande statsdepartement sist å trettionde dagen från det klaganden erhöll del av beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

10:o) **L a g**

om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall hava följande ändrade lydelse:

Mål om antagande av släktnamn;
mål om kyrkobokföring, lysning eller annat kungörande till äkten-
skap, utfärdande av äktenskapscertifikat, företagande av vigsel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

11:o) **L a g**

om upphävande av § 29 i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723.

Härigenom förordnas, att § 29 i ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723 skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

12:o) **L a g**

om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 2, 3, 4, 7 och 8 §§, 2 och 3 kap. samt 5 kap. 2 och 4 §§ i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap skola erhålla följande ändrade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1 KAP.

2 §.

Vill utländsk undersåte inför svensk myndighet träda i äktenskap, varde hans rätt att äktenskapet ingå prövad efter lagen i den stat, han tillhör. Är enligt den lag medgivet, att lagen å annan ort i sagda avseende tillämpas, må sådan lag i stället lända till efterrättelse.

Ej må dock i något fall utländsk undersåte, som är gift, inför svensk myndighet ingå äktenskap; ej heller må äktenskap slutas mellan dem, som äro i rätt upp- och nedstigande släktskap med varandra eller äro syskon eller av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

3 §.

Intyg att svensk undersåte, som vill träda i äktenskap inför utländsk myndighet, enligt svensk lag äger det äktenskap ingå, må ej av svensk myndighet utfärdas, innan sökandens avsikt blivit offentlig kungjord.

Närmare föreskrifter, huru sådant intyg må erhållas, så ock bestämmelser, huru utländsk undersåte, som vill inför svensk myndighet träda i äktenskap, må styrka, att hinder mot äktenskapets avslutande ej är för handen, varda av Konungen meddelade.

4 §.

Vad svensk lag stadgar i fråga om lysning till äktenskap, så ock i övrigt om formen för äktenskaps avslutande, skall äga tillämpning även för det fall att utländsk undersåte vill inför svensk myndighet här i riket träda i äktenskap.

Innehåller främmande stats lag föreskrift om lysning för det fall att undersåte i den stat vill ingå äktenskap utom sitt hemland, äger Konungen förordna, att giftermål inför svensk myndighet ej må ske, innan visat varder att sådan lysning ägt rum eller att behörig myndighet i den främmande staten från den lysning meddelat befrielse. Ej må dock sådan lysnings försummande här föranleda giftermålets ogiltighet, ändå att den påföljd är i den främmande statens lag stadgad.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

7 §.

Giftermål, som i främmande stats tjänst anställd diplomatisk eller konsulär ämbetsman å utrikes ort förrättat i enlighet med lagen i sagda stat, vare här i riket gällande, såframt varken mannen eller kvinnan var undersåte i den stat, å vars område giftermålet skett, samt sistnämnda stat icke förvägrat ämbetsmannen att giftermål förrätta.

8 §.

Är giftermål mellan svenska undersåtar å utrikes ort av präst inom svenska kyrkan förrättat i enlighet med svensk lags föreskrifter, vare det här för giltigt hållet.

Om giftermål inför svensk myndighet utrikes i andra fall är särskilt stadgat.

2 KAP.

Om återgång av äktenskap.

1 §.

Väckes talan om återgång av äktenskap, som i behörig form slutits mellan utländska undersåtar; är orsak till återgång för handen enligt lagen i den stat, makarna vid äktenskapets ingående tillhörde, eller, om de tillhörde olika stater, enligt någondera statens lag, och har Konungen förordnat, att lag, som nu är sagd, må i ty fall vinna tillämpning, ändå att orsak till återgång ej finnes enligt svensk lag, gånge äktenskapet åter. Ägde make, enligt sitt hemlands lag, för behörighet att träda i äktenskap återopa lagen å annan ort, skall beträffande den make sådan lag vinna tillämpning, om enligt den lag orsak till återgång ej är för handen.

Är ej förordnande, varom här förut är sagt, av Konungen meddelat, må ej till återgång dömas, med mindre orsak därtill finnes jämväl enligt svensk lag.

2 §.

Ej må i något fall till återgång av äktenskap här i riket dömas av den anledning att det ingåtts i strid mot främmande lags föreskrift, att tidigare äktenskap skall, oaktat det är genom skillnad upplöst, utgöra hinder för nytt äktenskap, eller emot förbud mot äktenskap mellan dem,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

som äro av olika religion, eller emot äktenskapsförbud, som grundar sig å prästerligt kall eller å löfte att förbliva ogift.

3 KAP.

Om äktenskapsskillnad och separation.

1 §.

Talan om äktenskapsskillnad eller separation mellan utländska undersåtar må här i riket upptagas, om den make, mot vilken talan väckes, här har sitt hemvist. Lag samma vare, om makarna samtidigt haft hemvist inom riket, men den make, mot vilken talan väckes, övergivit den andre eller, efter det orsak till skillnad eller separation uppstått, flyttat ur riket.

Är enligt lagen i den stat, makarna tillhöra, åt inländsk myndighet förbehållet, i allmänhet eller för vissa fall, att pröva talan om äktenskapsskillnad eller separation mellan sagda stats undersåtar, må ej, i strid mot dylikt förbehåll, sådan talan här i riket upptagas, med mindre fråga är om skillnad eller separation i äktenskap, som i makarnas hemland anses ej vara i behörig form avslutat.

2 §.

Skillnad i äktenskap mellan utländska undersåtar må ej beviljas, utan så är att enligt lagen i den stat, makarna tillhöra, äktenskapsskillnad må äga rum samt orsak till skillnad är för handen ej mindre enligt sagda lag än ock enligt svensk lag.

Hava makarna förut tillhört annan främmande stat, må ej för vinnande av skillnad åberopas våd som under den tid inträffat, med mindre skillnad på grund därav är medgiven jämväl enligt där gällande lag.

Vad nu är sagt om äktenskapsskillnad skall äga motsvarande tillämpning i avseende å separation.

3 §.

Makar, som tillhöra främmande stat men hava hemvist här i riket, må, där talan om äktenskapsskillnad eller separation är anhängiggjord i

(Kunql. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

deras hemland, var för sig utverka förordnande, som i 7 kap. 12 § av lagen om äktenskaps ingående och upplösning sägs, ändå att skillnad eller separation i äktenskapet ej kan här meddelas. Dock skall förordnandet upphöra att gälla, där den i makarnas hemland väckta talan varder återkallad eller ogillad eller förordnandet ej inom ett år stadfästes av behörig myndighet därstädes.

4 §.

Är av myndighet i främmande stat äktenskapsskillnad eller separation beviljad mellan undersåtar i samma stat, lände det beslut här i riket till efterrättelse.

5 §.

Har myndighet i främmande stat beviljat äktenskapsskillnad mellan undersåtar i annan stat, må, med iakttagande likväl av vad i 7 § sägs, det beslut här lända till efterrättelse, under villkor

att, med motsvarande tillämpning av vad i 1 § är stadgat i avseende å svensk myndighets behörighet att upptaga talan om äktenskapsskillnad mellan undersåtar i annan stat, det finnes hava tillkommit myndighet i den stat, där beslutet meddelats, att målet upptaga; samt

att orsak till skillnad varit för handen enligt lagen i den stat, makarna tillhörde.

Är beslutet meddelat av annan myndighet än domstol, må det, där fråga är om utländska undersåtar, ej lända till efterrättelse, om det av sagda anledning ej kan vinna erkännande i makarnas hemland.

Vad i denna paragraf är sagt om äktenskapsskillnad skall äga motsvarande tillämpning i avseende å separation.

6 §.

Vill någon här i riket erhålla stadfästelse å beslut, varom i 5 § sägs, göra därom ansökan hos Svea hovrätt, och pröve hovrätten, om de i sagda paragraf stadgade villkor äro för handen. Har i ärende, varom nu är sagt, beslutet blivit stadfäst, gälle stadfästelsen såsom laga kraft ägande dom. Varder ansökan om stadfästelse avslagen, vare det ej hinder för ny ansökan.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

7 §.

Såvitt angår frånskild makes rätt att träda i nytt äktenskap, må beslut om äktenskapsskillnad, varom i 5 § sägs, ej vinna tillämpning, innan stadfästelse å beslutet meddelats i den ordning, 6 § stadgar.

5 KAP.

2 §.

Fråga, som angår äktenskapsskillnad eller separation mellan makar, vilka äro undersåtar i olika stater, skall bedömas som om bägge makarna vore undersåtar i den stat, de sist gemensamt tillhört, eller, om de ej hava tillhört samma stat, i den stat, mannen tillhör.

4 §.

Gitter ej den, som väckt talan om återgång av äktenskap, om äktenskapsskillnad eller om separation, styrka innehållet av främmande lag, vilken, efter ty här förut är sagt, skall lända till efterrättelse, och är ej lagens innehåll ändå för rätten känt, må hans talan ej bifallas.

Har Konungen förordnat, huru underrättelse om innehållet av främmande lag må av rätten sökas, vare rätten, där ej lagens innehåll förut är för rätten känt, pliktig att i sådan ordning därom söka underrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916. Ansökningar om äktenskapsskillnad, som då äro beroende på Konungens prövning, så ock mål om skillnad till säng och säte, som då äro vid domstol anhängiga, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

13:o) **Lag****om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet.**

Med upphävande av lagen den 8 juli 1904 om äktenskaps avslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet förordnas härigenom som följer:

1 §.

Konungen äger uppdraga åt svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i främmande stat att förrätta vigsel mellan svenska undersåtar eller mellan svensk undersåte och undersåte i främmande stat.

2 §.

Vigsselförrättare, som i 1 § sägs, skall, då begäran om vigsel framställes, tillse, att de trolovade äro oförhindrade att ingå äktenskap med varandra. Trolovad, som är kyrkobokförd i svensk församling, vare pliktig att inför vigsselförrättaren förete äktenskapsbetyg; och skola de trolovade i övrigt fullgöra vad enligt lag åligger dem, som vilja erhålla lysning till äktenskap.

Har Konungen förordnat, att äktenskap ej må slutas i strid mot hinder, som är stadgat i den främmande statens lag, lände det till efterrättelse; och vare de trolovade pliktiga styrka frånvaron av sådant hinder, på sätt Konungen föreskriver.

3 §.

Fullgöra de trolovade vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej vigsselförrättaren hinder mot äktenskapet möta, utfärde han genast kungörelse om äktenskapet, upptagande de trolovades fullständiga namn samt ålder, födelseort, yrke och hemvist, så ock anvisning att hinder mot äktenskapet må före viss dag anmälas hos honom. Kungörelsen skall hållas anslagen å beskickningen eller konsulatet intill nämnda dag samt, där så ske kan, på de trolovades bekostnad införas i tidning inom

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

varderas hemort så ock, i fall någon av dem inom ett år före det begäran om vigsel framställdes haft sitt hemvist å annan ort, i tidning inom sådan ort.

Har kungörelse varit anslagen utan att hinder mot äktenskapet yppats, må vigsel ske, dock ej senare än tre månader efter det anslags-tiden utgick.

4 §.

Har lysning i laga ordning skett i svensk församling, och skall vigsel förrättas inom tre månader efter lysningstidens utgång, äge vad i 2 § första stycket sägs ej tillämpning och skall kungörande enligt 3 § ej ske.

5 §.

Då uppdrag att förrätta vigsel meddelas underordnad konsulär ämbetsman, äge Konungen anförtro åt honom överordnad diplomatisk eller konsulär ämbetsman att pröva, huruvida hinder mot äktenskapet möter, och ombesörja äktenskapets kungörande.

6 §.

Vistas svenska undersåtar å ort utom Europa, avlägsen från svensk beskickning eller konsulat, äge Konungen förordna svensk undersåte, som ej är diplomatisk eller konsulär ämbetsman, att å den ort förrätta vigsel mellan svenska undersåtar. Är sådant förordnande meddelat, tillkommer det den diplomatiska eller konsulära ämbetsman, som Konungen därtill utser, att pröva, huruvida hinder mot äktenskapet möter, och ombesörja äktenskapets kungörande.

7 §.

Angående förrättande av vigsel enligt denna lag gällande i avseende å borgerlig vigsel är i allmänhet stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916. Har kungörande eller lysning skett före nämnda dag, må vigsel på det kungörande eller den lysning äga rum inom tre månader därefter.

B) att riksdagen, med anledning av ifrågavarande proposition måtte för sin del dessutom antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 4 § i lagen om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål den 8 mars 1889.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Präst, som lyser till äktenskap eller förrättar vigsel då laga hinder möter, eller i avseende å honom åliggande anteckningar i kyrkobok angående borgerliga förhållanden eller meddelande av ämbetsbevis därom gör sig skyldig till fel eller försummelse, som kan medföra kränkning av allmän eller enskild rätt, eller begår fel eller försummelse i vården och förvaltningen av egendom, som han i kraft av sitt ämbete har om händer, eller, där han är ledamot av domkapitel, i denna sin egenskap sig förbryter, dömes såsom i allmän strafflag om brott av ämbetsmän är stadgat.

Med upphävande av 25 kap. 4 § strafflagen förordnas härigenom, att 4 § i lagen om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål den 8 mars 1889 skall hava följande ändrade lydelse:

Präst, som lyser till äktenskap eller förrättar vigsel då laga hinder mot äktenskapet möter, eller viger utan att lysning i stadgad ordning föregått, eller eljest åsidosätter vad honom i egenskap av vigselförrättare åligger, eller i avseende å honom åliggande anteckningar i kyrkobok angående borgerliga förhållanden eller meddelande av ämbetsbevis därom gör sig skyldig till fel eller försummelse, som kan medföra kränkning av allmän eller enskild rätt, eller begår fel eller försummelse i vården och förvaltningen av egendom, som han i kraft av sitt ämbete har om händer, eller, där han är ledamot av domkapitel, i denna sin egenskap sig förbryter, dömes såsom i allmän strafflag om brott av ämbetsmän är stadgat.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Begår präst i sitt ämbete annan förbrytelse, den där i allmän strafflag eller annan till kyrkolag icke hänförlig författning är uttryckligen och särskilt nämnd såsom brott av ämbetsman; straffes såsom i den lag eller författning för varje fall sägs.

Begår präst i sitt ämbete annan förbrytelse, den där i allmän strafflag eller annan till kyrkolag icke hänförlig författning är uttryckligen och särskilt nämnd såsom brott av ämbetsman; straffes såsom i den lag eller författning för varje fall sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

C) att herr *Lundgrens* m. fl. motion, nr 196 inom andra kammaren, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

D) att de i anledning av förevarande proposition i övrigt väckta motionerna, därest de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 maj 1915.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.

Reservationer:

dels vid punkt A) av utskottets hemställan:

1:o) Lag om äktenskaps ingående och upplösning.

1 KAP.

Vid 1 §.

av herr *Petersson* i Lidingö villastad, som anført:

På sätt den av lagberedningen förebragta utredning giver vid handen föreligger — enligt gällande lag och högsta domstolens i senare tid tillämpade praxis — trolovning, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap och antingen slutit detta avtal i viss form eller ock givit offentlighet åt överenskommelsen. Den form för trolovning, som anvisas i giftermålsbalken, torde hava för länge sedan kommit ur bruk. I stället har i den allmänna uppfattningen trolovningen kommit att förbindas därmed att de trolovade gjort sin överenskommelse kunnig för utomstående; de ha — som det heter i dagligt tal — på ett eller annat sätt eklaterat sin förlovning. Någon verkligt bärande grund att, såsom i förslaget skett, frångå denna hävdvunna uppfattning synes mig varken förefinnas eller vara av lagberedningen angiven. Att åt varjehanda hemliga, understundom rätt lösliga förbindelser eller utfästelser i fråga om blivande äktenskap förläna trolovnings karaktär och rättsverkningar kan jag icke finna vare sig nödigt eller lämpligt. »Den svenska lagstiftningen har — yttrar lagberedningen å pag. 94 av sitt betänkande — alltid ogärna sett hemlighetsfullhet i fråga om äktenskapsavtal, och domstolarna torde ganska väl ha träffat lagens andemening, då de i de fall, där de av lagen anvisade formerna ej iakttagits, tillmätt avgörande betydelse åt den omständigheten, huruvida parterna låtit sina avsikter att med varandra ingå äktenskap tydligt framgå för omgivningen eller tvärtom låtit sig angeläget vara att förhemliga sina planer, huruvida de slutit och bekantgjort sin förbindelse i de former, som i det dagliga livet brukas vid sidan av de i lag anvisade, eller tvärtom visat motvilja mot att se de konventionella formerna tillämpade.» Lagstiftaren bör, enligt min mening, icke bryta en sålunda uppkommen och utvecklade rättsuppfattning, utan att synnerligen vägande skäl därtill föranleda, och sådana skäl finner jag icke vara förebragta. Visserligen är jag ense med lagberedningen därutinnan, att det med nuvarande seder och bruk icke låter sig göra att stadga en viss form för trolovnings-

avtalet, vadan de yrkanden, som i sådant syfte framstälts av vissa motionärer, icke kunnat av mig biträdas, men däremot håller jag före, att nödig varsamhet och hänsyn till rådande uppfattning kräver, att lagstiftningen i nu ifrågavarande hänseende ansluter sig så nära som möjligt till det bestående. Jag kan icke heller finna någon betänklighet mot att för laga trolovning kräva ej allenast överenskommelse mellan man och kvinna om blivande äktenskap med varandra, utan även att de gjort denna sin överenskommelse kunnig för omgivningen på något brukligt sätt såsom genom växlande av ringar, meddelande i tidningar, tillkännagivande för vänner och bekanta eller på annat sätt. Jag anser alltså, att 1 kap. 1 § i förevarande lag bör innehålla, att trolovning är sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra och gjort denna överenskommelse kunnig.

Om trolovningens begrepp på detta sätt bestämmes, varder det emellertid nödigt att för det fall, som i nu gällande lag omförmäles i 3 kap. 10 § giftermålsbalken — då man hävdar kvinna under äktenskapslöfte — meddela särskilda bestämmelser, som skäligen tillgodose kvinnans och barnets rätt. Den naturliga platsen för sådana bestämmelser synes mig vara i 8 § promulgationslagen, där motsvarande stadganden meddelas i fråga om hävd under trolovning. Det materiella innehållet av hithörande stadganden bör uppenbarligen vara ensartat. Dessa stadganden äro avsedda att framdeles undergå omarbetning, och torde det vara lämpligt att därvid i ett sammanhang behandlas allt som rör utom äktenskap hävdad kvinnas och fött barns rätt.

Jag anser alltså, att utskottet bort hemställa,

a) att 1 kap. 1 § lagen om äktenskaps ingående och upplösning skall erhålla följande lydelse:

»Trolovning är sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra och gjort denna överenskommelse kunnig.»

b) att 8 § i lagen om vad iakttagas skall i avseende på införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning skall erhålla följande lydelse:

»I stället för vad — — — stadgas.

1. Barn som är avlat — — — med annan.
Vad sålunda — — — nyss är sagt.

Barn som — — — i god tro. *Lag samma vare i fråga om barn, som avlats under äktenskapslöfte.*

2. Avlar man barn med sin trolovade *eller under äktenskapslöfte* eller i lönskaläge, därå sedan trolovning *eller äktenskapslöfte* följer; upplöses förbindelsen genom — — — hälften därav.»

av herrar *af Ekenstam, Trana och Gustafsson* i Örebro, vilka instämt uti vad herr Petersson i Lidingö villastad här ovan anført;

av herr *Pettersson* i Bjälbo, som anført:

Jag är ense med utskottet därutinnan att trolovningsavtalet ej bör formbindas, d. v. s. göra dess laga rättsverkan beroende på den ena eller andra formen för dess ingående.

Med hänsyn till den så ytterst vanliga hemliga förlovningen skulle ett sådant lagbud otvivelaktigt medföra att kvinnan i många fall komme att stå rättslös.

Såsom skäl för ett dylikt formstadgande har anförts, att kvinnan väl kan behöva en erinran om vikten av att förse sig med bevis angående mannens äktenskapslöfte. Detta kan nog vara riktigt, men med kannedom om förhållandena i verkligheten torde man tryggt kunna påstå att ett dylikt stadgande ej skulle medföra någon ändring i folkets vanor och åskådningssätt.

Dock tror jag det vore lämpligt om man till paragrafen i dess föreslagna lydelse fogade något direktiv angående lämpliga sätt för trolovnings ingående.

Jag hyser ingen överdriven förhoppning beträffande möjligheten att härigenom leda utvecklingen i önskvärd riktning, men jag anser att ett sådant direktiv här är på sin plats och kan i någon mån bliva gagnande och vägledande.

En erinran i denna form synes mig medföra samma nytta, som vissa motioner avse att vinna genom att formbinda trolovningsavtalet, utan att äventyra deras rätt, vilka i främsta rummet behöva lagens skydd.

På grund härav hemställer jag,

att riksdagen måtte för sin del besluta att § 1 i förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning skall erhålla följande lydelse:

»Trolovning är sluten då man och kvinna med vittnen, ringväxling eller eljest bevisligen överenskommit att ingå äktenskap med varandra.»

samt av herrar *Gezelius* och *Valerius Olsson*, som instämt i vad herr *Pettersson* i *Bjälbo* här ovan anförde.

Dessutom har herr *Lindhagen* beträffande motiven till utskottets förslag vid denna paragraf avgivit följande särskilda yttrande:

Lagstiftningens uppgift är att främja rätten. Den bör i sådant avseende med anknytning till den allmänna rättsuppfattningen stödja och vägleda rättsmedvetandet fram emot en allt fullkomligare rättsordning, vars förnuftiga innehåll betjänas och ej behärskas av formerna.

De nordiska sakkunniga, som framlagt det ifrågavarande lagförslaget, synas i stort sett varit besjälade av en sådan syn på sin uppgift. Ett framstående uttryck för detta bemödande återfinnes enligt min uppfattning i deras förslag, att trolovning skall anses sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra.

Häremot har nu av åtskilliga reservanter gjorts gällande att trolovning icke må anses förverkligad utan att den tillika blivit på något sätt kungjord. Denna sak synes till och med i en så allmänt mänsklig angelägenhet arta sig till att bliva en partifråga. Trots de övervägande sympatier, som även från en och annan av högerpartiets medlemmar gav sig tillkänna inom utskottet till förmån för de sakkunnigas övertygelse, skall nu äventyras att på denna punkt vi fortfarande giva vår hyllning åt formerna samt tillintetgöra det vackra framsteg, varmed de sakkunniga velat såsom ett motto inleda de nordiska ländernas blivande nya civilrättslagstiftning.

Det ligger en hög kultur uti en lagstiftning, som strävar att fastslå tro och loven såsom det konstitutiva uti ett avtal mellan två kontrahenter och i möjligaste mån inskränka de fall, då en loven är bindande endast under förutsättning att den på samma gång iklätt sig vissa föreskrivna former. Ett avtal om trolovning synes mig vara särdeles ägnat att införlivas bland de formlösa överenskommelser, som respekteras allenast på det givna ordets helgd. En sådan hänsyn ligger redan i detta avtals övervägande andliga innehåll. Ingenting torde heller kunna mera sägas vara i överensstämmelse med den allmänna rättsuppfattningen och de livsförhållanden, under vilka dylika avtal komma till stånd.

Ofta framhålles såsom en viktig angelägenhet att i lagstiftningsarbetet tillvarataga nedärvda nationella värden av omistlig beskaffenhet.

Det må då för detta fall erinras, att just det i lagförslaget ifrågasatta stadgandet är ett genombrott ånyo av en på senaste tider i lagstiftningen bortglömd, men i det dagliga livet upprätthållen skandinavisk åskådning vilken i trolovningen och fordom till och med i äktenskapet såg en förbindelse, som enligt sakens natur tillhörde privatlivet och icke till sin helgd fick rubbas av yttre legala formaliteter. Det är så mycket mera nedslående att nu i en ny lagstiftning om ett så ideellt avtal som det ifrågasatta dessa synpunkter skola bliva förbisedda under det samtidigt i ett framlagt förslag till nordisk lagstiftning om förmögenhetsrättsliga avtal på ett befriande sätt brytes med vår formalistiska rättsskipning, som även emigrationsutredningen tillägger en dryg andel i skulden att det växer så litet av verkligt liv, upprättelse och uppfostran för folket på de samhälleliga markerna. Det föreslås nämligen på olika sätt att tro och heder principiellt gälla över varje formalhandling innefattande avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

Man må för övrigt besinna, hurusom det av reservanterna fordrade kungörandet innefattar ett åsidosättande av hänsyn, som just på detta område visat sig alltid komma att göra sig gällande utan att taga något som helst intryck av gällande tvångslagstiftning. Trolovningen är i sin upprinnelse ett samförstånd av synnerligen intim natur, som kontrahenterna särdeles ofta önska behålla och skydda såsom något dem allena vidkommande värdefullt, vilket ej får utsättas för allmänhetens nyfikenhet eller opåkallade ingripanden. Mycket ofta föreligga dessutom sådana förhållanden, att de trolovade måste och med fog böra äga rätt att undvika dylikt ingripande, som kan befaras på ett obehörigt sätt skola göra sig gällande.

Det invändes nu också, att det ifrågasatta ändringsförslaget bör vara ägnat att i många fall skydda kvinnan såsom merendels den svagare kontrahenten. Man torde emellertid med ännu större rätt kunna säga att varje lagstiftning, som ej sätter tro och loven i högsätet, blir till sina verkningar mest äventyrlig för den svagare och en tacksammare jordmån för den, som kan och vill ensidigt draga sig undan sina utfästelser. För övrigt, såsom redan erinrats, visa erfarenheterna på detta område att ingendera kontrahenten och allra minst kvinnan vid dylika avtals ingående brukar hänge sig åt någon juridisk omtanke, vilken så ofta måste ligga främmande och även hämmande på ingående av ett förbund, som det borde ligga lagstiftningen särskilt om hjärtat att befrämja. I alla dessa fall blir just den svagare parten åsidosatt genom det föreslagna tillägget till förevarande paragraf.

Säkerligen hava reservanterna i sin uppfattning påverkats av det bruk, som inom de förmögnare samhällsklasserna förekomma att i allmänhet eklatera förlovningar, varmed också äro förbundna en del gärna sedda

omkostnader, som inom dessa samhällsklasser äro övervinneliga. Inom stora lager av befolkningen åtminstone på många orter är något kungörande av förlovningar ej ens i allmänhet brukligt och som sagt bland alla samhällsklasser förekomma ofta behjärtansvärda fall, då ett påbjudet kungörande skulle strida mot de trolovades berättigade intressen.

Då således, såvitt jag förstår, reservanternas förslag är ägnat att nedflytta den legala avtalslagstiftningen på ett lägre plan från det, varpå de nordiska sakkunniga lyft upp densamma, *då* således lagen också skulle bli mindre värdefull såsom ett bidrag till folkets uppfostran till ett upplivande av den gamla skandinaviska rättsuppfattningen att ett ord och handslag vore orubbliga, och *då* slutligen förslaget uppenbarligen i inledningen till den nya nordiska civilrätten vill skatta företrädesvis åt de för mögnare samhällsklassernas vanor och åskådningssätt samt därigenom ger en viss befogenhet åt det travesterande påståendet att vår lag företrädesvis är Sveriges »rikes» lag, har jag förenat mig i utskottets hemställan om godkännande av den kungliga propositionen på denna punkt.»

Vid 3 §

av herr *Petersson* i Lidingö villastad, som anført:

Visserligen läser det kunna antagas, att kvinna, som under trolovningstiden blivit hävdad av mannen, sedermera, om trolovningen brytes och mannen huvudsakligen bär skulden därtill, i regel ej kommer att av honom kräva skadestånd i annat fall än då hävdandet haft till följd att kvinnan blivit rädd med barn. Men att uttryckligen inskränka lagbudets tillämplighet till dylikt fall torde dock ej vara tillrådligt. Sådant kan nämligen föranleda, att uppfattningen av det här stadgade skadeståndets natur kommer att, kvinnan till skada, bli den, att kvinnan ej bör tilläggas annat skadestånd än det, som betingas av hennes kostnader och lidande under och i anledning av barnsörden. Förslagets innebörd är emellertid en annan: skadeståndet kan och bör innebära en ersättning även för det lidande som kan anses vållat av en så intim förbindelses hävande över huvud taget. I allt fall kan i undantagsfall föreligga sådana omständigheter — exempelvis om lägersmålet för kvinnan medfört könssjukdom, som för henne grundlagt långvarigt och allvarsamt men — att hon kan vilja göra skadeståndsanspråk gällande. Visserligen är det sant, att skadeståndsskyldighet för överförande av könssjukdom kan och antagligen även varder mera allmänt ordnad i annat sammanhang, men intill dess så skett läser den möjlighet att utkräva dylikt skadestånd, som anvisas i förevarande §, sådan den föreligger enligt Kungl. Maj:ts förslag, böra hållas öppen. Jag hemställer alltså,

att förevarande 3 § bort av utskottet tillstyrkas i enlighet med den lydelse den har i Kungl. Maj:ts förslag.

av herrar *Gezelius*, *Pettersson* i Bjälbo och *Gustafsson* i Örebro, som instämt uti vad herr *Petersson* i Lidingö villastad här ovan anført;

av herr *af Ekenstam*, som med instämmande av herrar *Trana* och *Valerius Olsson* anført:

Den skadeståndsrätt, som lagen här vill giva en trolovad kvinna, som av mannen under trolovningstiden blivit hävdad, bör rättvisligen utsträckas jämväl till det fall att hävdandet föregått trolovningen. Har nämligen denna tillkommit efter hävdandet, synes det vara fullt överensstämmande med hela lagförslagets anda och mening, att kvinnan skall, om trolovningen brytes, hava samma rätt som om hon först under trolovningstiden blivit hävdad.

Jag tillåter mig därför hemställa

att 1 kap. 3 § måtte erhålla följande lydelse:

»Har trolovad kvinna före eller under trolovningstiden blivit hävdad av mannen; brytes trolovningen, och bär mannen huvudsakligen skulden därtill, give han henne skäligt skadestånd.

Är trolovad eljest — — — äktenskapet.»

samt av herr *Alexanderson*, som anført:

Den av utskottet i förevarande § föreslagna ändring, enligt vilken skadeståndsrätt efter första stycket skulle tillkomma kvinnan endast i det fall att hon blivit rådd med barn, kan jag icke biträda, utan hemställer om bifall till det kungl. förslaget i denna punkt oförändrat.

Utskottet har ansett det kunna befaras att förslagets ståndpunkt skulle giva upphov åt den föreställning att här stadgades ersättning för det beviljade könsumgänget och tanken alltså ledas till ett slags legaliserad prostitution. Men för en dylik rå uppfattning kan jag för min del icke finna, att bestämmelsen giver det ringaste stöd. Det är ju ingalunda själva könsförbindelsen mellan de trolovade, och ännu långt mindre könsförbindelse utom äktenskapet överhuvud, som enligt förslaget grundar skadeståndsrätt; utan grunden är den att efter det kvinnan av det ingångna trohetsförbundet låtit sig förledas att hängiva sig, *trolovningen genom mannens förvållande brytes*. Och visserligen torde utskottet hava fullt fog

för sitt antagande, att även om Kungl. Maj:ts förslag bleve lag, det ytterst sällan skulle inträffa, att skadeståndsrätt enligt första stycket komme att göras gällande i andra fall än då havandeskap följt. Men därav följer alldeles icke, att ändringen komme att sakna praktisk betydelse. Denna betydelse är nämligen att söka på annat håll; den gäller främst omfattningen av det skadestånd, som tillmätas den förorättade kvinnan. Bestämmer man förutsättningen för skadeståndsrätten i enlighet med utskottets förslag, blir därav en följd, att domstolarna föranledas att utdöma ersättning endast för eventuellt liden ekonomisk skada och för kroppsligt lidande. Den övergivna kvinnan kan däremot då ej tillerkännas den satisfaktion för den mot henne begångna oförrätten, vilken det kungl. förslaget med allt skäl avser att pålägga mannen.

Vid 4 §.

av herr *Petersson* i Lidingö villastad, som, i överensstämmelse med vad av honom här ovan vid 3 § anförts, ansett,

att 4 § andra stycket bort av utskottet tillstyrkas sådant det lyder i Kungl. Maj:ts förslag med allenast den ändring, att orden »*tjuguett år*» utbytas mot »*aderton år*».

samt av herrar *af Ekenstam*, *Trana*, *Gezelius*, *Valerius Olsson*, *Petersson* i Bjälbo och *Gustafsson* i Örebro, som instämt uti vad herr *Petersson* i Lidingö villastad här ovan anført.

2 KAP.

Vid 2 §.

av herr *Gezelius*, som, under hänvisning till vad han nedan vid rubriken till 6 kap. anført, hemställt, att ordet »separation» i tredje stycket måtte utbytas mot »hemskillnad».

Vid 7 och 8 §§.

av herr *Gezelius*, som anført:

Ett eftergivande av gällande skyldskapshinder för äktenskaps ingående mellan ett syskon och det andras avkomling är från rashygienisk synpunkt icke tillrådligt och är icke heller av en förändrad åskådning hos

vårt folk motiverad. Då den här ifrågasatta ändringen icke heller synes mig vara av behovet påkallad, har jag ansett att i stället för 7 och 8 §§ borde antagas en paragraf av följande lydelse:

»7 §.

Äktenskap vare förbjudet

1. mellan dem som äro i rätt upp- och nedstigande släktskap med varandra,
2. mellan syskon, samt
3. mellan ett syskon och det andras avkomling.»

Vid bifall härtill skulle kapitlets återstående paragrafer erhålla ändrad nummerordning.

Vid 11 §.

av herr *Gezelius*, som anført:

Ur ordningssynpunkt och särskilt med hänsyn till den emot nu gällande lag förändrade ståndpunkt lagförslaget intager i avseende å rätt för den, som brutit äktenskapet med hor, att ingå nytt äktenskap, synes mig att, jämte den i förslaget för kvinna, som varit gift, angivna, en allmänt gällande minsta väntetid för nytt äktenskaps ingående böra stadgas för såväl man som kvinna, som förut varit gift. Förbudet att inom denna väntetid ingå nytt äktenskap bör emellertid, där särskilda omständigheter sådant föranleda, kunna av Konungen eftergivnas. Jag har därför ansett, att förevarande paragraf (10 § motsvarande förslaget 11 §) bort erhålla följande lydelse:

»Kvinna — — — (lika med utskottets förslag)
— — — upphörde. Ej må man eller kvinna, som varit gift, i något fall utan Konungens tillstånd träda i nytt gifte, innan tre månader förflutit från äktenskapets upplösning.»

av herrar *af Ekenstam* och *Trana*, som instämt med herr *Gezelius* i denna punkt; samt

av herr *Valerius Olsson*, som instämt i vad herr *Gezelius* här ovan anført med den ändringen, att orden »tre månader» utbytas mot »sex månader».

Vid detta kapitel har dessutom herr *af Ekenstam*, med vilken herrar *Trana*, *Valerius Olsson* och *Gustafsson* i Örebro instämt, anfört:

Från åtskilliga håll har påyrkats att den form som i vår nuvarande lagstiftning finnes under namn av ofullkomnade äktenskap jämväl för framtiden måtte behållas. Verkande skäl hava emellertid anförts mot ett sådant bibehållande av en lagstiftning, som i mycket är föråldrad och ineffektiv. Genom ett lämpligt tilläggsstadgande i 2 kap. kan emellertid en viss ersättning för de ofullkomnade äktenskapen vinnas, utan att därför behöver medfölja en del av dessa äktenskaps med rätta klandrade verkningar. Har nämligen trolovad kvinna före eller under trolovningstiden blivit hävdad av mannen, råder onekligen mellan dem en förbindelse av den art, att den bör utgöra hinder för mannen att ingå äktenskap med en annan kvinna, så länge någon förpliktelse på grund av den förra förbindelsen kvarstår. Emellertid lär det icke vara anledning att fordra denna förbindelses upplösning genom domstols eller annan myndighets åtgärd. Men så mycket torde böra fordras, att mannen, innan han ingår äktenskapet med en annan kvinna och ikläder sig därmed förenade ekonomiska förpliktelser, skall hava fullgjort de förpliktelser av enahanda art, som följa av den förra förbindelsen. För att dock icke för mycket försvåra ingåendet av äktenskap, bör emellertid åsyftade bevisning kunna ersättas av intyg om kungl. dispens.

Jag tillåter mig därför föreslå

att i 2 kap. intages en paragraf av följande lydelse:

»12 §.

Är mannen dömd till skadestånd jämlikt 1 kap. 3 § första stycket eller är stämning i sådant mål honom delgiven, må han ej utan Konungens tillstånd ingå äktenskap med någon annan innan skadeståndet blivit guldets eller antaglig säkerhet därför ställd eller ock talan om skadestånd genom laga kraftvunnen dom ogillats.»

3 KAP.

Vid 2 § 5 mom. andra stycket.

av herr *af Ekenstam*, som anfört:

Lagförslagets stadgande att jämväl trolovad kvinna skall avgiva skriftlig försäkring på heder och samvete att hon, såvitt henne är veter-

ligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede, är för mig så motbjudande att jag måste yrka dess borttagande. Jag hemställer alltså,

att 3 kap. 2 § 5 mom. andra stycket måtte erhålla följande lydelse:

»Trolovad man skall ock avgiva skriftlig försäkran
— — — — i smittosamt skede.»

samt av herr *Trana*, som ansett att detta stycke bort erhålla denna lydelse:

»Trolovad skall antingen — — smittosamt skede
eller ock förete läkarebevis därom.»

Vid 2 § 6 mom.

av herr *Gezelius*, som anfört:

I enlighet med mitt yrkande vid 2 kap. 7 och 8 §§ har jag avsett att detta moment borde erhålla följande lydelse:

»6 mom. En var — — — (lika med utskottets
förslag) — — — besvårade, som i 2 kap. 7 eller 8 §
sägs.»

Vid 2 § 8 mom.

av herr *Gezelius*, som anfört:

I enlighet med mitt yrkande vid 2 kap. 11 § bör detta moment erhålla följande avfattning:

»8 mom. Har trolovad varit gift, och utvisa ej kyrkoböckerna eller intyg, som i 1 mom. sägs, att hinder till följd av stadgandet i 2 kap. 10 § ej föreligger, skall han styrka, att sådant hinder ej möter.»

Dessutom har herr *af Ekenstam*, med instämmande av herrar *Trana*, *Valerius Olsson* och *Gustafsson* i Örebro, vid 2 § anfört:

I samband med det yrkande, som jag ovan framställt, att i 2 kap. skulle intagas en ny paragraf — 12 §, — avsedd att hindra man ingå äktenskap innan han ordnat sina ekonomiska angelägenheter med den

kvinnan, med vilken han förut varit trolovad, men med vilken han icke tänker ingå äktenskap, synes vara lämpligt,

att i slutet av 3 kap. 2 § insätta ett moment av denna lydelse:

»9 mom. Mannen skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att han icke häftar för skadestånd, varom i 1 kap. 3 § första stycket sägs, och att rättegång i sådant mål icke är mot honom anhängig eller ock styrka att han ställt antaglig säkerhet för skadeståndet eller, om han det ej kan, att Konungen ändock funnit skäligt tillåta äktenskapet.»

Vid 3 §.

av herr *Valerius Olsson*, som anført:

Här föreslås, att lysningssedel skall efter utfärdandet kungöras i kyrkan »nästföljande tre söndagar». Erfarenheten synes icke giva stöd åt kravet att frångå nu gällande bestämmelser, enligt vilka, därest kontrahenterna så önska, lysningens kungörande kan börja annan söndag än den som följer näst efter dess uttågande. Jag har därför ansett, att utskottet bort föreslå

sådan ändring i och tillägg till paragrafen, att orden »nästföljande tre söndagar» utbytas mot »tre söndagar i rad».

Vid 3 och 7 §§.

av herr *Petersson* i Lidingö villastad, som anført:

I motionen har påpekats, att av förslaget bestämmelser om äktenskapshinder följer den oegentlighet i avseende på lysning till äktenskap, att sådan lysning kan äga rum samtidigt för exempelvis samma man med olika kvinnor, varefter han kan gifta sig med endera av dem, och har påyrkats ändring i förslaget i syfte att förebygga ett dylikt stötande förhållande. Att såsom i utskottets motivering gjorts gällande sådant ofog skulle vara förhindrat genom förbudet mot tvegifte, synes mig tveivelaktigt, då detta förbud givetvis hänför sig till den akt, som konstituerar äktenskapet, och icke till åtgärder av en eller annan art, som till tiden föregå vigseln

och som naturligtvis bliva utan all verkan om intet äktenskap kommer till stånd. Lika tvivelaktigt finner jag ock utskottets antagande, att Kungl. Maj:t skulle kunna genom administrativa förordnanden skapa betryggande garantier. Utskottet har även medgivit, att lagförslaget ej lägger hinder i vägen för åtgöranden i nu ifrågavarande hänseende, som, om de skulle förekomma, måste betecknas som synnerligen olämpliga och beklagliga. Jag anser alltså, att utskottet bort i anledning av förutberörda motioner tillstyrka riksdagen att antaga nu ifrågavarande paragrafer i följande lydelse:

§ 3.

»Hava de trolovade — — — lika med utskottets förslag — — — tre söndagar.

Sedan lysning skett, äge ej mannen eller kvinnan erhålla lysning till annat äktenskap, förrän tre månader förflutit från sista lysningsdagen, med mindre den andra trolovade avlidit.»

7 §.

»Äktenskapsbetyg — — — ingås.

Den som — — — anmälas.

Har sådan kungörelse skett, må nytt äktenskapsbetyg ej utfärdas, förrän tre månader förflutit från kungörandet eller, där lysning tillkommit, från sista lysningsdagen, med mindre den andra trolovade avlidit.»

av herrar af Ekenstam, Trana, Gezelius, Pettersson i Bjälbo och Gustafsson i Örebro, som instämt i vad herr Petersson i Lidingö villastad här ovan anfört; samt

av herr Valerius Olsson, som under hänvisning till vad han i sin reservation vid 3 § anfört i fråga om uttrycket »nästföljande tre söndagar» i övrigt instämt i vad herr Petersson i Lidingö villastad här ovan anfört, dock med yrkande, att orden »tre månader» måtte i båda paragraferna utbytas mot »sex månader».

4 KAP.

Vid rubriken.

av herr *Gezelius*, som anför:

Att för den akt, genom vilken äktenskap ingås, i lagtexten använda en gemensam beteckning, oavsett om förrättningen verkställes i kyrklig eller borgerlig forum, synes mig med lagens ståndpunkt i övrigt följdriktigt och jämväl från praktisk synpunkt lämpligt.

Detta kan emellertid vinnas genom att, såsom beteckning härför använda det sedan urgamla tider och allt fortfarande i svenskt språk och svensk lag begagnade ordet giftermål.

Härmed undviker man ock att använda beteckningen vigsel för ett i borgerlig form förrättat giftermål, vilket åtminstone inom stora kretsar av vårt folk är ägnat att verka stötande.

Med denna uppfattning har jag ansett,

att rubriken till 4 kap. bort hava följande lydelse:

»Om äktenskaps ingående».

samt att förslaget i övrigt bort hava därav föranledda förändrade avfattning, som framgår av härvid fogad bilaga (Bil. A.); samt

av herr *Valerius Olsson*, som instämt i herr *Gezelius'* yrkande här ovan med den ändringen,

att 4 kap. 2 § första raden bort äga denna lydelse:
»Kyrkligt giftermål genom vigsel må äga rum:».

Vid 2 §.

av herr *Valerius Olsson* under hänvisning till hans här ovan vid rubriken avgivna reservation;

av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*, som med instämmande i huvudsak av herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping, anför:

Vi äro ense med utskottet därom att rätt till erhållande av statskyrklig vigsel endast bör äga rum i de fall, då bägge kontrahenterna äro medlemmar av svenska kyrkan eller den ena är medlem därav och den

andra tillhör annat kristet trossamfund. Men vi kunna icke biträda utskottets mening att såsom medlem av svenska kyrkan i detta avseende endast skall anses den som blivit döpt. Utskottet har till stöd för denna mening huvudsakligen anfört det skälet, att då präst enligt förslaget icke skulle kunna på grund av samvetsbetänkligheter vägra sin församlingsbavgysel, det vore billigt att ej giva stadgandet en innebörd, som skulle strida mot en tämligen enhällig uppfattning inom kyrkan. Häremot må emellertid erinras, att även om inom kyrkan finnes en utbredd mening om *lämpligheten* att i förevarande hänseende taga begreppet »medlem av svenska kyrkan» i en mera inskränkt bemärkelse än eljest, härav icke nödvändigtvis behöver följa, att den enskilde prästmannen skulle hysa *samvetsbetänkligheter* mot att viga två icke inom kyrkan döpta kontrahenter, därest sådant av den borgerliga lagen ålades honom. Även enligt utskottets förslag skulle ju präst vara skyldig att viga två hans församling tillhörande personer, oaktat *den ena* av dessa icke blivit inom svenska kyrkan döpt. Det borde då icke möta avsevärt större betänkligheter för honom att viga, då *bägge* kontrahenterna, ehuru tillhörande statskyrkan, icke blivit enligt dess ritual döpta.

Vad som giver denna fråga en ganska stor praktisk betydelse är den omständigheten att många personer, tillhörande statskyrkan och i allt väsentligt omfattande dess troslära, undergått s. k. lekmanadop, vilket torde innebära, att de anses såsom icke inom kyrkan döpta. Att utesluta sådana personer från rätten att erhålla statskyrklig vigsel utom i de fall, då medkontrahenten blivit döpt inom statskyrkan, synes oss innebära en av förhållandena ej påkallad hårdhet. Lagrådet anför i detta avseende dock utan att framställa något yrkande:

»Med hänsyn till de stridiga meningar, som sedan lång tid tillbaka gjort sig gällande angående dop, förrättat av lekman, och angående den ställning kyrkan härvidlag bör intaga, låter det sig icke förnekas, att åtskilliga svårigheter skulle undgås, om man helt och hållet utmönstrade detta villkor för vigselns erhållande.»

I överensstämmelse med detta lagrådets uttalande hemställa vi,

att punkten »Vad nu är sagt om medlem av svenska kyrkan skall icke tillämpas å den som ej är döpt» måtte utgå.

samt av herr *Stärner*, som förklarar sig instämma med herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte* i ovanstående reservation.

Vid 6 § andra stycket.

av herr *Valerius Olsson*, som anfört:

Här föreslås lysningens giltighetstid till tre månader. I motioner, undertecknade av samtliga prästinän inom riksdagen, framhålles, att denna giltighetstid torde böra bestämmas till sex månader. Det kan nämligen, påpeka motionärerna, under vissa omständigheter möta oöverbanneliga svårigheter att inom tre månader efter sista lysningsdagen ingå äktenskap; detta gäller särskilt vissa skogsarbetare i de nordliga trakterna, fiskarbefolkningen och sjömän. Även visar erfarenheten, att liknande hinder i vilken församling som helst ofta uppstå på grund av inträffande arbetslöshet, sjukdom, tillfällig bortovaro av olika anledningar m. m. Att kräva äktenskapets ingående inom en tid av tre månader efter sista lysningsdagen komme därför att i många fall bereda allmänheten olägenheter av påtaglig art. Jag har därför ansett, att utskottet bort föreslå,

att orden »tre månader» ändras till »sex månader».

Vid 8 § fjärde stycket.

av herr *Valerius Olsson*, som anfört:

Här föreskrives, att präst, som förrättat vigsel, skall ofördröjligen giva makarna bevis därom. En sådan föreskrift finnes icke i nu gällande äktenskapslagstiftning och har icke heller visat sig av någon erfarenhet påkallad. Det måste anses fullt tillräckligt och betryggande, att den prästerlige vigsselförrättaren är, såsom nu gällande bestämmelser föreskriva, skyldig att ombesörja vigsels införande i ministerial- och kyrkobok. Naturligtvis bör det dock åligga honom att, på därom framställd, särskild begäran, utfärda bevis om förrättad vigsel.

På grund härav har jag ansett, att utskottet bort föreslå,

att nämnda föreskrift erhåller följande lydelse:

»Präst, som förrättat vigsel, give makarna, där så äskas, ofördröjligen bevis därom.»

samt av herr *Trana*, som instämt i vad herr *Valerius Olsson* här ovan anfört.

5 KAP.

Vid 1 §.

av herr *Gezelius*, som anført:

På sätt jag vid 2 kap. 7 och 8 §§ angivit har jag ansett hinder fortfarande böra stadgas för äktenskap mellan ett syskon och det andras avkomling. Ett dylikt hinder torde emellertid av praktiska hänsyn icke böra föranleda upplösning av ett äktenskap, som det oaktat kommit till stånd. Jag har därför ansett att denna § bort hava följande lydelse:

»Har äktenskap slutits, ändå att däremot var hinder, som sägs i 2 kap. 7 § 1 eller 2, 8 eller 9 §, skall till återgång dömas.

För hinder, som avses i 2 kap. 9 § äge dock återgång ej rum, där det tidigare äktenskapet är upplöst utan att talan om återgång blivit väckt.

Allmän åklagare vore pliktig yrka äktenskaps återgång; och må talan därom föras jämväl av vardera maken samt för hinder, som avses i 2 kap. 9 §, av den omgiftes make i det tidigare giftet.»

Vid 9 §.

av herr *Gezelius*, som anført:

Vid bifall till mitt vid 2 kap. 7 och 8 §§ framställda yrkande bör i denna paragrafs fjärde stycke orden »i 2 kap. 10 §» utbytas mot orden i »2 kap. 9 §».

6 KAP.

Vid rubriken.

av herr *Gezelius*, som anført:

Ordet »separation» såsom uttryck för äktenskaplig sammanlevnads hävande har jag från flera synpunkter ansett mindre lämpligt och därför

böra utbytas mot ordet »hemskillnad», som i analogi med äktenskapsskillnad och boskillnad utan svårighet torde vinna burskap i språket.

Rubriken till 6 kap. bör i enlighet härmed erhålla följande lydelse:

»Om hemskillnad och äktenskapsskillnad.»

Därjämte borde ordet separation utbytas mot ordet hemskillnad i samtliga förevarande lagförslag på sätt härvid fogade bilaga utvisar. (Bil. A.)

samt av herrar *af Ekenstam, Söderbergh, Trana, Stårner* och *Alexanderson*, som instämt uti vad herr Gezelius här ovan anför.

Vid 1 §.

av herrar *Persson* i Norrköping och *Lindqvist* i Stockholm, som anför:

Lagberedningen har anförts synnerligen bärande skäl för att separation skall erhållas när tvenne makar därom äro överens samt att vid sådant förhållande undersökning eller prövning av skälen därför icke må ifrågakomma av domstol eller annan myndighet. Den gemensamma viljeförklaringen från de i övrigt oense makarna om att erhålla skilsmässa anses utgöra en synnerligen stark presumtion för att äktenskapet är ohållbart och krav på ett ytterligare förebringande av bevisning innebär en onödig och ofta hänsynslös hårdhet mot de i de flesta fall redan förut hårt prövade makarna. På grund härav ha vi icke kunnat biträda den av lagutskottet vidtagna förändringen av Kungl. Maj:ts förslag till 6 kap. 1 §, första delen. Denna förändring torde nämligen i praktiken kunna komma att innebära ej blott en lystringssignal till parterna som vilja separation utan även i viss mån presumera en rätt för såväl domstol som medlare att ingå i undersökning om och prövning utav huruvida, enligt deras uppfattning, tillräcklig »djup och varaktig söndring» föreligger eller ej. Vi yrka alltså,

att riksdagen måtte, i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, besluta att 6 kap. 1 § skall erhålla följande lydelse:

»Makar, som finna sig ej kunna fortsätta den äktenskapliga sammanlevnaden, äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation).»

Vid 2 §.

av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*, som med instämmande i huvudsak av herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping, anført:

I denna paragraf stadgas rätt för den ena maken att erhålla separation under följande förutsättningar:

a) då andra maken gör sig skyldig till *grov försummelse av sin plikt att försörja maka eller barn*,

b) då andra maken eljest *i märklig mån eftersätter sina plikter mot familjen*,

c) då andra maken är *hemfallen åt missbruk av rusgivande medel*,

d) då andra maken *för ett lastbart liv*, samt

e) då på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak *uppstått djup och varaktig söndring mellan makarne*.

I den sålunda medgivna rätten till separation göres emellertid den väsentliga inskränkningen, att separationen ej får beviljas, där med hänsyn till den sökande makens eget förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

Lagberedningen, som något olika formulerat inskränkningen i rätten till separation å ena sidan för fallen a)—d) och å andra sidan för fallet e), anförde till stöd för den föreslagna begränsningen bl. a. följande:

»Att göra regeln om rätt till separation av förevarande anledningar (= fallen a)—d) här ovan) alldeles ovillkorlig har dock icke ansetts tillrådligt. Det kan i följd av särskilda omständigheter hända, att en förseelse av sådan art som här avses, i något fall icke är ägnad att inverka vidare störande på det äktenskapliga livet eller i allt fall icke bör grundlägga rätt för den skyldiges make att vinna separation. Så t. e. kan det, om den som är hemfallen åt dryckenskap blivit internerad på en vårdanstalt, vara lämpligt att avvakta resultatet av den kur han där får genomgå, innan separation medgives. Anledning att vägra separation kan ock vara, att den som framställer påstående därom, själv givit anledning till den andres förseelse eller deltagit däri eller gjort sig skyldig till samma eller liknande förhållande. — — — Det kan — — — icke vara riktigt, att den, vilken själv genom sådan förseelse som i första stycket omförmåles, eller genom annat sitt förhållande övervägande är anledning till att äktenskapet fått den angivna gestaltningen, skall få en ovillkorlig rätt att mot den andres vilja tilltvinga sig separation och med hänsyn till stadgandet i 3 § i följd därav även äktenskapsskillnad.»

Såväl mot lagberedningens som mot propositionens och utskottets förslag i ifrågavarande avseende synes den anmärkningen kunna framställas, att makes rätt att erhålla separation därigenom inskränkts på ett sätt, som i tillämpningen lätt kan leda till obillighet och hårdhet mot den som söker separation. Om nämligen den ena maken gjort sig skyldig till »grov försummelse» av sina plikter eller är »hemfallen åt missbruk av rusgivande medel» eller »för ett lastbart liv», måste detta enligt vårt förmenande innebära en så väsentlig rubbning av grundvalarna för den äktenskapliga sammanlevnaden, att den andra maken bör tillerkännas ovillkorlig rätt att få denna åtminstone provisoriskt hävd. Den omständigheten att den separationssökande maken själv icke kan sägas vara utan all skuld utgör icke en tillräcklig anledning för samhället att genom sina myndigheter tvångsvis uppehålla en förbindelse som under angivna förhållanden måste te sig som »en vrångbild av ett äktenskap». Detsamma synes även gälla för det fall, att, utan grov förseelse å någondera makens sida, mellan makarne uppstått »djup och varaktig söndring». Den ena makens uppgift att samlivet med den andra under angivna förutsättning är outhärdligt bör enligt vår mening tillerkännas vitsord. En domstols möjligheter att i mål av dylik ömtålig art skilja sant från osant och tränga till bottnen av skuldfrågan äro givetvis mycket begränsade; och ett rättens utslag att det »skäligen kan fordras, att sammanlevnaden skall fortsättas», måste därför ej sällan komma att te sig såsom verklig grymhet mot den separationsyrkande. Särskilt skulle detta bliva fallet, då denne, kanske till följd av de olyckliga förhållandena inom äktenskapet, vänt sin håg åt annat håll samt domstolen möjligen i anledning härav skulle finna honom »på grund av sitt eget förhållande» ej förtjäna att få sin ansökan beviljad.

För övrigt må i detta sammanhang erinras, att separation ingalunda är detsamma som äktenskapsskillnad. »Separationen skall», säger lagberedningen, »väsentligen tjäna det ändamål att giva makarne tillfälle att lugnt överväga, huruvida en ifrågasatt skilsmässa verkligen kommer till stånd. Intet hindrar emellertid, att den kommer till användning, utan att syftet är att vinna äktenskapsskillnad. Sålunda kan den begagnas för att bereda ena maken, särskilt hustrun, skydd mot den andra och rätt till erhållande av understöd av denne.» Det sålunda angivna syftet med separationsinstitutet kan lätt komma att förfelas, om rätten till separation i så hög grad som i förslaget skett göres beroende av domstolens diskretionära prövning.

Mot den av oss här företrädde meningen kan ej med fog invändas, att dess tillämpande skulle leda till »allmän löslighet i de äktenskapliga förhållandena» eller »förringande av äktenskapets helgd» eller dylikt. Kra-

vet på föregående medling, tvånget att styrka vissa särskilt angivna förhållanden för att separation må erhållas och nödvändigheten att låta åtminstone ett år efter separationens beviljande förflyta, innan skilsmässa kan begäras, böra nämligen tillsammans utgöra en mycket effektiv tygel på lättsinne och förhastande i dylika allvarliga angelägenheter.

Vi föreslå alltså,

att förevarande lagrum måtte erhålla följande ydelse:

»Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att försörja andra maken eller barnen, eller åsidosätter han eljest i märklig mån sina plikter mot dem, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, äge andra maken vinna separation.

Har på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak uppstått djup och varaktig söndring mellan makarne, och vill endera erhålla separation, vare därtill berättigad.»

samt av herrar *Söderbergh* och *Stärner*, som förenat sig med herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte* i ovanstående reservation.

Vid 4 §.

av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*, som, med instämmande i huvudsak av herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping, anført:

Beträffande denna paragraf hava två av lagrådets ledamöter avgivit följande yttrande:

»I enlighet med vad vid 2 § blivit av oss erinrat hemställes om utslutande av den gjorda begränsningen av den huvudsakligen skyldiga makens rätt att vinna äktenskapsskillnad efter det sammanlevnaden faktiskt varit på grund av söndring hävd tre år. Föreligger berörda faktum, synes därutöver icke erfordras bevisning om söndringens allvarliga karaktär. Någon förhoppning om förbättring av makarnas inbördes förhållande och åstadkommande av en tillfredsställande sammanlevnad torde då ej längre vara för handen.»

I anslutning till det sålunda gjorda principuttalandet och under åberopande jämnväl i tillämpliga delar av vad vi här ovan anfört i reservationen vid 2 § föreslå vi,

att nu förevarande paragraf måtte erhålla följande lydelse:

»Där makar utan dom å separation på grund av söndring leva åtskilda sedan minst tre år, äge en var av dem vinna äktenskapsskillnad.»

samt av herrar *Söderbergh* och *Stärner*, som förenat sig med herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte* i ovanstående reservation.

Vid § 7.

av herr *Gezelius*, som anfört:

Vid bifall till mitt vid 2 kap. 7 och 8 §§ framställda yrkande bör i denna paragraf orden »i 2 kap. 10 §» utbytas mot orden »i 2 kap. 9 §».

7 KAP.

Vid 8 §.

av herr *Lindhagen*.

2:o) Lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning.

Vid 2 §.

av herr *Valerius Olsson*, som anfört:

Herr *Rydholm* har i sin motion föreslagit, att orden »15 och 16 kap. Kyrkolagen» skola utgå eller ock förses med tillägget: »i vad de strida mot denna lag». Emot upphävandet av 15 och 16 kap. Kyrkolagen hava även domkapitlen i Uppsala, Växjö och Lund samt hovkonsistoriet uttalat sig. Lagutskottet framhåller häremot, att, »då förhållandet mellan den borgerliga och kyrkliga lagens motstridande regler aldrig blivit på lagstiftningens väg klarlagt, hava missförstånd och osäkerhet uppstått i rättstillämpningen», och att »ett bifall till motionärens förslag skulle medföra,

att en dylik oklarhet bleve bestående även för framtiden». Då emellertid i den nu föreslagna äktenskapslagstiftningen klara bestämmelser på detta område givas, synes en sådan oklarhet icke behöva befaras. Där-
emot torde förslaget att fullständigt upphäva två hela kapitel i Kyrkolagen vara ägnat att väcka stora betänkligheter, framför allt från synpunkten av det värde, dessa kapitel äga genom betonandet av äktenskapets etiska grundval.

I anledning härav har jag ansett, att utskottet bort föreslå,

att orden »15 och 16 kap. Kyrkolagen» skulle för-
ses med tillägg: »i vad de strida mot denna lag».

Vid 4 §.

av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*, som, med instämmande i huvudsak av herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping, anført:

Lagutskottet har i anslutning till lagberedningens och den kungl. propositionens förslag hemställt om de s. k. ofullkomnade äktenskapens utmönstrande ur lagen. Lämpligheten av en sådan åtgärd kan emellertid på goda grunder ifrågasättas.

Till stöd för densamma har till en början åberopats, att de ofullkomnade äktenskapen icke höra hemma i ett modernt rättssystem, enär enligt ett sådant för uppkomsten av ett äktenskap måste förutsättas, att mannen och kvinnan avgiva på äktenskapets omedelbara ingående riktade, fria och ovillkorliga viljeförklaringar och detta i en form, som garanterar såväl uppriktigheten och allvaret hos deras avsikter som nödig publicitet åt det nya rättsförhållandet. Härvid må emellertid erinras, att lagstiftningen emellanåt kan finna sig föranlåten att i ett eller annat avseende av praktiska skäl bibehålla lämningar av äldre inhemska rätt, oaktat dessa icke fullständigt passa i stycke med det moderna rättssystem, som eljest blivit infört. Ett sådant fall föreligger enligt vårt förmenande just i fråga om de ofullkomnade äktenskapen. Dessa vila på den gamla germanska uppfattningen att för uppkomsten av ett giltigt äktenskap erfordrades trolövnin-
ning och därpå följande könsumgänge. Under åtskilliga hundra år har denna uppfattning varit rotfast hos vårt folk, och icke ens påbudandet av vigsel såsom obligatorisk har kunnat tillintetgöra densamma. Bakom denna uppfattning synes också ligga den i och för sig riktiga tanken att den väsentligaste förutsättningen för tillkomsten av ett äktenskap är att

bägge kontrahenterna frivilligt givit tillkänna en samstämmande vilja att ingå en äktenskaplig förening och därefter satt denna vilja i verket.

Vidare har det sagts, att de ofullkomnade äktenskapen äro äktenskap endast till namnet och ej förenade med äktenskapligt samliv. I detta avseende förtjänar dock nämnas att i flera trakter av vårt land många äktenskap i sitt första, kanske ganska långvariga skede just hava den form, som angives i första punkten av 3 kap. 9 § giftermålsbalken.

Väl är det sant, såsom utskottet anmärker, att förbindelserna i fråga i sin domfästa form äro tvångsäktenskap samt att sådana i och för sig äro stridande mot äktenskapets natur. Men härvid bör dock ihågkommas, först och främst att ett sådant tvångsäktenskap ej förklaras uppkomma, om icke mannen förut *frivilligt* ingått avtal om blivande äktenskap med kvinnan eller *frivilligt* givit henne löfte därom. Då kvinnan i förlitande härpå givit sitt samtycke till könsungänget, synes hennes krav på mannens *förpliktande* till äktenskap kunna stödjas med den gamla regeln att »avtal skola hållas». Särskilt framstår detta krav såsom behjärtansvärt i de fall, då kvinnan av lägersmålet blivit havande. I sådant fall synes det rimligt och överensstämmande med sund hedersuppfattning att lagen skyddar kvinnan mot olyckan att nödgas ogift föda barn och sedan, ensam samt utan en gift kvinnas namn och ställning, draga försorg om sig och barnet. I stället för sådant skydd erbjuder förslaget den övergivna kvinnan rätt till ekonomiskt skadestånd. Men detta surrogat är redan av det skälet mindre tillfredsställande, att det ej lämnar vad kvinnan under dylika förhållanden behöver i nästan lika hög grad som livsförnödenheter, nämligen social upprättelse, något som åtminstone i viss mån beredes henne genom domstols förklaring för äkta hustru

Mot de ofullkomnade äktenskapen har ytterligare invänts, att bestämmelserna härom missbrukats, i det att käranden ofta begagnat sig därav mindre för att skaffa sig själv upprättelse än för att hindra den andra parten, med vilken han sedan mycket lång tid icke haft något gemensamt, från att ingå äktenskap med annan. Riktigheten av nämnda sakförhållande bestrides icke. Men det får ej förbises, att även en skadeståndsrätt, sådan som i den kungl. propositionen föreslås, kan av hämndlystna personer missbrukas i trakasseringsssyfte säkerligen i minst lika stor utsträckning som stadgandena om ofullkomnade äktenskap.

Utskottet har slutligen åberopat, att de nu gällande reglerna om ofullkomnade äktenskap hava ringa praktisk betydelse, i det att de sällan tagits i bruk. Riktigheten av detta påstående torde dock kunna ifrågasättas. Även om det kan sägas, att hävdade kvinnor jämförelsevis sällan söka erhålla domstols förklarande, att de äro »äkta hustrur» eller att åt

dem givet äktenskapslöfte är »bevist och gällande», så är därmed ingenting ådagalagt om frekvensen av sådana ofullkomnade äktenskap, som omförmälas i första delen av 3 kap. 9 § giftermålsbalken (»hävdar man sin fästekvinna, då är det ett äktenskap, som skall fullkomnas med vigsel, evad trolovningen är med eller utan villkor, ändå att sanma villkor ej fullgjorda äro»). För övrigt synes det uppenbart, att det ligger en stor praktisk betydelse redan i tillvaron av en lagbestämmelse, som om nyss berörda förhållande uttalar att det är ett äktenskap. Såsom lagutskottet också medgiver, är det antagligt, att en dylik bestämmelse verkar skärpande på folkets ansvarskänsla och hedersbegrepp. Det torde ej kunna förväntas, att de i den kungl. propositionen föreslagna skadeståndsbestämmelserna i tillnärmelsevis samma mån skola kunna utöva en dylik hälsosam verkan.

Oaktat vi således anse, att den åskådning, som funnit sitt uttryck i reglerna om s. k. ofullkomnade äktenskap, icke förtjänar att alldeles utmönstras ur rättssystemet, medgiva vi gärna, att dessa regler i sin nuvarande form äro ej blott något oklara, utan även mindre väl avpassade för nutidens förhållanden. Exempelvis synes det kunna ifrågasättas, om giftorätt under några förhållanden bör äga rum i äktenskap av ifrågasvarande slag, och vidare torde skilsmässa i desamma kunna äga rum under väsentligt mindre betungande former än för närvarande medgives. Frågan härom synes emellertid lämpligen böra bliva föremål för ytterligare utredning, därvid eventuellt även må tagas under överbägende andra möjligheter att bereda en av sin trolovade överbägiven, havande kvinna ej blott ekonomisk, utan även ideell och social upprättelse. Då lagberedningen för närvarande lärer vara sysselsatt med utarbetande av lagbestämmelser i syfte att närmare reglera de utom äktenskap födda barnens rättsliga ställning, förefaller det lämpligt, att beredningen får i uppdrag att i sammanhang härmed jämväl taga den här ovan omhandlade frågan under överbägende. Vi hava därför vid utskottets hemställan under C) reservationsvis framställt yrkande i sådant syfte. Då det emellertid skulle vara oegentligt att, därest berörda yrkande vinner riksdagens bifall, på samma gång alldeles avskaffa alla bestämmelser om ofullkomnade äktenskap för att måhända sedermera, när lagberedningens utredning och förslag inkommit, i en eller annan form återinföra dem, har det synt oss lämpligt, att i avbidan på den sålunda väntade nya lagstiftningen i promulgationslagen till lagen om äktenskaps ingående och upplösning giva de gamla stadgandena om ofullkomnade äktenskap en något längre tids giltighet än i förslaget skett. Tre år torde i sådant avseende vara en tillräcklig tidsrymd. Och då följaktligen under den sålunda ifrågasatta tiden skadestånds-

bestämmelserna i 1 kap. 3 § av den nya lagen om äktenskaps ingående och upplösning skulle komma att gälla parallellt med nu förordade övergångsbestämmelse, synes det lämpligen böra föreslås, att kvinna, som av domstol tillerkänts skadestånd enligt 1 kap. 3 § i den nya lagen, ej skall vara berättigad att på grund av den äldre lagstiftningen bliva förklarad för äkta hustru eller få äktenskapslöfte förklarad fast.

Vi hemställa alltså,

att nu förevarande lagrum måtte erhålla följande lydelse:

»Har före den 1 januari 1919 man hävdad sin fästekvinna eller hävdad kvinna under äktenskapslöfte eller avlat barn med kvinna i lönskaläge, därå sedan fästning följt, skall, i avseende å sådan förbindelse äldre lag gälla; dock att upplösning av förbindelse med fästekvinna skall, evad den blivit av rätten stadfast eller ej, ske i den ordning, som är stadgad i förordningen den 3 april 1810 angående fullbordande av äktenskap med kvinna, som blivit lägrad under äktenskapslöfte.

Vill någon mot äktenskap göra gällande hinder på grund av förbindelse, som nu är sagd, och har ej förbindelsen blivit av rätten stadfast eller mannen låtit kyrktaga kvinnan såsom sin fästekvinna, skall i avseende därå tillämpas vad äldre lag stadgar om jäv mot äktenskap.

Kvinna, som av domstol tillerkänts skadestånd enligt 1 kap. 3 § lagen om äktenskaps ingående och upplösning, äge ej åtnjuta sådan rätt, som i 3 kap. 9 eller 10 § eller 5 kap. 1 § giftermålsbalken sägs.»

Vid 8 §.

av herr *Petersson* i Lidingö villastad, som hänvisat till det förslag om ändrad lydelse av denna §, som han framställt i sammanhang med sin reservation vid 1 kap. 1 § lagen om äktenskaps ingående och upplösning.

4:o) Lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken.

20 KAP.

Vid 3 §.

av herr *Gezelius* som anført:

Då olika omständigheter kunna och böra vara bestämmande vid avgörande av frågan om vilken vårdnaden om barnen bör tillkomma och vilken förvaltningen av deras ekonomi lämpligen bör anförtros, synes mig ett ovillkorligt stadgande därom, att den av makarna, som skall hava vårdnaden om barnen, även skall vara deras förmyndare, icke vara tillfredsställande.

Jag har därför ansett att denna paragraf bort hava följande lydelse:

»Går föräldrarnas äktenskap åter eller vinna de separation eller äktenskapsskilnad, vare den barnens förmyndare, som rätten finner lämpligt därtill förordna.»

samt av herrar *af Ekenstam* och *Trana*, vilka instämt uti vad herr *Gezelius* här ovan yrkat.

5:o) Lag om ändrad lydelse av 10 kap. 8 och 29 §§ samt 13 kap. 1 § rättegångsbalken.

13 KAP.

Vid 1 §.

av herr *Gezelius*, som anført:

Under hänvisning till vad jag yrkat vid 2 kap. 7 och 8 §§ av lag om äktenskaps ingående och upplösning har jag ansett att denna paragraf bör erhålla följande lydelse:

»Nu vill kärande — — — (lika med utskottets förslag) — — — som i 2 kap. 7 och 8 §§ av lagen om äktenskaps ingående — — — (lika med utskottets förslag) — — — 1 januari 1916.»

6:o) **Lag om ändrad lydelse av 31 § i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.**

av herr *Gezelius*, som anfört:

Under hänvisning till vad jag yrkat vid 2 kap. 7 och 8 §§ av lag om äktenskaps ingående och upplösning, har jag ansett att denna paragraf bör erhålla följande avfattning:

»Dessa äro — — — (lika med utskottets förslag)
— — — som i 2 kap. 7 och 8 §§ av lagen — — —
(lika med utskottets förslag) — — — — 1 januari 1916.»

12:o) **Lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.**

1 KAP.

Vid 2 §.

av herr *Gezelius*, som anfört:

Under hänvisning till vad jag yrkat vid 2 kap. 7 och 8 §§ av lag om äktenskaps ingående och upplösning har jag ansett att denna paragraf bör erhålla följande lydelse:

»Vill — — — (lika med utskottets förslag)
— — — efterrättelse.
Ej må — — — (lika med utskottets förslag)
— — — av vilka den ene är den andres syskons avkom-
ling eller varit gift — — — (lika med utskottets för-
slag) — — — led.»

3 KAP.

Av herr *Gezelius*, som anfört:

Under hänvisning till vad jag här ovan vid 6 kap. av lag om äkten-
skaps ingående och upplösning yrkat och med hänsyn till av förevarande
lag berörda internationella rättsförhållanden har jag ansett,

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 9 saml. 29 häft. (Nr 32.)

att 3 kapitlets rubrik bort hava följande avfattning: »Om äktenskapsskillnad och hemskillnad. (Separation.)» samt 1 § erhålla följande lydelse:

»Talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad (separation) mellan utländska undersåtar må här i riket upptagas, om den make, mot vilken talan väckes, här har sitt hemvist. Lag samma vare, om makarna samtidigt haft hemvist inom riket, men den make, mot vilken talan väckes, övergivit den andre eller, efter det orsak till skillnad uppstått, flyttat ur riket.

Är enligt lagen i den stat, makarna tillhöra, åt inländsk myndighet förbehållet, i allmänhet eller för vissa fall, att pröva talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad mellan sagda stats undersåtar, må ej, i strid mot dylikt förbehåll, sådan talan här i riket upptagas, med mindre fråga är om skillnad eller hemskillnad i äktenskap, som i makarnas hemland anses ej vara i behörig form avslutat.»

dels vid punkt C) av utskottets hemställan:

av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*, som, med instämmande i huvudsak av herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping, anført:

Åberopande vad vi här ovan i vår vid utskottets hemställan under A) 2:o) fogade reservation anført få vi hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av herr *Lundgrens* m. fl. motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, i sammanhang med behandlingen av frågan om reglering av de utom äktenskap födda barnens rättsliga ställning, låta verkställa utredning, på vilket sätt genom lagstiftningens försorg ej blott ekonomiskt skadestånd utan jämväl upprättelse i andra avseenden lämpligen må kunna beredas sådana barns mödrar, särskilt i de fall, då hävdandet skett under trolövnin eller under äktenskapslöfte, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Bil. A.

Lag om äktenskaps ingående och upplösning.

2 KAP.

Om hinder mot äktenskap.

2 §.

Den, som är under tjuguet år och ej förut varit gift, må ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke.

Är den ene av föräldrarna död eller sinnessjuk eller sinnesslö, eller kan yttrande från den ene ej utan märklig omgång eller tidsutdräkt inhämtas, vare den andres samtycke tillfyllest. Är sådant fall för handen beträffande båda föräldrarna, tage den trolovade samtycke av förmyndaren, eller, där särskild förmyndare ej är nämnd, av annan giftoman, som rätten eller domaren på anmälan förordnar.

Hava föräldrarna vunnit hemskillnad eller är deras äktenskap upplöst, vare allenast den av föräldrarna giftoman, som har vårdnaden om barnet. Samma lag vare med avseende å barn utom äktenskap.

4 KAP.

Om äktenskaps ingående.

1 §.

Äktenskap ingås genom kyrkligt eller borgerligt giftermål.

2 §.

Kyrkligt giftermål må äga rum:
inom svenska kyrkan, om båda de trolovade äro medlemmar av kyrkan eller den ene är medlem därav och den andre tillhör annat kristet trossamfund; och

inom främmande trossamfund, om Konungen förklarar dess prästerskap äga att förrätta giftermål samt antingen båda de trolovade äro medlemmar av samfundet eller, där samfundet är kristet, den ene är medlem därav och den andre av annat kristet trossamfund.

Vad nu är sagt om medlem av svenska kyrkan skall icke tillämpas å den som ej är döpt.

Konungen äger förordna, att medlem av utländskt evangeliskt-luterskt trossamfund skall hava samma rätt till kyrkligt giftermål som medlem av svenska kyrkan.

3 §.

Till kyrkligt giftermål inom svenska kyrkan äga de trolovade välja den präst inom kyrkan de själva åstunda; dock vare annan ej skyldig förrätta giftermål än präst i församling, av vilken endera är medlem.

Inom främmande trossamfund förrättas giftermål av därtill behörig präst inom samfundet.

4 §.

Med borgerligt giftermål må äktenskap ingås, evad de trolovade kunde erhålla kyrkligt giftermål eller ej.

5 §.

Behörig att förrätta borgerligt giftermål är, i stad, lagfaren ledamot av magistraten eller, där magistrat ej finnes, ordföranden i den för staden särskilt tillsatta styrelse och, på landet, kronofogden ävensom, där Konungen för visst område det medgiver, den, som Konungens befallningshavande särskilt förordnar till giftermålsförrättare.

Borgerlig giftermålsförrättares åliggande att förrätta giftermål är ej beroende därav, att någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans tjänstgöringsområde.

Är kronofogde bosatt i stad, äge han jämväl inom staden förrätta giftermål, men vare ej pliktig därtill, med mindre någon av de trolovade har sitt hemvist inom fögderiet.

6 §.

Är ej sådant fall för handen, varom i 3 kap. 6 § sägs, må giftermål ej ske, med mindre lysning är fullbordad; och varde giftermål ändå vägrat, om hinder mot äktenskapet är giftermålsförrättaren kunnigt. Utan

lysningens bevis må ej annan förrätta giftermål än präst, som fört kyrkoböckerna där lysning skett.

Har lysning blivit fullbordad, men är giftermål ej förrättat inom tre månader därefter eller, där de trolovade eller endera tillhör den nomadiserande lappbefolkningen, inom ett år, må giftermål ej vidare på den lysning ske.

7 §.

Vilja de trolovade ingå äktenskap utan föregående lysning, efter ty i 3 kap. 6 § sägs, åligge trolovad, som är kyrkobokförd i svensk församling, att, där giftermålsförrättaren ej för den församlings böcker, förete äktenskapsbetyg; och skall i övrigt i fråga om villkor för giftermålsförrättande vad i 3 kap. 2 och 3 §§ är beträffande lysning stadgat äga motsvarande tillämpning.

8 §.

Giftermål förrättas i släktingars eller andra vittnens närvaro.

Vid giftermålet skola de trolovade, samtidigt tillstådes inför giftermålsförrättaren, på hans fråga avgiva sitt ja och samtycke till äktenskapet samt därpå av honom förklaras för äkta makar.

I övrigt lände till efterrättelse, vid giftermål inom svenska kyrkan föreskrifterna i kyrkohandboken, vid giftermål inom främmande trossamfund dess kyrkobruk och vid borgerligt giftermål de bestämmelser, som varda av Konungen meddelade.

Präst, som förrättat giftermål, give makarna ofördröjligen bevis där-om. Vad vid borgerligt giftermål förekommit, skall upptagas i särskilt protokoll enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar.

9 §.

Giftermål vare utan verkan, om det ej förrättats av präst, som äger behörighet att förrätta giftermål, eller av borgerlig giftermålsförrättare eller om därvid ej så tillgått, som i 8 § andra stycket är föreskrivet; men ej skall giftermål anses ogilt, förty att eljest icke så förfarits, som i 8 § är sagt, eller giftermålsförrättaren överskridit sin behörighet eller vederbörlig lysning ej föregått.

5 KAP.

Om återgång av äktenskap.

2 §.

Var make vid äktenskapets ingående sinnessjuk eller sinnesslö, gånge äktenskapet på hans talan åter. Har han ej yrkat återgång inom sex månader från det sjukdomen blev botad, vare sin rätt till talan förlustig.

Hade andra maken vid äktenskapets ingående ej kunskap om sinnessjukdomen eller sinnesslöheten, äge jämväl han vinna återgång, så framt han väcker talan inom sex månader från det han fick sådan kunskap och sist inom tre år från äktenskapets ingående; dock att talan om återgång för sinnessjukdom ej må anställas, sedan sjukdomen blivit botad.

3 §.

Äktenskap gånge ock på makes yrkande åter:

1. om han vid äktenskapets ingående befann sig i tillfällig sinnesförvirring eller annat sådant tillstånd, som utesluter rättslig handlingsförmåga;

2. om han av misstag låtit i äktenskap förena sig vid annan än sin trolovade eller utan att vilja ingå äktenskap;

3. om honom ovetande andra maken vid äktenskapets ingående led av fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, könssjukdom i smittosamt skede eller spetälska eller var obotligt vanför till äktenskap;

4. om han bedragits till äktenskapet, därigenom att han blivit av andra maken genom falsk uppgift eller svikligt förtigande vilseledd angående vem denne är eller angående sådana omständigheter rörande hans tidigare liv, som skäligen bort avhålla den bedragne från äktenskapets ingående; eller

5. om han blivit tvungen till äktenskapet.

Återgång äge ej rum, där ej maken instämt sin talan inom sex månader, sedan tillstånd, som i 1 sägs, upphörde eller han fick kunskap om återgångsskäl, varom i 2, 3 eller 4 förmåles, eller blev fri från tvång, som i 5 avses; och må talan om återgång ej i något fall väckas, sedan tre år förflutit från äktenskapets ingående.

Talan om återgång må ej heller anställas för könssjukdom, där maken ej blivit smittad och sjukdomen ej längre är i smittosamt skede, eller för annan sjukdom, sedan den blivit botad.

5 §.

Då äktenskap återgår, skall vid bodelningen så anses, som om den egendom, en var av makarna vid äktenskapets ingående infört i boet eller efteråt förvärvat genom arv, gåva eller testamente, varit den makes enskilda.

6 §.

Sker återgång jämlikt 1 §, och var ena maken vid äktenskapets ingående i god tro men den andre ej, äge den förre rätt till skadestånd, efter ty med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt.

Vinner make återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid äktenskapets ingående känd för andra maken, njute ock den make, på vars talan äktenskapet går åter, skadestånd, som nyss är sagt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspråk på skadestånd skall, där fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till återgången träffat, vid talans förlust framställas i målet om återgång.

8 §.

Går äktenskap åter jämlikt 1 §, och var mannen vid äktenskapets ingående i god tro men hustrun ej, eller vinner mannen återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid äktenskapets ingående känd för hustrun, varde, där mannen i målet om återgång det äskar, förbud henne meddelat att vidare bära hans namn.

6 KAP.

Om hemskillnad och äktenskapsskillnad.

1 §.

Makar, som finna sig på grund av mellan dem uppkommen djup och varaktig söndring ej kunna fortsätta sammanlevnaden, äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (hemskillnad).

2 §.

Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att försörja andra maken eller barnen, eller åsidosätter han eljest i märklig mån sina plikter mot dem, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, äge andra maken vinna hemskillnad, där ej med hänsyn till den makes eget förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

Har på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak uppstått djup och varaktig söndring mellan makarna, och vill endera erhålla hemskillnad, vare därtill berättigad, där ej med hänsyn till hans förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

3 §.

Hava makar efter vunnen hemskillnad levat åtskilda ett år, och är sammanlevnaden ej heller därefter upptagen, varde på talan av endera dömt till äktenskapsskillnad.

4 §.

Där makar utan dom å hemskillnad på grund av söndring leva åtskilda sedan minst tre år, äge en var av dem vinna äktenskapsskillnad; dock må ej till skillnad dömas, där blott ena maken vill skiljas och med hänsyn till den makes förhållande eller andra särskilda omständigheter äktenskapet finnes skäligen icke böra på hans talan upplösas.

7 §.

Har ena maken, i strid mot vad i 2 kap. 10 § är stadgat, ingått nytt gifte, äge andra maken vinna äktenskapsskillnad, så framt han anställer talan därom inom sex månader från det han fick kunskap om det nya giftermålet.

14 §.

När till hemskillnad blivit dömt, skall boet skiftas. Om sådant skifte samt om påföljd av underlåtenhet att före skiftet betala gäld, så ock om förvaltning av enskild och samfällid egendom intill dess skifte sker skall i tillämpliga delar gälla vad i lagen om boskillnad är i nämnda hänseenden stadgat för makar, som vunnit boskillnad; och äge å makar, som vunnit hemskillnad, jämväl tillämpning vad i samma lag för det fall, att boskillnad sökts, finnes föreskrivet om samfällid egendoms avskiljande från boet, om undanskiftande för gäld samt om makes betalningsrätt för vederlagsfordran.

Erfordras för skiftet att boet upptecknas, meddele rätten eller domaren, där endera maken det åskar, förordnande för magistratsperson, kronofogde, länsman, rättens betjänt eller annan lämplig person att utan dröjsmål förrätta uppteckning av boets tillgångar och skulder. Det åligger makarna att under edsförpliktelse redligen uppgiva allt som till boet hör, och skall beträffande makes skyldighet att edfästa bouppteckningen vad i lagen om boskillnad är i sådant hänseende stadgat äga motsvarande tillämpning.

Vad i lagen om boskillnad stadgas om utmätning för gäld skall intill dess skifte sker lända till efterrättelse; dock att för gäld, som avses i 11 kap. 5 § giftermålsbalken, ej må utmätas annan egendom än den, varöfver hustrun ägde råda, när hemskillnaden beviljades.

15 §.

Efter dom å hemskillnad råde hustrun sitt gods själv, med den inskränkning, som av stadgandena i 14 § föranledes; och vare all egendom, som make efter domen genom arv, gåva, testamente eller annorledes förvärvar, så ock all gäld, som make därefter gör, ansedd såsom hans enskilda.

16 §.

Hustru vare ej pliktig att med egendom, som hon efter dom å hemskillnad förvärvar, betala under äktenskapet därförut gjord gäld, utan så är

att hon själv ådragit sig gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden utgöres av böter eller skadestånd för brottslig gärning. För gäld, som avses i 11 kap. 5 § giftermålsbalken, vare hon ansvarig allenast med egendom, varöver hon ägde råda, när hemskillnaden beviljades.

18 §.

Varder enligt 2 § första stycket dömt till hemskillnad, och är boet ringa, äge rätten, på yrkande av den make, som vinner hemskillnad, förordna att han må vid skiftet från samfällda boet uttaga nödigt bohag ävensom arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring, ändå att därigenom den andres lott skulle lida inskränkning.

19 §.

Å makar, som blivit i äktenskapet skilda, skall vad i 14 och 16 §§ är stadgat för makar, som vunnit hemskillnad, äga motsvarande tillämpning, så framt ej förut blivit dömt till boskillnad eller hemskillnad.

21 §.

Ändå att makar vunnit hemskillnad, åligge en var av dem att efter sin förmåga och den andres behov bidraga till dennes tillbörliga underhåll; dock må, där ena maken huvudsakligen bär skulden till hemskillnaden, den andre ej förpliktas giva underhållsbidrag, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

23 §.

När hemskillnad eller äktenskapsskillnad meddelas, förordne rätten tillika, vilken av makarna skall hava vårdnaden om barnen eller, om ej alla barnen böra stå under ena makens vårdnad, huru de skola fördelas mellan makarna. Äro makarna ense, give rätten sitt beslut i överensstämmelse med vad de önska, så framt det ej är uppenbart stridande mot barnens bästa; åsämjas de ej, bestämme rätten, efter ty med hänsyn främst till barnens bästa finnes skäligt. Bär ena maken huvudsakligen skulden till skillnaden, och äro de lika skickade att hava vårdnaden om barnen, vare den andre närmast därtill.

Innan förordnande, som nu är sagt, meddelas, varde, när anledning därtill förekommer, yttrande inhämtat från barnavårdsnämnden.

Make, som ej har vårdnaden om barnen, må ej betagas tillfälle till umgänge med dem, med mindre särskilda omständigheter därtill föranleda. Nöjes han ej åt vad andra maken härutinnan bestämmer, skilje rätten dem emellan.

24 §.

Under hemskillnad eller efter äktenskapsskillnad åligge makarna att var efter sin förmåga deltaga i kostnaden för barnens underhåll. Där make ej fullgör sin skyldighet genom underhåll av barn, som står under hans vårdnad, vare han pliktig utgiva underhållsbidrag.

26 §.

Hava makar med avseende å förestående hemskillnad eller äktenskapsskillnad träffat avtal om skifte av boet eller vad med skiftet äger samband, om skadestånd eller om bidrag till makes eller barns underhåll, vare det gällande.

Avtal, som ej under hemskillnad slutits, må likväl, så vida det är uppenbart obilligt för ena maken, på hans talan av rätten jämkas. Sådant klander skall vid talans förlust väckas sist i skillnadsmålet, där äktenskapsskillnad sker jämlikt 3 §, men eljest sist inom ett år från det skillnad i äktenskapet meddelades.

Vad makar avtalat om bidrag till barns underhåll utgöra ej heller i något fall hinder för rätten att, på endera makens yrkande, annorledes förordna därom, så framt avtalet är uppenbart stridande mot barnens bästa eller förhållandena blivit väsentligt ändrade.

Under hemskillnad må ej makarna mellan sig sluta avtal i annat ämne än nu är sagt, ej heller ena maken bortgiva något till den andre.

27 §.

Flytta makar, som vunnit hemskillnad, åter samman, förfalle verkan av hemskillnaden utom beträffande frågor, om vilka i 14—16 §§ är stadgat.

7 KAP.

Om rättegång i äktenskapsmål.

1 §.

Äktenskapsmål äro mål om återgång av äktenskap, hemskillnad och äktenskapsskillnad, så ock mål, däri tvisten är huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra.

4 §.

Äktenskapsmål instämnes till rätten i den ort, där svaranden har sitt hemvist. Har han ej hemvist inom riket, höre målet till rätten i den ort, där mannen och kvinnan sist haft gemensamt hemvist eller, om de ej här haft sådant, där kärandens hemvist är. Skall talan föras mot såväl mannen som kvinnan, vare den rätt behörig, där båda eller endera har sitt hemvist eller, om ingendera här har sådant, där de sist haft gemensamt hemvist. Finnes ej behörig domstol, efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms rådstuvurätt.

Vilja båda makarna erhålla hemskillnad enligt 6 kap. 1 § eller äktenskapsskillnad enligt 6 kap. 3 eller 4 §, göre ansökan därom hos den rätt, som enligt första stycket är laga domstol i mål mot dem bägge.

Fråga om återgång eller skillnad för brott, därför ansvar yrkas, må ock väckas vid den rätt, där brottmålet är anhängigt.

8 §.

Mål om hemskillnad varde ej till prövning upptaget, såframt det ej visas, att medling mellan makarna företagits av präst i svensk församling, där makarna eller endera är kyrkobokförd, eller av präst inom sådan församling av främmande trosbekännare, som har rätt till offentlig religionsövning, och som makarna eller endera tillhör, eller ock av häradshövdingen eller i stad rättens ordförande eller av annan som han i anledning av makes framställning utsett att företaga medlingen.

Yrkas hemskillnad jämlikt 6 kap. 2 § må likväl rätten, ehuru medling ej skett, upptaga målet, när skäl därtill äro. Finner rätten i sådant fall att tillfälle till medling bör beredas, skall målet uppskjutas och lämplig person utses till medlare; och varde makarna kallade att sammankomma inför honom. Hörsammas ej kallelsen, eller har av annan orsak medling ej skett före den dag, till vilken målet blivit uppskjutet, äge vidare uppskov för medling ej rum, med mindre båda makarna det äska.

10 §.

När mål om äktenskaps återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad är anhängiggjort, äge rätten eller domaren, där endera maken det äskar, meddela förordnande om boupptecknings förrättande efter ty i 6 kap. 14 § andra stycket är sagt.

12 §.

I mål om återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter ty skäligt finnes, om sammanlevnadens hävande, barnens vård och bidrag av ena maken till den andres eller barnens underhåll, så ock förbjuda makarna vid vite av fängelse eller böter att besöka varandra.

Vid förordnande om sammanlevnadens hävande äge rätten bestämma, vilken av makarna må sitta kvar i hemmet; och äge den make innehava bohaget, där ej rätten beträffande viss egendom annorlunda förordnar. Sådan bestämmelse skall, där till återgång eller skillnad dömes, gälla till dess skifte sker.

Varder beslut, varom i denna paragraf är sagt, under rättegången meddelat, må i händelse av missnöje däröver föras särskild klagan. Beslutet gånge städse utan hinder av förd klagan i verkställighet lika med laga kraft ägande dom, men kan när som helst av rätten återkallas.

13 §.

Då till hemskillnad dömes, äge rätten, på makes yrkande, att för tid, som provas skälig, meddela vitesförbud, varom i 12 § första stycket sägs.

14 §.

Finnes i mål om äktenskaps återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad, att prövning av särskild i sammanhang med huvudsaken förekommande fråga föranleder tidsutdräkt, äge rätten, där det å någondera sidan yrkas, särskilt företaga målet i övrigt till slutligt avgörande.

16 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning över alla där anhängiggjorda hemskillnadsmål, utvisande för varje mål alla sådana åtgärder och av rätten eljest meddelade beslut, som angå boet.

L a g

**om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps
ingående och upplösning.**

5 §.

Är lysning fullbordad före den dag, då nya lagen trätt i kraft, må giftermål på den lysning ske inom tre månader, räknade från sagda dag, eller, där de trolovade eller endera tillhör den nomadiserande lappbefolkningen, inom ett år.

L a g

om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken. 3

Härigenom förordnas, att 8 kap. 1 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vilja man och kvinna göra förord sig emellan före äktenskapet; då skola de det skriftligen och med tvenne vittnen upprätta, innan giftermål sker; omyndig tages och förmyndarens samtycke, på sätt nyss är sagt. Ej må förord göras om annat än makarnas giftorätt eller förvaltningen av hustruns enskilda egendom. Förord må ej heller göras till förfång för dem, som bättre rätt till någonderas egendom å den tid hava. Äktenskapsförord skall öppet ingivas till rätten i den ort, där makarna hava sitt bo och hemvist, eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen och på landet sist å det ting, som infaller näst efter en månad sedan giftermål skett, och låte rätten det i protokollet införas. Är giftermål å annan ort förrättat, och kan förty den lagföljd ej ske, som nu föreskriven är, då skall förord inom sagda tid hos rätten i giftermålsorten företes, och varde det, då makarna till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad, och å landet vid det ting, som näst efter tre månader infaller, till rätter domstol ingivet, med bevis av rätten i giftermålsorten, att det där företett varit. Är ej med förord så förfaret, som nu sagt är; vare det kraftlöst. Var som begär, äge att hos rätten undfå del av äktenskapsförord.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

L a g**om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken.**

20 KAP.

3 §.

Går föräldrarnas äktenskap åter, eller vinna de hemskillnad eller äktenskapsskillnad, vare den barnens förmyndare, som skall hava vårdnaden om dem. Träder han i nytt gifte, skall vad i 1 och 2 §§ sägs om skyldighet för fader eller moder att frånträda förmynderskapet äga motsvarande tillämpning.

L a g**om ändrad lydelse av 15 kap. 21 § samt 22 kap. 8 och 21 §§ strafflagen.**

22 KAP.

8 §.

Gifter sig någon med den, som till följd av sinnessjukdom, tillfällig sinnesförvirring eller annan sådan orsak ej äger rättslig handlingsförmåga, eller ingår någon äktenskap, som på yrkande av andra maken kan för villfarelse eller svek dömas att återgå; straffes med fängelse i minst ett år eller straffarbete i högst fyra år.

Bedrager man genom äktenskapslöfte, som ej fullbordas, kvinna till lägersmål; straffes med fängelse eller böter.

Avgiver någon emot bättre vetande falsk utsaga i sådan försäkran, som enligt lag skall avläggas till utredning angående frihet från äktenskapshinder; dömes till fängelse eller, om han av egen drift återkallar utsagan innan giftermål sker, till böter.

L a g**om ansvar för giftermålsförrättare i vissa fall.**

Med upphävande av 18 § andra stycket i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning förordnas härigenom som följer:

Förrättar särskilt förordnad giftermålsförrättare, som ej är diplomatisk eller konsulär ämbetsman, eller präst i främmande trossamfund, giftermål, då laga hinder mot äktenskapet möter eller utan att lysning eller annat kungörande i stadgad ordning föregått, eller åsidosätter han eljest vad honom i egenskap av giftermålsförrättare åligger; dömes till fängelse i högst sex månader eller böter, högst ett tusen kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

L a g

om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående.

Härigenom förordnas som följer:

Vill någon klaga över beslut angående lysning eller annat kungörande till äktenskap, utfärdande av äktenskapscertifikat eller förrättande av giftermål, må han anföra besvär, där beslutet meddelats av präst inom svenska kyrkan, hos domkapitlet, där det givits av borgerlig giftermålsförrättare, hos Konungens befallningshavande och, där det meddelats av myndighet utom riket eller av kabinettsskreteraren i utrikesdepartementet, hos Konungen i vederbörande statsdepartement. Över domkapitlets eller Konungens befallningshavandes beslut må klagan föras hos Konungen genom besvär, som vid talans förlust skola ingivas eller insändas till vederbörande statsdepartement sist å trettionde dagen från det klaganden erhöll del av beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

L a g

om ändrad lydelse av 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 15:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall hava följande ändrade lydelse:

Mål om antagande av släktnamn;
mål om kyrkobokföring, lysning eller annat kungörande till äktenskap, utfärdande av äktenskapscertifikat, förrättande av giftermål.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.

L a g

om ändring i vissa delar av lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap.

3 KAP.

Om äktenskapsskillnad och hemskillnad (separation).

1 §.

Talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad (separation) mellan utländska undersåtar må här i riket upptagas, om den make, mot vilken talan väckes, här har sitt hemvist. Lag samma vare, om makarna samtidigt haft hemvist inom riket, men den make, mot vilken talan väckes, övergivit den andre eller, efter det orsak till skillnad uppstått, flyttat ur riket.

Är enligt lagen i den stat, makarna tillhöra, åt inländsk myndighet förbehållet, i allmänhet eller för vissa fall, att pröva talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad mellan sagda stats undersåtar, må ej, i strid mot dylikt förbehåll, sådan talan här i riket upptagas, med mindre fråga är om skillnad eller hemskillnad i äktenskap, som i makarnas hemland anses ej vara i behörig form avslutat.

2 §.

Skillnad i äktenskap mellan utländska undersåtar må ej beviljas, utan så är att enligt lagen i den stat, makarna tillhöra, äktenskapsskillnad må äga rum samt orsak till skillnad är för handen ej mindre enligt sagda lag än ock enligt svensk lag.

Hava makarna förut tillhört annan främmande stat, må ej för vinnande av skillnad i äktenskap åberopas vad som under den tid inträffat, med mindre skillnad på grund därav är medgiven jämväl enligt där gällande lag.

Vad nu är sagt om äktenskapsskillnad skall äga motsvarande tillämpning i avseende å hemskillnad.

3 §.

Makar, som tillhöra främmande stat men hava hemvist här i riket, må, där talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad är anhängiggjord i deras hemland, var för sig utverka förordnande, som i 7 kap. 12 § av lagen om äktenskaps ingående och upplösning sägs, ändå att skillnad i äktenskapet eller hemskillnad ej kan här meddelas. Dock skall förordnandet upphöra att gälla, där den i makarnas hemland väckta talan varder återkallad eller ogillad eller förordnandet ej inom ett år stadfästes av behörig myndighet därstädes.

4 §.

Är av myndighet i främmande stat äktenskapsskillnad eller hemskillnad beviljad mellan undersåtar i samma stat, lände det beslut här i riket till efterrättelse.

5 §.

Har myndighet i främmande stat beviljat äktenskapsskillnad mellan undersåtar i annan stat, må, med iakttagande likväl av vad i 7 § sägs, det beslut här lända till efterrättelse, under villkor

att, med motsvarande tillämpning av vad i 1 § är stadgat i avseende å svensk myndighets behörighet att upptaga talan om äktenskapsskillnad mellan undersåtar i annan stat, det finnes hava tillkommit myndighet i den stat, där beslutet meddelats, att målet upptaga; samt

att orsak till skillnad varit för handen enligt lagen i den stat, makarna tillhörde.

Är beslutet meddelat av annan myndighet än domstol, må det, där fråga är om utländska undersåtar, ej lända till efterrättelse, om det av sagda anledning ej kan vinna erkännande i makarnas hemland.

Vad i denna paragraf är sagt om äktenskapsskillnad skall äga motsvarande tillämpning i avseende å hemskillnad.

5 KAP.

2 §.

Fråga, som angår äktenskapsskillnad eller hemskillnad mellan makar, vilka äro undersåtar i olika stater, skall bedömas som om bägge makarna vore undersåtar i den stat, de sist gemensamt tillhört, eller, om de ej hava tillhört samma stat, i den stat, mannen tillhör.

4 §.

Gitter ej den, som väckt talan om återgång av äktenskap, om äktenskapsskillnad eller om hemskillnad, styrka innehållet av främmande lag, vilken, efter ty här förut är sagt, skall lända till efterrättelse, och är ej lagens innehåll ändå för rätten känt, må hans talan ej bifallas.

Har Konungen förordnat huru underrättelse om innehållet av främmande lag må av rätten sökas, vare rätten, där ej lagens innehåll förut är för rätten känt, pliktig att i sådan ordning därom söka underrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916. Ansökningar om äktenskapsskillnad, som då äro beroende på Konungens prövning, så ock mål om skillnad till säng och säte, som då äro vid domstol anhängiga, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag.

L a g**om äktenskaps ingående i vissa fall inför svensk myndighet i utlandet.**

Med upphävande av lagen den 8 juli 1904 om äktenskaps avslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet förordnas härigenom som följer:

1 §.

Konungen äger uppdraga åt svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i främmande stat att förrätta giftermål mellan svenska undersåtar eller mellan svensk undersåte och undersåte i främmande stat.

2 §.

Giftermålsförrättare, som i 1 § sägs, skall, då begäran om giftermåls förrättande framställes, tillse, att de trolovade äro oförhindrade att ingå äktenskap med varandra. Trolovad, som är kyrkobokförd i svensk församling, vare pliktig att inför giftermålsförrättaren förete äktenskapsbetyg; och skola de trolovade i övrigt fullgöra vad enligt lag åligger dem, som vilja erhålla lysning till äktenskap.

Har Konungen förordnat, att äktenskap ej må slutas i strid mot hinder, som är stadgat i den främmande statens lag, lände det till efterrättelse; och vare de trolovade pliktiga styrka frånvaron av sådant hinder, på sätt Konungen föreskriver.

3 §.

Fullgöra de trolovade vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej giftermålsförrättaren hinder mot äktenskapet möta, utfärde han genast kungörelse om äktenskapet, upptagande de trolovades fullständiga namn samt ålder, födelseort, yrke och hemvist, så ock anvisning att hinder mot äktenskapet må före viss dag anmälas hos honom. Kungörelsen skall hållas anslagen å beskickningen eller konsulatet intill nämnda dag samt, där så ske kan, på de trolovades bekostnad införas i tidning inom varderas hemort så ock, i fall någon av dem inom ett år före det begäran om giftermål framställdes haft sitt hemvist å annan ort, i tidning inom sådan ort.

Har kungörelse varit anslagen utan att hinder mot äktenskapet yppats, må giftermål ske, dock ej senare än tre månader efter det anslagstiden utgick.

4 §.

Har lysning i laga ordning skett i svensk församling, och skall giftermål förrättas inom tre månader efter lysningstidens utgång, äge vad i 2 § första stycket sägs ej tillämpning och skall kungörande enligt 3 § ej ske.

5 §.

Då uppdrag att förrätta giftermål meddelas underordnad konsulär ämbetsman, äge Konungen anförtro åt honom överordnad diplomatisk eller konsulär ämbetsman att pröva, huruvida hinder mot äktenskapet möter, och ombesörja äktenskapets kungörande.

6 §.

Vistas svenska undersåtar å ort utom Europa, avlägsen från svensk beskickning eller konsulat, äge Konungen förordna svensk undersåte, som ej är diplomatisk eller konsulär ämbetsman, att å den ort förrätta giftermål mellan svenska undersåtar. Är sådant förordnande meddelat, tillkommer det den diplomatiska eller konsulära ämbetsman, som Konungen därtill utser, att pröva, huruvida hinder mot äktenskapet möter, och ombesörja äktenskapets kungörande.

7 §.

Angående förrättande av giftermål enligt denna lag gälle vad i avseende å borgerligt giftermål är i allmänhet stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916. Har kungörande eller lysning skett före nämnda dag, må giftermål på det kungörande eller den lysning äga rum inom tre månader därefter.

L a g

om ändrad lydelse av 4 § i lagen om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål den 8 mars 1889.

Med upphävande av 25 kap. 4 § strafflagen förordnas härigenom, att 4 § i lagen om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål den 8 mars 1889 skall hava följande ändrade lydelse:

Präst, som lyser till äktenskap eller förrättar giftermål, då laga hinder mot äktenskapet möter, eller utan att lysning i stadgad ordning föregått, eller eljest åsidosätter vad honom i egenskap av giftermålsförrättare åligger, eller i avseende å honom åliggande anteckningar i kyrkobok angående borgerliga förhållanden eller meddelande av ämbetsbevis därom gör sig skyldig till fel eller försummelse, som kan medföra kränkning av allmän eller enskild rätt, eller begår fel eller försummelse i vården och förvaltningen av egendom som han i kraft av sitt ämbete har om händer, eller, där han är ledamot av domkapitel, i denna sin egenskap sig förbryter, dömes såsom i allmän strafflag om brott av ämbetsmän är stadgat.

Begår präst i sitt ämbete annan förbrytelse, den där i allmän strafflag eller annan till kyrkolag icke hänförlig författning är uttryckligen och särskilt nämnd såsom brott av ämbetsman; straffes såsom i den lag eller författning för varje fall sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916.
